SAÇAK

Demokrasi ve Sosyalist Parti

Murat Belge
Arslan Başer Kafaoğlu
Yalçın Küçük
Uğur Mumcu
Doğu Perinçek

SAYI: 29 HAZİRAN 1986 400 TL. (kdv dahil)

GÖKYÜZÜ
BİZİM OLSUN
gençlik dinletisi

Selda Bağcan
Arif Damar
Sadık Gürbüz
Mehmed Kemal
Ömer Özgeç
Bulutsuzluk Özlemi
Gülbeniz Şentay
Grup Yorum

YALNIZ BUGÜNÜ DEĞİL YARINI DA
YALNIZ YERYÜZÜNÜ DEĞİL GÖKYÜZÜNÜ DE İSTİYORUZ

DENEŞEL GÖSTERİ SANATLARI VE KÜLTÜR HİZMETLERİ TİC.LTD.ŞTİ.
GÖKYÜZÜ DERGİSİNİN KATKILARIYLA

• 7 HAZİRAN CUMARTESİ • ŞAN TİYATROSU • Saat: 15.00

SAÇAK

Aylık Dergi, Haziran 1986
Sayı: 29

Sahibi:
KÂMİL ARSLANTÜRKOĞLU

Yazışleri Müdürü:
İLHAN KIRIT

Sanat ve Edebiyat Yönetmeni
CEMAL SÜREYA

Yönetim Yeri:
Nuruosmaniye Cad. 3/2
Cağaloğlu/İstanbul
Tel: 526 42 93

Yazışma Adresi:
İLHAN KIRIT
P.K. 574 Sirkeci-İstanbul

Posta Çeki No:
KÂMİL ARSLANTÜRKOĞLU
149322

Abone Koşulları:

1 Yıllık	4500
6 Aylık	2250
Yurt dışı	45 DM

İlanlar:

İç Sayfalar	100.000
İç Kapak	150.000
Arka Kapak Renkli	200.000

Dizgi: KROS Matbaacılık

Ofset Hazırlık: Papirüs Basım

Kapak Baskı: **Matbaa 70**

Baskı: Yeni Doğuş Veb Ofset
575 39 09

Dağıtım: GAMEDA

İÇİNDEKİLER

Bu Sayıda 2
Sosyalist Solun
Olağanüstü Dönemden Çıkışı

Başyazı 3
Bonapartizmin Tescillenen İflası ve
Sağda Bölünmeler

Türkiye'den/Dünya'dan 8
● "Dünya Türklüğü" İdealiyle Sunulan Koçbaşı Misyonu ● Bilimsel Çalışmalar da Geriliyoruz ● Bulgaristan Partisinin Kongresi: Sofya'da Açılan Şemsiye ● Sudan'da Askeri Darbeden Seçime ● Petrol Fiyatlarındaki Düşüşün İran-Irak Savaşına Etkisi

Murat Belge-Arslan Başer Kafaoğlu-Yalçın Küçuk-Uğur Mumcu-Doğu Perinçek 14
Demokrasi ve Sosyalist Parti

Şenal Sarıhan 57
İnfaz Yasası'ndaki Değişiklik
Af İstemini Ortadan Kaldırmamıştır

Sanat/Edebiyat 59
Tevfik Akdağ
Çıplak ve Sevinçle

Cemal Süreya 60
Bazı Devlet Adamları ve
Sanat Üzerine 10 Not

Orhan Barlas 61
«İki Ölü Evi»

C.S. 62
Yarım Uyak Eşittir
Bin Tam Uyak

Mektuplar 64

Sosyalist Solun Olağanüstü Dönemden Çıkışı

Son 15 yılı düşünürsek 10 Mayıs 1986 günü Şan tiyatrosu sahnesinde, sosyalist sol açısından yeni bir tablo görünüyordu. Türkiye'de sosyalizmin farklı eğilimlerinin önde gelen temsilcileri arasında yer alan Belge, Kafaoğlu, Küçük, Mumcu ve Perinçek, düşüncelerini açıkça ortaya koydular ve arkadaşça bir tartışma yaptılar. Hem birlik noktalarının ve hem de tartışmaya açık olan ayrılık noktalarının belirginleştiği bir sürecin başlangıcıdır bu. Kendisini sosyal-demokrasinin solunda, sosyalist sol içinde tanımlayan kişiliklerin ve topluluğun bir tartışma ve birlik arayışı içine girmeleri çok önemlidir. 1980 öncesinde böyle bir olay düşünülemiyordu. Panel, sırf bu nedenle bile, toplantıya katılanların büyük çoğunluğunda umut ve iyimserlik uyandırdı.

Salonu ve girişi hıncahınç dolduran 3000'e yakın insan, Türkiye'de sosyalist parti için güçlü bir birikim olduğunu ve birlik arayışını göstermiştir. İşçiler, sendikacılar, aydınlar, öğrenciler ve halkın çeşitli katmanlarından gelen topluluk, içinde çeşitli eğilimleri barındırdığını ortaya koymuştur. Gene 1980 öncesinde, çok farklı kanatlardan insanların biraraya gelmesi ve böyle görüş ayrılıklarının ortaya konduğu bir tartışmayı beş saat boyunca tatsızlık çıkmadan izlemesi de, pek görülmüş bir olay değildi. Bir ya da iki kez duyulan ve bireysel girişimler düzeyinde kalan «yuh» sesi, herhalde o topluluğun olgun ve dikkatli tavrını gölgeleyememiştir. Kaldı ki, o sesleri bile yıllardır susturulan insanların biraz dikkatsiz ve heyecanlı bir ses yükseltmeleri olarak yorumlayabiliriz. Ama herhalükarda sosyalist sol içinde çok güçlü olan eğilimin, yumruk sıkmadan ve sandalyelere sarılmadan tartışmak ve birlik aramak olduğu açıktır. Bütün sorun, özgürce ve arkadaşça tartışmayı bir istisna olmaktan çıkarıp gelenek haline getirmek ve bunu bozmaya yönelik her eğilimi de, geniş topluluğun kararlı tavrıyla girişim haline gelme cesaretinden yoksun bırakmaktır.

Panel, aslında sosyalist solun 12 Eylül döneminden çıkışta bir dönüm noktasını belirlemiştir. Altı yıl sonra emekçilerin dünyasını ve Türkiyesini yaratma talebi, güçlü ve olgun bir katılımla yeniden ifadesini bulmuş, bu talebin zorla bastırılamayacağı bir kez daha kendini göstermiş ve sosyalizmin sorunları tartışılabilmiştir. Sosyal demokrat kongre ve toplantılarla karşılaştırıldığı zaman, oralardaki fikirsizliğe ve burjuva politikasının bütün belirimlerine karşı sosyalist solda fikir ve çözüm arayışı bulunduğu gözler önündedir. 2000'lerin Türkiyesini yaratacak emekçi insiyatifine önderlik sorumluluğu, sosyalist solda filizlenmektedir.

Panel sosyalist solda, bir ideolojik mücadele süreci içinde birlik zemininin yaratılabileceği umutlarını da güçlendirmiştir. Bu panel, Hürriyet gazetesinin başlığına çıkan özetlemeyle «Sosyalist partide dış etkinin olmaması» konusunda bir anlayış birliğini sergilemiştir.

Kuşkusuz bu güçlü bir başlangıçtır, ama nihayet bir başlangıçtır. Bazı eğilimlerin bu panelde temsil edilmediği de bir gerçektir. Ancak yeni toplantılar, yeni tartışmalar, dergi sayfaları, daha kucaklayıcı bir platformun araçları olacaktır. Paneli izleyen, çeşitli eğilimlerden çok sayıda arkadaş, panellerin devamını ve konuşma metinlerinin yayınlanmasını ısrarla istediler. Bu güzel isteği paylaşıyoruz ve üzerimize düşeni yapacağız. Yeni insiyatif ve girişimleri de sevinçle karşılarız.

Bant çözümlerinin redaksiyonlarını kendi elleriyle yapan tüm konuşmacılara teşekkür ederiz.

SAÇAK

Bonapartizmin Tescillenen İflası ve Sağda Bölünmeler

Bonapartizmin, Türkiye'yi bir Devlet Partisi güdümünde yönetme projesi aslında 6 Kasım 1983 seçiminde iflas etmişti. MDP'nin kendini feshetmesi, bu iflasın resmen kabul ve tescili oldu.Siyasal hayatın, harp oyunlarındaki gibi masa üzerindeki maketleri yerlerinden oynatarak düzenlenemeyeceği gerçeği bir kez daha kendini gösterdi. 12 Eylül felsefesinin Türkiye'ye biçtiği dar elbise sökülmekte ve toplum kendi dinamiklerinin belirlediği yönde, 2000'lere ilerlemektedir. MDP'nin önlenemeyen sonu, Bonapartizmin çoğulcu bir temelde varlık gösteremeyeceğini, devletin merkezi güçlerinin devleti her şeyin üzerine çıkaran felsefesinin ve pratiğinin geniş seçmen kitlesinde ciddi bir taraftar toplayamayacağını kanıtlamıştır.

«Atatürkçülük» nutuklarından tekbir nidalarına

MDP kalıntıları, sağın sivil partileri (ANAP, HDP ve DYP) arasında bölüşülürken, Bonapartizmin bu partinin başına memur ettiği Sunalp'in MÇP'ye katılmamakla birlikte ülkücü hareketin kucağına düşen bir sath-ı mail içine kayması da çok öğreticidir. Hatırlanacağı üzere Turgut Sunalp, genel başkanlığı kaybettiği kongrede «ülkücülere» dayanan kuvvet gösterileriyle başarı şansı aramıştı. İdeolojik mesaj ise, artık bir örtü olarak bile «Atatürkçülük» diskurlarında değil, «Allahüekber» nidalarında ifadesini buluyordu. Turgut Sunalp'in eski silah arkadaşı Türkeş'le birlikte yayınlanan samimi fotoğrafı, gelinen noktayı resimlemiştir.

Bonapartizmin öne sürdüğü başarısız lideri, bu resimde simgelenen ideolojik konuma hangi misyon getirmiştir? 12 Eylül misyonudur bu!Bunalımı emekçi gelirlerini bastırarak devletten aşağı bir terörle çözme politikası, bu politikanın en amansız sahibine uzanan bir eğik düzleme girmiştir. Biz, Bonapartizmle Ülkücü-faşist hareketi birbirine karıştırmıyoruz. Ancak Devletin merkezi güçleri olarak statükoyu bir devlet terörüyle koruma hareketinin, kitleler üzerinde 12 Eylülün hemen ertesinde kurduğu nüfuzu kaybettikçe, solun bastırıldığı ve Türkiye'nin terazisinin bozulduğu bir ortamda, hangi ideolojik dayanaklara yaslanmak durumunda kaldığını belirliyoruz.

Statüko, kuşkusuz, yalnız devlet terörüne dayanarak uzun süre korunamaz. Her hakim kuvvetin, kitleleri şu veya bu yaygınlıkta ve ölçüde statükoya bağlayacak bir ideolojik hegemonyaya da ihtiyacı vardır. Türk Devriminin ideolojisini ifade eden Kemalizm, gelecekle hesaplaşan bir ideolojik araç olmaya elverişli değildir. Bonapartizmin «Resmî Atatürkçülük» söylemi aracılığıyla statükonun muhafızlığını yapacak güçlerle diyalog kurma girişimi de etkisiz kalmaya mahkumdu. Çünkü «Resmî Atatürkçülük», Türk Devriminin tam tersi bir tarihsel konumda üretilmiş olsa bile, gene de adında bir «Atatürkçülük» vardır ve İslamcı-muhafazakar akım tarafından peşin olarak reddedilmektedir. 12 Eylül Bonapartizmi, bu durumda ister istemez dini ideolojiye yaslanmak zorunda kalmıştır. Çünkü Türkiye gibi bir ülkede, muhafazakarlık, hele devlet terörü kullanan bir muhafazakarlık, geniş kitleleri statükoya bağlamak için İslamiyetten başka bir ideolojik araç bulamaz. Türkiye'de yeni-

leşmeye, çağdaşlaşmaya, demokratlaşmaya ve emekçilerin politikleşmesine karşı kurulacak ideolojik barikatın malzemesi, ancak dinle oluşturulabilir. Statüko içinde varolan malzeme budur. Ondan başka bir ideolojik malzeme güçlü bir baraj oluşturacak yaygınlıkta değildir ve yayılma şansına da sahip değildir. Ülkücü hareketin, ırkçı-milliyetçi bir ideolojik temelden, tutucu kitlelerle belli bağlar kurdukça, dini ideolojik karakteri ağır basan bir Türk-İslam sentezine kaymalarının nedeni de budur. Türkiye'de çağdaşlaşmaya karşı tavır, aslında kaçınılmaz olarak kapitalist gelişmeyi de tökezleten bir içerik taşır ve yarı-ortaçağlı kurum ve ilişkilerde dayanak bulur. Özellikle üst yapıda eski toplumla kurulan ideolojik ittifaklar, demokrasiyi bastırma eğiliminin teröre dönüştüğü bunalım dönemlerinde ve emekçi hareketinin inişe geçtiği yıllarda, ittifakın da ötesinde doğrudan doğruya dini ideolojiye yaslanmaya dönüşür. 12 Eylül siyasal planda otoriter bir kurumlaşma ile gelecek üzerine ipotek koyarken, bir yandan da eğitim, radyo-televizyon, üniversite gibi ideolojik kurumlarda da ortaçağı güçlendirmiştir. Turgut Sunalp'ın en sonunda kongrelerinde tekbir getirilen bir partiyle kitleler içinde belli bir destek arama girişimi de, aynı olayın bir başka cephesidir. Ama dini ideolojinin gerçek sahipleri vardır ve onlar yalnız ideolojik payanda olmakla ve iktidarda belli bir payla da yetinmiyorlar. Onlar da kendi cephelerinden yenileşmeye karşı dini ideolojiyle kurulan barikatın üzerine bir de «Atatürkçülük» örtüsü örtülmesindeki tutarsızlık ve ikiyüzlülükle mücadele ediyorlar. Dergimizin Atatürk'ün İslamiyet ve Hz.Muhammet konusundaki yazılarını yayınlaması üzerine, *Milli Gazete* ve *Yeni Nesil* gibi gazetelerin, Atatürk'ü İslami ideoloji ile uzlaştırma çabalarındaki ikiyüzlülüğü sergilemeleri, aslında Bonapartizmin ideolojik çaresizliğini ve açmazlarını da gösteriyor.

MDP terekesinin paylaşımı

MDP'nin terekesi, daha cenazesi kalkmadan paylaşılmaya başlanmıştı. ANAP, yeni kurulan Hür Demokrat Parti (HDP) ve DYP, MDP'nin parlamentodaki emvalini eşite yakın paylarla bölüştüler. Geniş seçmen kitlesinin Bonapartizme tepkisi ve sivilleşme süreci nedeniyle, mevta ile ideolojik akrabalıklarını gözlerden gizlemeye özen gösteren sağ partiler, Bonapartizm Türkiye'nin başına çorap örerken, daha üç yıl önce belli rollere talip olmuş milletvekillerini adeta kapıştılar.Basın, ticari terimler kullanarak transferlere ilişkin haber ve yorumlar yayınladı. Çok partili hayatımızın mebus pazarı, milletvekillerinin parti değiştirmesini Anayasa hükümleriyle önleyebileceğini sanan zihniyetin kurdurduğu partinin milletvekillerini bir anda girdabına çekti ve yutuverdi. MDP milletvekillerinin, Bonapartizmin kullandığı devlet zoruyla ancak bir seçim için yaratılabilen ve kaçınılmaz olarak artık varolmayan bir seçmen kitlesine ve dağılan bir parti örgütüne karşı sorumluluk duymaları beklenemezdi. MDP milletvekillerinin bir seçmen kitlesi bulunsaydı, onları bugünkü gibi kollarından tutup şu veya bu partiye götürmek, herhalde mümkün olmayacaktı. Olay göstermiştir ki, mebus pazarını ortadan kaldırabilecek biricik çözüm gerçek anlamda özgür seçimler ve seçmenin milletvekilini görevden alma yetkisine de sahip olmasıdır. Bonapartizm, darbeyi meşrulaştırmak için, parlamenter yozlaşmalara karşı propaganda kampanyaları yürütmüş, ancak siyasal hayatımızda görülen en çürümüş ahlaki bozulmaları üretmiştir. Açıkça görülüyor ki, siyasal ahlakın sağlamlaşmasının biricik yolu, özgür ve açık bir toplumdur; kitlelerin politize olmasıdır; halk denetimidir; kitleleri kendi hayatıyla ve geleceğiyle ilgili kararların alınmasına katan parlamento dışıkurum ve insiyatiflerin de serpilip gelişmesidir; büyük burjuvazi ve toprak ağalığının hakim olduğu iktidar yapısının değişmesi ve demokratik halk iktidarının gerçekleşmesidir.

Sağdaki bölünmelerin temeli

Vatandaş Partisinden (VP) sonra daha büyük bir tantanayla Hür Demokrat Partisinin (HDP) de kuruluşu, sağ niçin bölünüyor ve bu bölünme seçimlerde birliğe dönüştürülebilir mi sorularını da gündeme getirmiştir. Sağın bölünmesinin Türkiye'nin yaşadığı toplumsal değişimden kaynaklanan temel bir nedeni olduğu gibi, konjonktürün belirlediği nedenleri de vardır.

Türkiye, canlı bir toplum; yüzyıldır değişiyor; coğrafyası gibi ortaçağ ilişkilerinin kuvvetle barındığı Asya'dan modern Avrupa'ya geçmeye çalışıyor. Üstelik Türkiye'nin bu değişimi, 1908 Jön Türk Devrimi ve özellikle Kemalist Devrim gibi Üçüncü Dünyada az rastlanır radikallikteki devrimci atılımlardan ivme alıyor. Arkada kalan toplumun sınıflarıyla yeni toplumun sınıfları, hem sosyo-ekonomik planda ve hem de ideolojik-kültürel planda, yani hem kendiliğinden sınıflar olarak hem de bilinçli sınıflar olarak yanyana bulunuyorlar. Şeyh ve toprak ağasından, hâlâ hacıağa karakterindeki yeni yetme burjuvasına ve son yılların Avrupa ve Amerikalarda öğrenim görmüş modern ve genç işadamları ve menajerlerine kadar

geniş bir yelpaze, ister istemez siyasal plana da yansıyor. Köylük alanların hakim sınıfları, kasabalı ticaret erbabı, şehirlerin tüccar, sanayici ve büyük bürokratları da, farklı siyasal çıkarlara temel oluşturuyorlar. Öte yandan geniş iç pazar ve dünya kapitalizmine entegrasyon arasındaki çelişmeler, ABD ve Avrupa ile ilişkiler, sömürücü sınıflar içindeki çelişmelere başka bir boyut getiriyor. İdeolojik-kültürel düzlemde, artık nesli tükenen Kemalizm kalıntısı devrimci batıcılar; aslında köken olarak Kemalist Devrimden gelen, fakat özellikle 1960 sonrasında demokratik yükselişten kuvvetle etkilenerek biçimlenen sosyal-demokratlar ve liberaller; emperyalizmle işbirliğinin damgasını en belirgin taşıyan kozmopolitler; özellikle Doğu ve Güney Doğu bölgesinin yapısından ve İç Anadolu'nun göreli durgun toplumsal hayatından kuvvet alan İslamcı-muhafazakarlar ve onlarla aynı zeminden beslenen, milliyet ve mezhep düşmanlığında hayat bulan Türk-İslam sentezcileri ve nihayet devletin merkezindeki asker ve sivil bürokratların «sınıflarüstü» iddialı Bonapartistleri (tabii Resmi Atatürkçülükle cilalanmış ve dini ideoloji ile payandalanmış), farklı eğilimleri oluşturuyorlar. Hem sosyo-ekonomik temeldeki hem de onunla bağlantılı olarak ideolojik-kültürel plandaki bölünme ve saflaşmalar, bir geçiş toplumunun belirlediği göreli uzun bir ömre sahipler. Bununla birlikte konjonktürün belirlediği çeşitli etkenler, siyasal platformda çatlaklara, parçalanmalara ya da bütünleşmelere yol açıyor. Elbette bu çatlaklar, gene sınıfsal ve ideolojik farklar temelinde açılmaktadır; ancak konjonktürün yarattığı sarsıntı ve hareketlilikler, başka bir dönemde birlikte olan güçleri birbirinden ayırmakta ve birleştirmektedir. Seçmen kitlesi üzerindeki denetimin güçlendiği istikrar ve başarı dönemleri birlik eğilimini, siyasal hakimiyetin gevşediği ve dağılmaya yüz tuttuğu bunalım ve başarısızlık dönemleri ise bölünme eğilimini güçlendirmektedir. Tabii bir de 12 Mart ve 12 Eylül gibi, farklılıkların devlet zoruyla disiplin altına alındığı dönemler de var. Ancak hakim sınıfların ortak ve yüksek çıkarları uğruna bu zoraki birleştirmeler, toplumsal dinamiği uzun boylu bastıramamakta ve disiplin altında tutamamaktadır.

Bölünmenin iç konjonktürel nedenleri

Somut olarak bugünkü bölünmelerin konjonktürel nedenlerini tartışacak olursak; uzatmalı, fakat örtülü askeri rejim projesi başarısızlığa uğramıştır; ancak 12 Eylülün bunalımı emekçi yığınlara yükleme ve dünya kapitalizmi ile daha sıkı entegrasyon programı, ANAP iktidarı eliyle sürdürülmektedir. Ne var ki, kemer sıkma politikası devlet terörüyle de birleşmiş ve geniş halk kitlelerinde gittikçe büyüyen, hatta patlamalara dönüşebileceği belirtilen hoşnutsuzluk birikimine yol açmıştır. Özal'a karşı bir sosyal-demokrat seçenek şimdiden oluşmuştur. Seçmen kitlesinin merkezinde ve solunda bir umut uyandırmadığı halde, en azından Özal'dan kurtulmak için SHP çevresinde toplanma eğilimi, Ecevit'e rağmen güçlüdür. Aslında sosyal-demokrat iktidar, büyük burjuvazinin göreli modern kesimlerinin tercihidir ve büyük burjuvazinin geniş kesimleri açısından da kabul edilebilir gözüküyor. Buna karşılık merkezi ve sağ kesimlerde, yeni çözümler aranmaktadır. Süleyman Demirel'in himayesinde kurulan DYP, hem 12 Eylül'ün getirdiği yasaklar hem de seçmen kitlesinin hoşnutsuzluğu nedeniyle, AP döneminden farklı bir kimlik arayışına girmiş ve kendisine sosyal-demokrasinin sınırlarında bir yer açacak anti-militarist ve «fakir-fukara» edebiyatlı bir siyasal çizgi geliştirmeye başlamıştır. 24 Ocak politikasının babası Demirel olduğu halde, DYP bugün göreli geniş bir iç pazarı, daha dengeli bir bölüşümü savunur olmuştur.

Aslında HDP, denebilir ki DYP'nin kimlik bunalımına bir tepki olarak doğmuştur. AP gibi yıllarca devleti yönetmiş ve büyük burjuva toprak ağası koalisyonunun çıkarlarını uygulamış bir partinin, devletin merkezi kesimlerinden ve askeriyeden belli ölçülerde bile uzaklaşması ve sosyal-demokrasiye komşu bir kimlik arayışı, AP misyonuyla değil, fakat Süleyman Demirel'in iktidarın kenarına itilen konumuyla bağlantılı bulunmuştur. Yıllarca anayasayı değiştirme teması işleyen bir AP, istediği yönde yapılan bir 12 Eylül Anayasasına niçin karşı çıkmaktadır, en azından niçin bu kadar cepheden karşı çıkmakta, hatta bazen yeni bir Anayasa talebini yükseltmekte ve solla uzlaşma aramaktadır? Bu itiraz, Mehmet Yazar gibi Odalar Birliği'nin başında bulunmuş bir kişiliğin çevresinde toplanmakla, karakterini çok iyi yansıtan bir lider bulmuştur. Büyük burjuvazinin en doğrudan temsilcilerinin, hakim sınıfların ortak operasyonunu yürüten 12 Eylül'le Demirelvari bir çelişme içine girmekte çıkarları olmadığı gibi siyasal tecrübeleri de yoktur. Aslında, mesele, AP'nin geleneksel seçmen kitlesinin taleplerine cevap verebilmektedir. HDP, AP'nin sınıfsal omurgasındadır. Ancak o omurgayı yerden kaldıracak ve iktidar sandalyesine oturtacak ayaklar, yani seçmen kitlesi nasıl bulunacaktır? HDP'nin bile, artık 24 Ocak çizgisini eleştirmeye başlaması, işte o ayakları bulma ihtiyacının bir ifadesidir. Bu parti, ANAP ve DYP ara-

sında kalan haliyle ve Bonapartizmle yakınlığı nedeniyle pek şanslı gözükmüyor. Görünen odur ki, iktidar nimetlerini bölüştüren ANAP ve kendisini ANAP'a alternatif olarak daha berrak tanımlayan, en önemlisi Demirel'in kişiliğinde AP'nin devamı olma iddiasını rahatlıkla kanıtlayan bir DYP, sağın birinci ve ikinci büyük partileri olarak 1988 parlamentosuna gireceklerdir.

Gerçi ANAP, kuvvet kaybetmektedir, ancak bu sürecin DYP'yi 1988 seçiminde öne çıkaracak bir hızla ilerlemediği de gerçektir. Ama herhalde ulusal planda en büyük oyu SHP'nin toplaması ihtimali ciddidir. ANAP, Bu gelişmeye Siyasi Partiler Yasasında ve Seçim Yasasında oynayarak karşı koymaktadır. Ne var ki, ANAP'ın bu hesabının yanlış çıkması daha büyük ihtimal; çünkü iki partili sisteme yönelen değişiklikler, SHP'ye daha çok yarayabilir. Ama Özal'ın bu kumarı oynamaktan başka çaresi yoktur. Ayrıca sağın daha büyük partisi olarak kalmak, 1988 sonrasında kurulabilecek bir ANAP-DYP koalisyonunun başbakanlığını kurtarmaya yetecektir.

Sağın seçmen kitlesi üzerindeki kontrolünün gevşediği, toplumun değişiklik aradığı bir döneme girmiş bulunuyoruz. Sağdaki çıkar farklarının siyasal planda derin yarıklar açmasının konjonktürel nedeni budur. Buna rağmen, sağda çeşitli birleşme formülleri öne sürülüyor ve gerçekten çok düzeysiz tahliller yapılıyor. Sağın babası rolündeki büyük yetkililer ise, her zamanki sığlıklarıyla olayı kişisel ihtiraslar düzeyinde açıklamayı sürdürüyorlar. Oysa sağın sorunu çok daha derindir; sağ Türkiye'nin yaşadığı bunalıma çare bulamamış, sorunları çözmek bir yana büyütmüş ve müzminleştirmiştir. AP iktidarının başlattığı, 12 Eylülde devlet zoru daha sert bir çizgide devreye sokularak yürütülen ve ANAP'ın sürdürdüğü 24 Ocak politikası, iç pazarı daraltmış, çalışan kitleleri Cumhuriyet tarihinde görülmedik bir statü kaybına uğratmıştır. Sağın sürekli bölünmesinin temelinde yatan budur ve sağ açısından esas sorun da burdadır. Sağın birleşme formüllerinden hiçbiri, bu olgunun yarattığı büyük hoşnutsuzluğu giderebilecek bir program içermiyor. Sağ partilerin omurgasını oluşturan büyük burjuvazi ve toprak ağalığı ile ayaklarını oluşturan seçmen kitlesinin çıkarları arasındaki çelişme, kitlelerin uyanışı, oranında bilinç düzeyine çıkmakta ve sağın problemlerini yaratmaktadır. Aslında Demirel, halkın 1960 ve 1970'leri özlemesinden yararlanarak ve sosyal-demokrasinin sınırındaki politikalarla, omurgayla ayaklar arasında bir bağ yaratmaya çalışmakta ve bir bakıma 1980'lere tepki duyan seçmen kitlesinin sola kaymasının önüne bir baraj da kurmaktadır. Bu nedenle mümkün görülmemekle birlikte bütün sağ partilerin birleşerek alacakları oy, ayrı ayrı seçime girerek alacakları oyun toplamından az olur.

Dünya ekonomisinde görülen canlanma belirtileri ve petrol fiyatlarındaki düşmenin Türkiye için yarattığı elverişli konjonktür, bir süre devam eder ve ANAP iktidarı iç pazarı genişleten siyasetlerle halk açısından göreli bir ferahlık yaratabilirse, göreli bir istikrar sağlanabilir ve bunun rantını da ANAP toplar. Ancak sağ, kaçınılmaz bunalımlara ve Türkiyehalkının özlemlerine cevap vermek için devlet zoru dışında önemli bir olanağa ve yedeklere sahip gözükmüyor.

Dış siyasal konjönktüre bağlı bir etken

Sağdaki saflaşmalar açısından bir başka etken ise, dünyadaki siyasal konjonktürüne bağlıdır. 1970'lerin ortasında başlayan Sovyet taaruzunun kesilmesi ve ABD'nin bir denge sağlaması, hatta yer yer daha aktif bir insiyatif göstermesi, Türkiye hakim sınıfları içinde «Dünya Türklüğü» veya «lider devlet» şiarlarıyla piyasaya sürülen bir koçbaşı misyonunu da tahrik etmektedir. «Yurtta Barış Cihanda Barış» şiarını hedef alacak kadar cesur olmakla birlikte bugün zayıf olan bu eğilim, dünya konjonktürüne ve ABD'den gelecek bazı dayatma ve komplolora göre ciddi boyutlar kazanacak bir olanağı da içinde taşıyor. Konuyla ilgili olarak, «'Dünya Türklüğü' İdealiyle Sunulan Koçbaşı Misyonu» başlıklı bir tahlili, dergimizin bu sayısında bulacaksınız.

«Dış Türkler» temasının ABD'ye yakın kesimlerde birkaç koldan öne sürülmesi dikkat çekicidir ve hakim sınıflar içinde zaten varolan bir bölünmenin daha ciddi boyutlarda kendini göstermesi için de belli bir potansiyeli ifade ediyor. Türkiye'nin 1960'ların ortalarından beri geliştirdiği ve artık «geleneksel» olarak nitelenen bölge ve dünya dengelerini dikkate alan dış politikası, kuşkusuz geniş ve güçlü bir temele sahiptir. Hele bugün hükümete AET'ye tam üyelik için başvurmayı düşündüren bir gelişme içinde, Türkiye'nin ileri karakol ve dama taşı rollerine boyun eğmesi mümkün değildir. Avrupa ve Üçüncü Dünya ile bağları güçlenen ve demokratlaşan bir Türkiye, dış maceralara girme eğilimini altedebilecektir. Ancak içte zorbalık ihtiyacı ve dışta ABD dayatmalarının denk düştüğü koşullarda, Ege, Kıbrıs gibi sorunların çözümsüzlüğü ve diğer komşularla olan sorunlar da buna eklenirse, dışa dönük macera eğilimleri belli bir kuvvet kazanabilir. Bu eğilim, Avrupa ve

Ortadoğu ülkeleriyle ilişkileri gözeten, Sovyetler Birliği ile düşmanlıklardan kaçınan geniş hakim kesimler yanında, esas olarak demokratik halk muhalefetiyle karşı karşıya gelecektir.

Geleceğe ilişkin tahminler bir yana, rolünün açıkça tarif edilmiş ve uluslararası platformda işlemiyor olması, Türkiye'de bu role talip olan ve aynı zamanda içte de bastırma hareketleri taliplisi «Türk-İslam» sentezcisi bir akımın, aynı zamanda sağ içinde bir bölünme etkeni olarak varlığını sürdüreceğini gösteriyor. Bu hareketin, mezhep ve ırk ayrımının körüklendiği bir ortamda, özellikle farklı mezhep ve milliyetten olduğu kabul edilen kitlelerin oturduğu bölgelerde, düşmanlıktan beslenen bir temeli de vardır.

Sonuç olarak: Sağın, değişen bir toplumun özelliklerini taşıyan sosyo-ekonomik temelden ve ideolojik şekillenmelerden; kitlelerin muhalefetini kabartan bir iç konjonktürden ve dünyadaki çalkantıların belirlediği dış konjonktürden gelen bölünmeleri vardır. Sağın bütünüyle yüzeysel tahlillerden kaynaklanan birleşme formüllerinden hiçbiri, bu bölünmeleri ortadan kaldıracak bir sihire sahip görünmüyor.

SAÇAK

KAYNAK YAYINLARI

Tarihin yapılmasına katılan iki devrimci aydın,
Polonya'daki işçi hareketinin önde gelen teorisyeni J.Kuron
ve muhalefetin seçkin aydınlarından K.Modzelewski
Polonya örneğinde
Sovyetler Birliği blokundaki ülkelerin
sosyo-ekonomik yapılarını ve iktidar ilişkilerini
tahlil ediyorlar.

Bu çalışma, Avrupa'da
"reel sosyalizmin" ilk Marksist tahlili
olarak değerlendirildi ve yankı yarattı.
Konuyla ilgili hemen her incelemede
bu kitabın tezleri tartışılıyor.

Sovyet tipi toplumlarda hakim sınıfın üretim amacı
Merkezi siyasal bürokrasinin iktidar yapısı
Sistemin doğuşu ve genel bunalımı
Devrimin programı ve "ne yapmalı"
Polonya'da muhalefetin eylem programı
ve taktik sorunlar.

Çev. Doğu Perinçek

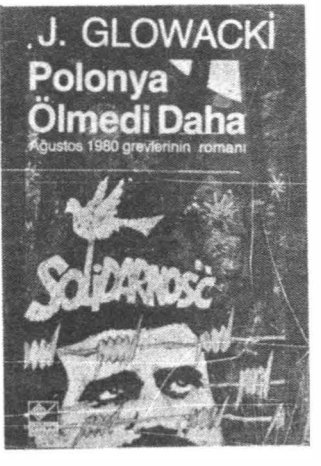

«Dünya Türklüğü» İdealiyle Sunulan Koçbaşı Misyonu

1975-1980 döneminin dünya tablosundaki değişiklikler, ülkemiz büyük burjuvazisi içinde, ABD'ye en yakın kesimlerin basını çektiği yeni eğilimler de de kendisini gösteriyor. 1970'lerin ikinci yarısında Sovyetler Birliği'nin ABD'nin yediği darbelerden yararlanarak insiyatifi ele geçirmesi, Türk hakim sınıfları içinde savunmayı esas alan bir kavrayışı güçlendirmişti. Büyük iç ve dış güçlüklerle karşılaşan Sovyetler Birliği'nin zaaflarının ortaya çıkması ve Reagan döneminde ABD'nin yeniden insiyatif kazanmaya başlaması Türk burjuvazisi saflarında taaruz borularının çalınmasına yol açıyor.

Yeni Forum dergisinin 1 Nisan 1986 günlü sayısında yayınlanan *başyazı*, Reagan ruhunun ülkemizdeki yankısını çok açık bir dille ifade ediyor. *Yeni Forum*, Sovyetler Birliği'nin «caydırılması için» savunmayla yetinilmemesini, bu imparatorluğun parçalanarak «çoğulcu bir düzen içinde uygarlaştırılmasını» biricik çözüm kabul ediyor:

«Onun [Sovyetler Birliği'nin] bu yoldan caydırılması için, eskiden olduğu gibi, yalnızca pasif tepkiyle yetinilerek, bir savunma çenberi politikasıyla karşı konması zor görünmektedir. Başkan Reagan'ın 'Fesat İmparatorluğu' (Evil Empire) adını verdiği bu ülkenin, başkalarına zarar vermesinin önlenebilmesi için, başka yolların aranması şart görülmektedir. Bu imparatorluğun bir iç gelişmeyle parçalanması, totaliter heyulanın başkalarına zarar veremez bir ha getirilip, çoğulcu bir düzen içinde uygarlaştırılması, tek çıkar yol olarak görülmektedir. Bu gerçekleştirilmediği sürece, tehlike varolmakta devam edecek, elde edilecek barış ve güvenlik, daima geçici olacaktır. Bunun barışçı yolları ve uzun vadeli stratejisi ne olmalıdır konusunda Batı dünyasında ciddi bir fikri hazırlık başlamıştır.

«İç zaaflarla 'hasta adam' durumunda görülen bu imparatorluğun iç çelişkilerinin hızlandırılması, iktisadi alandaki güçlüklerinin artırılması, dış politika alanlarındaki bazı çıkışlarının başarısızlıkla sonuçlanması için ortak önlemler alınması, hür dünya ülkeleri arasındaki yardımlaşma ve işbirliğinin artırılması, psikolojik savaşta ortaya çıkmaları gibi önlemler, bizler için de geçerliliği olan yeni stratejiler ortaya çıkaracak niteliktedir.

«İç gelişmeler ve dış dünyada meydana gelen yenilikler karşısında milli savunmamız, dış ve iç politikamız açısından temel kuralların değiştirilmesi değil, fakat değişen koşullara uydurulması gerektiren bu durum bizi bazı varsayımları yeniden gözden geçirmeye sevk etmelidir. Bu açıdan düşüncelerimize yeni baştan bir açıklık ve tutarlılık getirme zamanı gelmiştir. Bu konuyu ilerde de işlemeye devam edeceğiz.»

Yeni Forum'un başyazısı yeterince açık ve anlamlı. Fakat aynı dergide bir sayı sonra yayınlanan, eski MİT Başkanı ve 12 Mart döneminin etkili adamı Em.Korgeneral *Fuat Doğu*'nun yazısı, *Yeni Forum*'un başyazısından bir adım daha ileri atıyor. *Fuat Doğu*, «İpek Yolu Filmi»nden yola çıkarak «Dış Türkler» temasını işledikten sonra konunun püf noktasına geliyor ve «Yurtta Sulh Cihanda Sulh» kavrayışı yerine, topluma «Dış Türklere» açılan bir milliyetçiliğin aşılanması gerektiğini öne sürüyor ve bu yönelişi bir dünya tahlili içine oturtuyor. (Sayı 159, 15 Nisan 1986, s. 34 vd.).

Fuat Doğu'ya göre, Dış Türklerin ve «Türk orijinli» Finler ve Macarların da içinde yer aldığı bir *«Türk dünyası»*, Türkiye için «geniş bir hinterland» oluşturmaktadır. Eski MİT Başkanı, Türkiye'nin bu kozu oynamasını istiyor ve konunun «Türkiye'nin milletlerarası ilişkilerinde üzerinde dikkatle durulması gereken bir hassasiyet» kaynağı olduğunu saptıyor. Tezlerin inşası şöyle sürdürülüyor:

«Bu hassasiyetin ülkemizin aleyhine yönelik politikalara dönüşmemesi için, Türkiye Cumhuriyeti olarak –artık (izim)leri değil– bugünkü ve gelecek kuşaklara (Yurtda Sulh Cihanda Sulh'u da değil, Atatürk'ün 1932'de başlattığı –ilmi– araştırıcı ve tanıtıcı Türk milliyetçiliğini, bir ideoloji olarak öğrenmeli ve kalplerine yerleştirilmeliyiz.»

«Dünya Türklüğü» ile bağları perçinlemeyi esas alan bu yeni ideolojik çizgi ve «milli politika» önerisinin, dünyadaki gelişmelerle bağlantısı ise şöyle kuruluyor:

«... dünyamızın artan nüfusu, eriyen doğal kaynakları, gelişen süper teknolojisi nedenleriyle, giderek buhranlı bir çağa doğru ilerlenmekte olduğu, şüphe götürmez bir gerçektir.

«Yirmibirinci yüzyılın milletlerinin adeta bir apartmandaki komşular gibi daha çok birbirine karışacakları, ekonomik, teknolojik alanda ileri olan ülkelerin tahakküm lerini daha da artıracakları bir devir olması muhtemeldir. Bu tahakküm arzularını daha şimdiden müşahade etmekteyiz.»

Em. General Fuat Doğu, geri kalmış ülkelerle süper teknolojiye sahip ülkeler arasındaki mesa-

fenin daha da açılacağını ekledikten sonra, önümüzdeki çalkantılı dünya tablosuna, Türkiye'nin ideal boşluğunu» doldurarak dışa dönük bir Türkçülükle girmesini öne sürdürüyor.

Yeni Forum'un *Fuat Doğu*'nun yazısını yayınladığı sayıda «Yurtta Sulh Cihanda Sulh» sloganını başlığa çıkardığı bir panel haberine yer vermesini, esas yönelişte bir tereddüt olarak yorumlayamıyoruz. Çünkü bu Derginin özellikle, 12 Eylül döneminde, Dış Türkler konusunu ısrarla işlediği dikkat çekiyordu. *Yeni Forum*'un en son. Fransız yazarı *Hélène Carrère D'encausse*'un Sovyetler Birliği'nde milliyetler sorunuyla ilgili «Parçalanan İmparatorluk» kitabına ve Türkiye'deki konferanslarına yaklaşım tarzı da bu çizginin bir belirtisiydi. Zaten 1 Nisanda yayınlanan başyazı, *Fuat Doğu*'nun görüşleriyle aynı eğilimi temsil ediyor.

Yeni Forum'un tahlilleri ve *Fuat Doğu*'nun yazısı, bir derginin öne sürdüğü egzantrik görüşler olarak değerlendirilmemelidir. ABD'nin rakip süper devletin güçlüklerinden yararlanarak belli bir insiyatif göstermesi, Türk hakim sınıfları içinde de bir taarruz ruhunu kamçılamıştır. Kuşkusuz bugünkü ve yarınki dünya koşullarında, «Dünya Türklüğü» şiarıyla izlenecek dışa dönük bir politikayı Türk Devletinin kendi adına yürütmesi düşünülemez. Böyle bir politika, Birinci Dünya Savaşı'nda «büyük dostumuz ve dünya müslümanlığının hamisi» Almanya adına yürütülmüştü. İkinci Dünya Savaşı döneminde Türk ırkçılığının manevi babası Hitler'di. ABD'nin dünya jandarmalığı iddiasıyla ortaya çıktığı dönemde ise, Turancılık Washington'un güdümüne girdi. ABD, savunmaya geçtiği 1980 öncesi beş yılda MHP arkasındaki desteğini zayıflatmıştı. Bugün ise, «Dünya Türklüğüne» açılan bir «şuurlaşma» ve dış politika çizgisinin daha geniş çevreleri kucaklayarak gündeme getirildiği görülüyor.

Reagan yönetimi, Sovyetler Birliği ile rekabette Avrupa'da iki tarafın birbirine üstünlük sağlayamadığı bir pat durumunun olduğunu saptamış ve rekabeti daha avantajlı olduğunu düşündüğü Pasifik bölgesinde hızlandırmaya yönelmiştir. Bu gelişme, stratejik planda rekabet odağının Avrupa'dan Asya'ya kaydığı anlamına gelmiyor, fakat yaşadığımız konjonktürde ABD'nin özellikle Uzak Asya'da bir atak geliştirmeye yöneldiğini ifade ediyor. Sovyetler Birliği'ndeki Müslüman ve Türk etkenini bir iç çelişme kaynağı olarak değerlendirmek, bu nedenle daha da itibar kazanmış olabilir. Bu politikanın Türk devletine yüklediği misyon ise, «Dünya Türklüğü» kavramında özetleniyor.

Fuat Doğu, dünyanın önünde bunalımlar ve çalkantılar bulunduğunu saptıyor. Gelişmiş ülkelerle gelişmekte olanlar arasındaki farkın büyüdüğünü ve çelişmelerin keskinleştiğini de görüyor.

Kuşkusuz, 2000'lere doğru artan bunalım, kapitalist ve devlet kapitalisti sistemlerden kaynaklanıyor. Bu sistemler, içinde yaşadığımız doğayı ve en büyük itici güç olan insanın kendisini yıkıma uğratmaktadır. Bunalıma süper devletlerin verdiği cevap, dünya hakimiyeti için kıyasıya rekabet ve uygun durumda hesaplaşmadır. Ezilen ülkelerin ve sınıfların cevabı ise, yeni bir dünya için mücadeledir. *Fuat Doğu* getirdiği programla, bunalıma ABD'nin verdiği cevap çerçevesi içinde bir misyonu öneriyor.

Bu misyonun asıl sahibi, «Ülkücü» harekettir. ABD'nin, ülkücüleri toplayan Milliyetçi Çalışma Partisinden (MÇP) geleceğe dönük beklentileri olduğu izlenimi veren işaretler de vardır. ABD Dışişleri Bakanlığının Türkiye uzmanı, CIA bağlantılı *George Harris*, «Bunalımla Başa Çıkan Türkiye» adlı kitabında, «Komandolardan arınmış MHP seçmeni, yeni bir parti içinde bütünleşiyor. Eski MHP seçmenini toplayarak kurulan parti, barajı aşarak parlamentoya girebilir?» diyor. Ancak *Mr. Harris*'in MÇP'den ricası, geçmişten biraz farklı, daha ılımlı ve «demokrat» görünümlü bir aşırı sağ parti olmasıdır. *MÇP* ise, bu ılımlılık öğütüne, Genel Başkan *Ali Koç*'un *Rahşan Ecevit* ve *Aydın Gürkan* ziyaretleriyle ve lider kadrosundan Muharrem Şemsek'in «diyalog yanlısı olduklarını» öne süren açıklamalarıyla olumlu bir cevap veriyor (Milliyet, 6 Şubat 1986, Teoman Erel aktarıyor). MÇP, kendisine tanınan şansı değerlendirmek ve rolünü iyi oynamak eğiliminde gözüküyor. Daha önemlisi, ABD'nin 1980'lerdeki insiyatifine paralel olarak artırdığı «Asya'daki esir halklar» temasının ülkemizde estirdiği yeni rüzgarlardır. Ülkücü haraket, zaten bu misyonun eski sahibidir. Ancak tema, artık devlet içinde de yankı uyandırıyor. Devletin ve Silahlı Kuvvetlerin önemli kişiliklerinin kutlama telgrafları yolladıkları *Yeni Düşünce Sempozyumu*'nda, «Misak-ı Milli'nin dışındaki topraklarda gözümüz olduğu» savunulmaktadır. (Cumhuriyet, 3 Şubat 1986).

Büyük bunalım ve çalkantılar, dünya hegomonyası için kapışan süper devletler arasında hesaplaşmaları gündeme getirebildiği gibi, orta ve küçük devletlerde de, bu kargaşalıkta «ne koparsak kârdır» şeklinde özetlenebilecek dar-milliyetçi yönelişleri de tahrik eder. Ne var ki, büyükler kar-

gaşalığa kendi hesaplarına girerken fırsatçılığa kapılan küçükler bu büyük hesap sahiplerinin kullandığı piyonlar, koçbaşları ve ileri karakollar olmayı kabullenmek zorunda kalırlar.

Öncelikle saptamak gerekir: *Yeni Forum* ve *Fuat Doğu*, Türk devletine yeni bir dış politika öneriyorlar. Hattâ *Fuat Doğu* (belki Yeni Forum da), bu dış politikanın bütün milleti «Dünya Türklüğü» idealinde topyekun birleştirmek gibi bir ideolojik «şuurlaşma» ile payandalanmasını, başka bir deyişle bütün milleti kucaklayacak bir macera programını gündeme getiriyor. Bu programın benimsenmesi, Türkiye'nin özellikle 1960'ların ikinci yarısında girdiği dış politika çizgisinden ayrılmayı ifade eder. ABD'nin dünya çapında insiyatif kaybetmesine paralel olarak, Türkiye de dış politikada görece insiyatifli bir çizgi geliştirmekte ve kendisine manevra alanları bulmaktaydı. Dengeler eskiye göre daha çok dikkate alınıyor ve Ortadoğu'da «Batı'nın güvenlik kavramı» dışında görülen ABD operasyonlarına doğrudan katılmaktan kaçınılıyordu. Ayrıca Sovyetler Birliği'ne karşı bir ileri karakol tahriki rolüne girmemeye özen gösteriliyordu. Türk hükümetleri, 1950'lerde ABD jandarmalığını benimsemekle terkettikleri «Yurtta Sulh Cihanda Sulh» şiarını, 1960'ların ikinci yarısından sonra yeni yorumlarla canlandırmaya başlamışlardı. Bugün *Fuat Doğu*'nun «Yurtta Sulh Cihanda Sulh» şiarını artık geçersiz saydığını ilan etmesi ve bunu bir devlet politikası olarak önermesi, hayli cesur bir çıkış!

Sovyetler Birliği'nde, devrimci dönemden farklı olarak, bugün Rus olmayan millet ve halklara milli baskı uygulandığı bir gerçektir. Bu uygulamaya milli eşitsizlikleri ve baskıları reddeden bir insanlık idealiyle karşı çıkmak başka şeydir, bu uygulamadan yararlanarak ABD hesabına bir «Dünya Türklüğü» siyaseti izlemek ve Sovyetler Birliği'ni «uygarlaştırma» programının koçbaşı olma misyonunu yüklenmek başka şeydir. Milliyetsizlik ve baskıyı reddedenler, kendi ülkelerinde de buna uygun davranırlar. «Dünya Türklüğü» ideali, tam tersine ırkçı bir millet tanımıyla Türkiye'de milli baskı ve eşitsizliğin şampiyonluğunu yapmaktadır. *Fuat Doğu*'nun piyasaya sürdüğü «milli ideal», insanlık dışı ve Turancı karakteri bir yana, Türkiye için de bir bölünme etkenidir. Türkiye, ırkçılığa dayanarak Dış Türkleri hareket geçirecek! O zaman, başkalarının da milli ayrılık ve eşitsizlik kozunu oynayarak kendisini bölme girişimlerine karşı zayıf düşer. Dünyaya ve Dış Türkler olayına Washington'dan ve Pentagon'dan bakmak ile Türkiye'den bakmak çok farklı.

ABD'nin belli bir insiyatif kazanması, bu süper devlete en yakın çevrelerin yeni programlar getirmesine yol açtı. Öte yandan ABD ile çok sıkı bağları olmasa bile, milliyetçilik damarları nedeniyle hakim sınıfların diğer kesimlerinin de ayrılanları kabarabiliyor. Avrupa ülkeleri ise taaruzu şu gün için dinmiş olan Sovyetler Birliği'nin baskısının belli ölçülerde hafiflemesinden ve Avrupa'da bir dengenin sağlanmasından yararlanarak, ABD'ye karşı daha insiyatifli davranmaya yöneliyorlar ve bağımsızlık alanlarını genişletiyorlar. Bugün Avrupa'da De Gaulle'ün ruhu canlanıyor. Bu kıtadaki önemli ülkelerin burjuvazileri, koşulları değerlendirerek hakimiyetin iki kutba bölündüğü Avrupa'yı değiştirmek ve yerine üçüncü kutbu, Avrupa kutbunu güçlendirmek peşindeler. Türkiye halkının yararına olan da budur. Fuat Doğular ise tam tersini öneriyor ve Enver Paşa'nın ruhunu diriltmeye çalışıyorlar.

«Yurtta Sulh Cihanda Sulh» ilkesinin karşısına, Atatürk'ün Türk Tarih Kurumunda başlattığı araştırmaları çıkarmak ise, hayli kurnazca bir tavır! Atatürk'e karşı Atatürk. Daha doğrusu gerçek Atatürk'e karşı, resmiyetin Atatürk'ü! Atatürk, milleti «Türkiye Cumhuriyetini kuran halk» diye tanımlamıştır, Turancılığa şiddetle karşı çıkmıştır. Hele «Dünya Türklüğü» idealinin topyekün bütün millete benimsetilmesi gibi bir programı, Atatürk'e bağlamaya çalışmak boşunadır. Atatürk, Anadolu'nun uygarlık mirasını, Hititlerden, Ege uygarlıklarından gelen mirası benimsemiş ve yaşadığımız coğrafyada kök salan bir kültürel tavrı geliştirmiştir. Bütün insanlığı, eşit milletler topluluğu olarak görmek de, bu tavrın tamamlayıcısıdır.

Yeni Forum ve *Fuat Doğu*'nun öne sürdükleri çizginin Türkiye hakim sınıfları ve devleti içinde bugün benimsenme şansı görünmüyor ama ABD'nin yeniden şahlanması beklentileri ve dünya ölçüsünde kazanacağı bazı başarılar bizde de koçbaşı ruhunu azdırabilir. Ayrıca Türkiye'nin düşman komşularla çevrili olduğu psikolojisi ve Kıbrıs ile Ege gibi sorunların çözülmemesi de bunun için elverişli bir ortam yaratabilir. MÇP Genel Başkanının «on yıl sonra rakipsiz olarak iktidardayız» iddiası her halde bu tür hesaplara dayanıyor. Ne varki ABD'nin dünya jandarmalığı dönemi gerilerde kalmıştır. Ve en önemlisi 2000'lerin ufkunda Türkiye halkının bağımsızlık ve demokrasi seçeneği görülüyor.

Müslümanlığa ve Turancılığa «uygarlaştırıcı» ve «çoğulculaştırı-

cı» misyonlar yüklenemez.Bu ideolojilerin, ABD yayılmasının ve Ortaçağın mızrağı olarak kullanılmak istendiği açıktır. Ekim Devrimini yaşamış bir Sovyetler Birliği'ni «uygarlaştıracak» biricik güç, bugün orada ezilen işçi sınıfı ve halktır. Çağımızın «uygarlaştırıcısı» ise sosyalizmdir.

Dünyanın her yerinde milli baskı ve eşitsizliğe karşıyız; Sovyetler Birliği'nde karşıyız, Güney Afrika'da karşıyız, Bulgaristan'da karşıyız ve en önemlisi Türkiye'de de karşıyız.

«Dünya Türklüğü» şiarıyla bir milli şuurlaşma ve dış politika, Türkiye için *dışta* ABD güdümünde macera ve felaketler, *içte* ırkçı baskılar, bölünme, topyekûncü bir ideolojik dayatma ve bütün halk üzerinde en ağır baskı demektir.

Bilimsel Çalışmalarda Geriliyoruz

İhsan Doğramacı üniversitelerde başarının arttığını, bilimsel çalışmaların çoğaldığını, öğretim üyesi açığının kapandığını her fırsatta açıklarken yapılan araştırmalar durumun hiç de öyle olmadığını, özellikle bilimsel çalışmalar açısından dünyada giderek arka sıralara kaydığımızı ortaya koyuyor. Bilimsel üretkenlik alanında dünyada 41. sıradan 64. sıraya düşüşümüz çeşitli çevrelerde bilimsel çalışmalar alanında batı ile aramızdaki uçurumun arttığı şeklinde yorumlanıyor. Bu uçurumun büyümesinin telafisi mümkün olmayan zararlar vereceği ve Türk üniversite sisteminin büyük yaralar alacağına değiniliyor. Yapılan sempozyumlarda, panellerde, açık oturumlarda 60'lı ve 70'li yıllarda artan üretkenliğin 80'lerde düşüşe dönüşmesi vurgulanıyor, rakamlarla gözler önüne seriliyor.

Bu gerileyişin nedenleri nelerdir? sorusuna bugünkü sistem içinde bir cevap vermek, çözümler getirmek olanaksız. Bir insanın beynine kurşun sıktıktan sonra acaba niçin öldü! demek kadar anlamsız. Bilimsel çalışma en başında özgür bir ortamın, araştırma olanaklarının ve çevresinin olduğu yerde yapılır. Özerk olmayan, kuvvetli hiyerarşik bağlarla merkezileştirilen, iktidarın denetimine verilen bir yüksek öğretim sisteminde bu soruyu sormadan önce gerçekten, Batılı anlamda, üniversitelerimiz var mı! sorusunu sormak daha uygun olacaktır.

Bu soruya vereceğimiz cevap ise pek de iç açıcı değil. Üniversitelerin bağımsızlığına karşı savaş bugün, Türkiye'de, üniversiteleri yokolmakla yüz yüze getirmiş durumda. 1971'de kaldırılan mali özerklik, 82'de bir anayasal kurum olarak teşkilatlandırılan YÖK ile yokedilen idari özerklik, üniversiteleri iktidarın yap dediğini yapan, yapma dediğini yapmayan holding profesörlerinin cirit attığı kurumlar haline getirdi. Bir bilim adamından çok «genel müdür» havasında olan ve yürütme tarafından atanan üniversite rektörleri ile, fakültelerin tüzel kişilikleri olmayan birimlere dönüştürülmesi ile, Fakülte dekanlarının seçim yerine atanarak göreve gelmeleri ile her kademede bürokratlaştırılan bir ortamda bağımsız çalışmak mümkün müdür?

Öğretim üyelerinin kullandığı Türkçe'ye, kılık kıyafetine, sakalına kadar karışan bugünün üniversitelerinden ve yönetimlerinden ne beklenebilir?

Her yıl okuldan atılma tehlikesi ile karşı karşıya olan, yurt dışına çıkmak için pasaport alamayan, bilimsel yayınları izleyemeyen, sınav kağıdı okumaktan başka hiçbir şey yapmayan bir öğretim üyesi nasıl kendini geliştirebilir?

Bugün üniversitelerimizin en büyük sorunu özerkliktir. Bu sağlanmadan hiçbir önlem bilimsel çalışmalarda üretkenlik ve düzey düşüşlerine çare getiremez.

Bulgaristan Partisinin Kongresi: Sofya'da Açılan Şemsiye

25 Şubat'ta toplanan ve 10 gün süreyle çalışmalarını sürdüren Sovyetler Birliği Komünist Partisi 27. kongresi'nin ardından, diğer Doğu Avrupa ülkelerinin iktidar partileri de peş peşe kongreler topladılar. Bu çerçevede, Bulgaristan Komünist Partisi 13. Kongresi 2-5 Nisan günlerinde Sofya'da yapıldı. Gorbaçov'un şimşeklerini çeken Todor Jivkov beklenenin tersine BKP Genel Sekreterliğine yeniden seçilirken, Merkez Komitesi'nin üçte bir üyesi «gençleşti». Hükümet kademelerinde Ocak ve Şubat aylarında başbakan dahil seri değişiklikler yapıldığı için, Kongre'de bu yönde dramatik olaylar yaşanmadı. Bulgar Haber Ajansı BTA kararların çoğunun oybirliğiyle alındığını duyurdu.

Okuyucularımız hatırlayacaklardır; 26 ve 27. sayılarımızda SBKP 27. Kongresi'ni genel hatlarıyla inceleyen iki yorum yayınlamıştık. Bu yazılardaki Sovyetler Birliği, Gorbaçov, SBKP

v b. adlarını çıkarıp, yerine Bulgaristan, Jivkov, BKP v s. koyun; işte size genel hatlarıyla Bulgaristan Komünist Partisi'nin 13. Kongresi. Denebilir ki, BKP Kongresi Kremlin'de bestelenen yeni şarkının törensel bir tekrarı oldu. Yani bir kez daha, «Moskova'da yağmur yağdı, Sofya'da şemsiye açıldı.»

Ama işte olayın bu yanının öğreticiliği nedeniyle, BKP 13. Kongresi'yle biraz daha yakından ilgilenmek gerekir.

İngilizce yayınlanan «Bulgaria Today» dergisinin 459. sayısında Damyan Obreshkov imzalı bir yazıda, 13. Kongre'nin 1986-1990 dönemini kapsayan 9. Beş yıllık programı kabul ettiği belirtildikten sonra, geçen yıl yürürlüğe giren bir programla, gelecek 5, 10 ve 15 yıllık dönemi kapsayacak «teknolojik-bilimsel» devrim çerçevesinin çizildiğine değiniliyor. Emek üretkenliğini artırmak için önlemler alındığına işaret eden yazı, sanayinin yeni teknolojilerle donatılması, yüksek teknolojili makinaların ve bu makinalara ait yedek parçaların üretilmesi, üretilen malların kalitesinin yükseltilmesi amacıyla yapısal değişikliklere gidileceğini kaydediyor.

Yazar, geçen yıl ekonominin durgunluk içinde olduğunu itiraf edip suçu «doğal nedenler»e yükledikten sonra, özellikle tarım ürünlerinde talebin «az bir açıkla» karşılandığını yazıyor. Ayrıca yazıdan «kuraklık» nedeniyle «geçici» bir enerji krizinin ortaya çıktığını öğreniyoruz. Enerji, su, özel araba ve «diğer lüks tüketim malları» (?) fiyatları da aynı yıl içinde arttığı da belirtiliyor.

Todor Jivkov da Kongre'de yaptığı konuşmalarda, esas olarak ekonominin yeniden düzenlenmesi sorunu üzerinde durdu. 3 Nisan 1986 tarihli Cumhuriyet gazetesinin haberine göre, Jivkov Kongre'yi açış konuşmasında, «Ülke ve parti olarak yeni gerçeklerle yüzyüzeyiz. Köklü bir değişiklik gereklidir» dedi ve şimdiye kadar uygulanan yöntemlerin «artık kapasitelerinin sonuna geldiğine, daha etkili yöntemler bulunması gerektiğine» işaret etti. Ayrıca BTA ajansının dünyaya yaydığı kapanış konuşmasında da, Jivkov, bürokrasiyi yıkmak, çalışma disiplinini sağlamlaştırmak ve sanayi ürünlerinin kalitesini yükseltmek için çağrıda bulundu. Mal arzındaki açığı kapatmak için tekelci engellerin yıkılmasına dikkat çeken Jivkov, ekonominin modernleştirilmesi çağrısını da tekrarladıktan sonra, bu gelişmeleri engelleyecek unsurların temizlenmesi zorunluluğuna değindi.

Bütün bunlardan bir tek sonuç çıkarılabilir: Bulgar ekonomisi önemli güçlüklerle karşı karşıya. Cumhuriyet gazetesinin de belirttiği gibi, gerçekten de, Jivkovların «sosyalist sistem içindeki en iyi ekonomi» diye övdükleri Bulgaristan ekonomisi, son birkaç yıldır ciddi bir bunalım içinde. Emek üretkenliğinde ve büyüme hızındaki düşmeye, mamul malların kalitesindeki kötüleşme ve tarımda peş peşe gerçekleşen gerileme eşlik ediyor.

O örnek ekonominin neden ve nasıl bu duruma geldiği, Sovyet sisteminin karakterini tartışan kapsamlı bir inceleme yazısının konusu. Kongre bağlamında ise iki nokta dikkat çekiyor:

1. Jivkov'un konuşmalarında uyguladığı sıkıntılar, Gorbaçov'un SBKP 27. Kongresi'nde işaret ettiği sıkıntıların tıpatıp aynı. Yani sistemin tıkanıklığı öylesine değişmez biçimde kendini tekrarlıyor ki, Sovyetler'de ekonomik gerilemeye yol açan etkenler aynen Bulgaristan'da da kendini gösteriyor.

2. Aynı şekilde, ekonomik bunalım yıllar öncesine uzanmasına karşın, Bulgar yönetimi ancak Moskova'dan işaret aldıktan sonra önlemler alma yoluna gitti. Önce Gorbaçov sefer ilan etti, ardından Jivkov... Üstelik mücadele araçlarını ve üslubunu aynen kopya ederek...

Kongre, yönetimin ülkede yaşayan Türkleri ve diğer azınlıkları zorla Bulgarlaştırma politikasında değişiklik yapmayacağını da gösterdi. Yugoslavya'nın Tanyuğ ajansı, Kongre'de «sahtekarca» Türkler adına konuşturulan bir Bulgarın, Bulgarlaşmanın nimetlerini anlattığını haber verdi.

Sudan'da Askeri Darbeden Seçime

Sudan'da seçimler üç hafta sürdü ve 20 siyasal parti katıldı. Seçim Mayıs ayı başında sonuçlandı, ılımlı sağ olarak bilinen «Hizb-ul Umme» (Millet Partisi) 99 sandalye ile iktidar oldu. Seçimlere katılan partiler sağdan sola geniş bir yelpazeyi temsil ediyordu. Bunun yanında John Guarang önderliğindeki Güneyli Ayaklanma Hareketi seçimlere katılmadı. Bu hareket, askeri hükümetin çeşitli barış çağrılarını ve görüşmelerini reddetti. Bundan sonrada görüşmelere yanaşmayacağı tahmin edilmektedir.

Seçimle birlikte, Askeri İhtilal Konseyi Başkanı General Suwara El Zehep, mareşal ünvanını alarak yönetimden çekildi. Askeri Konsey'in iktidar dönemi Başbakanı Cazzuli Def'al-lah seçim sonrası yaptığı konuşmada, «Üçüncü Dünya Ülkelerinde genellikle işleyen kural askeri yönetimin iktidarı bir başka as-

keri yönetime devretmesi şeklindedir. Oysa Sudan, bugünkü tavrıyla bu kuralı bozmuş, ağırlığını sivilleşmeden ve demokrasiden yana koymuştur» diyordu. Gerçekten de Sudan'da askeri darbeden sonraki bu gelişme, Arap dünyasında ve genel olarak gelişmekte olan ülkelerde örneğine az rastlanır türden ve 27 Mayıs ile benzerlikleri düşünülebilir.

Numeyri yönetimine karşı başkaldıran halk kitlelerinin demokratik taleplerinin gerçekleşmesi, ekonomik bunalım, dışborçlar ve ulusal planda yaşanan açlık sorunu çözüm beklemektedir. Bu sorunlar karşısında yeni iktidar olan Millet Partisi Lideri Sadık El Mehdi'nin ne ölçüde başarılı olacağı günün sorusudur. Bu yolda atılan bazı adımlar var: Numeyri'nin yardımcılarından Ömer Tayyib «baskı politikasına eşlik ettiği, rüşvet yediği ve Sudan Yahudileri olan Flaşaları para karşılığında İsrail'e göndermeye izin verdiği» için ömür boyu hapse mahkum edildi. Aynı hüküm ele geçtiği taktirde Cafer El Numeyri için de geçerli. Ayrıca işkenceciler de yargılandı.

Seçimlerde aşırı sağcı Birleşik Milli Cephe, Numeyri'nin çıkarmış olduğu İslamcı yasaları desteklediği için oy ve itibar kaybına uğradı ve bölündü. Seçim sonuçlarının gerici güçlere bir darbe vurmasına rağmen, Sudan'da bulunan batılı diplomatlar, darbeyi yapan Askeri Konsey dışında bir takım subaylar sivil hükümetin ekonomik bunalımı altetmede etkisiz kalmasını ve böylece sivilleşmenin başarısız olmasını istiyorlar. Hükümet bu sorunları çözemediği anda, bu çevrelerin iktidara el koyacağı yönünde yorumlar yapılmaktadır.

Sudan halkına seçimlerle gelen sevinç, eğer hükümet başarısızlığa uğrayacak olursa, kitlesel bir hayal kırıklığına dönüşebilir.

Petrol Fiyatlarındaki Düşüşün İran-Irak Savaşına Etkisi

Savaş, İran ve Irak'a, bugüne kadar 1 milyona yakın insanın ölmesi ve yaralanmasına ve en az 100 milyar dolara maloldu. Buna rağmen, iki ülke de savaşı sürdürüyor ve BM'nin savaşı durdurma çağrılarını dikkate almıyorlar. 9 Şubat'ta İran Irak'a karşı bir saldırı geliştirerek Fao adasını işgal etti. Irak ise, buna Mayıs ortasında gerçekleştirdiği ani bir saldırı ile Mehran kentini alarak karşılık verdi. İran-Irak savaşındaki şiddetlenme, her iki tarafın savaşı sürdürmedeki kararlılığının bir belirtisi gibi görünmekle birlikte, aslında dünya petrol piyasasındaki önemli değişikliklerin Körfez Savaşı üzerindeki etkisiyle açıklanabiliyor.

İran-Irak savaşı, bu kadar uzun süredir her iki tarafın petrol gelirleriyle finanse edilmekteydi. Petrol fiyatındaki büyük düşüş, Körfez Savaşını önemli bir dönemece getirmiş bulunuyor. İran'ın petrol dışsatımından elde ettiği 20 milyar dolarlık yıllık gelir, yeni fiyatla birlikte 16 milyara düşmüştür. İran, savaş için yılda 14 milyar dolar harcamaktadır. Irak ise, petroldan artık ancak 9 milyar dolar kazanabiliyor. Oysa bu ülkenin askeri gideri yılda 12 milyar dolardır ve açığı Körfezin zengin Arap ülkelerince kapatılıyor.

OPEC'in petrol fiyatını dalgalanmaya bırakmasından bu yana petrol fiyatı varil başına 30 dolardan 12 dolara düştü. Geçen yılın Kasımından sonra gerçekleşen bu hızlı fiyat düşüşünün yakın gelecekte yeni bir yükselişe dönüşeceği beklenmiyor. Çünkü dünya piyasasındaki talep arzın altındadır. Bu durumda gerek Irak ve ona yardım eden Körfez Arapları gerekse İran, önemli finans zorluklarını hesap etmek durumuyla karşı karşıyadırlar. Bu ülkenin cephane giderleri için bir dış yardım alamayacakları ve genellikle peşin parayla ödeme yaptıkları dikkate alınırsa, durumun ciddiyeti daha iyi anlaşılır. Bu durumda, İran'ın «uzun süreli savaş» stratejisini gözden geçirmesi zorunluluğu doğmaktadır. İran, petrol fiyatı savaşını boykot etmek için üretimini günde 450.000 varile düşürmüştür. Bazı İran önderleri, petrol fiyatı savaşının ülkeye Körfez Savaşından daha pahalıya malolduğunu söylemektedirler. Alınan haberlere göre, İran Cumhurbaşkanı Ali Hamanei ve Meclis Başkanı Rafsancani, rehber Humeyni'ye İran'ın savaşta üstünlüğü elinde tuttuğu sırada, Irak'a ateşkes önerilmesini rica etmişlerdir. Buna karşılık Humeyni'nin henüz zamanın olgunlaşmadığı, taaruzun sürdürülmesi ve daha çok Irak toprağı alınması gerektiği görüşünde olduğu bildirilmektedir.

Uzun sürede savaşın sonunun gözüktüğü söylenebilir. Buna karşılık kısa vadede savaş daha da şiddetlenecektir. Her iki taraf da, sonu yaklaşan savaştan elverişli koşullarda çıkmak ve barış masasına üstünlüğü elinde tutarak oturmak istiyor.

Demokrasi ve Sosyalist Parti

Arslan Başer Kafaoğlu Yalçın Küçük Murat Belge

Yalçın Büyükdağlı Uğur Mumcu Doğu Perinçek

10 Mayıs 1986 günü, İstanbul Şan tiyatrosu salonu ve girişini hıncahınç dolduran 3000'e yakın izleyicinin beş saat boyunca büyük bir ilgiyle izlediği «Demokrasi ve Sosyalist Parti» panelimizdeki konuşmaları olduğu gibi yayınlıyoruz. Banttan çözülen konuşma metinlerinin redaksiyonu konuşmacılar tarafından yapılmıştır.

Yalçın Büyükdağlı

Sayın konuklar Saçak dergisinin düzenlediği «Demokrasi ve Sosyalist Parti» konulu panelimize hoşgeldiniz. Türkiye solunda demokratik tartışma ortamının ve hoşgörünün yerleştiği bir platforma; ayrı fikirlerin tartışıldığı, ortak program ve teorilerin tespit edildiği günlere bir başlangıç olması, bir adım olması dileğiyle panelimizi açıyorum. Konuşmacılarımızı takdim ediyorum. Sayın Arslan Başer Kafaoğlu, Sayın Yalçın Küçük, Sayın Murat Belge, Sayın Uğur Mumcu, Sayın Doğu Perinçek.

Doğu Perinçek

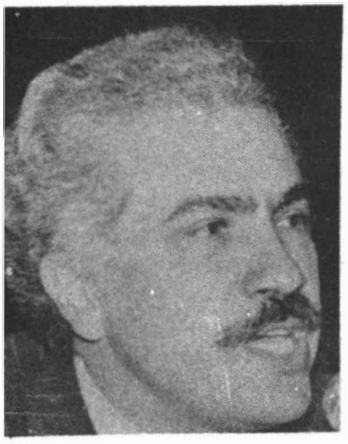

Sahneye girerken Sayın Arkadaşlarım, düşündüm. Bu büyük kitleyi bu salona getiren iticigüç nedir, birkaç saat için bile olsa bizleri şu çatı altında birleştiren düşünceler nedir diye bir an düşündüm. Hesaba katılmayacak, ihmal edilecek kadar az sayıda gözlemci ve meraklıyı, bir de tabii her yerde hazır ve nazır olan resmi personeli diyelim, bir kenara bırakırsak, bu toplantıya gelenlerin ortak bir özlemi, ortak bir düşüncesi olduğu meydanda. Bizler şu yaşadığımız dünyaya, şu yaşadığımız toplumsal ilişkilere karşıyız, onu değiştirmek istiyoruz. Yeni bir dünya arıyoruz, yeni bir Türkiye arıyoruz. İşte o dünya emekçilerin dünyası, Türkiye de emekçilerin Türkiyesi! (alkışlar) Lütfen... Tabii bu, herşeyden önce büyük bir nesnel değişiklik, kuvvetle olan, toplumsal birikimle olan, toplumsal insiyatifle olabilecek bir değişiklik sorunu. Statükonun güçlerini altederek başarılabilecek bir değişiklik! Kendiliğinden olmayacak, insanın tarihe müdahalesiyle gerçekleşecek. Politik toplumun fethedilmesiyle gerçekleşecek bir değişiklik. Böyle bir hadise.

2000'lerin Türkiyesi ufkuyla teori ve örgüt

Ama değiştirmek için, hepimizin özlemi olan o büyük gelecekleri yaratmak için, teori gerekli bir. Örgüt gerekli iki. Birleşmek istiyoruz; emekçilerin Türkiyesini yaratmak için. Teori de birleşmek için, yoksa statükoyu devam ettirmek için değil. Bugün 1980 öncesinin parçalanma sürecinin sosyalistler arasındaki bölünme sürecinin, bir birleşme sürecine en azından bir birleşme isteğine dönüştüğünü söyleyebiliriz. 1980 öncesinde, hepimiz hatırlıyoruz; teori de, örgüt de, ilke de daha çok bölünme içindi. Biz şimdi bizi birleştirecek bir teori arıyoruz. Bizi birleştirecek bir programın oluşması süreci içine girdiğimizi düşünüyoruz.

Türkiye de yeni bir yükselişin eşiğinde. Toplumsal harekette 1980'lerin dibe vurmasından sonra bir kıpırtı, bir canlanma var. Yavaş yavaş bir bahara girdiğimizi görüyoruz. İşte böyle bir Türkiye'de, 2000'lere ufku açılan bir Türkiye'de kamuoyu sosyalist partiyi tartışıyor ve bu kadar insan bu salona gelmiş bulunuyor. Demek ki, bu yapay bir tartışma değil. Bir ihtiyaçtan doğuyor. Kamuoyu ciddiye aldığına göre, bu kadar insan bu salonda toplandığına göre bir ihtiyaç olduğu aşikar. Bence, şimdi burada tahlil edilmesi çok uzun, kısaca Türkiye artık 1900'lere sığamıyor; yani 1900'lerin toplumsal ilişkilerine sığamıyor. Artık ancak 2000'lere sığabilecek bir Türkiye'ye doğru gidiyoruz. Keskinleşen çelişmeler ve arkamızdaki yüzyıllık demokratik birikim, önümüzde bir atılım olduğuna işaret ediyor. İşte bence bir sosyalist parti de bu atılımla bağlantılı olarak ele alınmalıdır. Türkiye'nin önündeki büyük değişiklikle ilişkili olarak düşünülmelidir. Hemen akla, tabii, çok tartışılan bir soru geliyor: Türkiye'nin önümüzdeki atılımına sosyal demokrasi önderlik edebilir mi?Buna da kısa cevap vermek zorundayız, vaktimizin azlığı nedeniyle. Gerek ideolojik kaynakları, gerek toplumsal iticileri, gerekse toplumsal insiyatifleri örgütleme ve seferber etme anlayışları nedeniyle sosyal demokrasi düzen içidir; önümüzdeki büyük değişikliklere önderlik etmeye aday gözükmüyor. Bizce ancak emekçi kitleler, emekçi kitleler, ama kendiliğinden değil, siyasal bir örgütlenmenin önderliğinde, kendi adlarına siyaset sahnesine çıkarak, Türkiye'nin 2000 yıllarına damgalarını vuracaklardır. Önümüzdeki dönemin özelliği bence budur. 20. yüzyılın başında Türkiye sosyalist hareketi teorik öncüler yarat-

tı. Bunlar teorik öncülerdi, henüz sınıfın öncüleri değillerdi. 1960'larda sınıf sahneye çıkmaya başladı, ama tam kendi adına değil. 1990'lar ise, bence sınıfın, işçi sınıfının ve emekçi yığınların artık kendi adlarına siyaset sahnesine çıkacakları yıllar olacaktır. Yani teorik öncüler döneminden gerçekten sınıfın öncüleri dönemine geçeceğimizi düşünüyorum. Perspektif bu olmalıdır. 1914 Türkiye'sinde 50 bin işçi vardı. Bugün 1990'ların Türkiye'sinde 3 milyon işçi; yoksul ve orta köylüsüyle 9 milyon tarım emekçisi, 450 bin traktör, yüzyıllık bir demokratik birikim, 1960'ları, 1970'leri yaşamış o tecrübeleri kazanmış bir toplumla giriyoruz.

Bizi 1960'larda çıktığımız platformadan aşağı itmek istiyorlar. Biliyorsunuz 1960'da yasal bir sosyalist parti, TİP kurulmuş ve mücadele etmişti. Türkiye, hiç olmazsa 20 yıl sosyalist partilerle yaşadı, yasal sosyalist partilerle yaşadı. Şimdi 1980'lerin Türkiye'ye biçmek istediği otoriter kurumlaşma, otoriter ilişkiler, bizi bu 20 yıldır alıştığımız sosyalist partilerle birlikte geleceği aramaktan uzaklaştırmak, bu platformun altına itmek istiyor. Biz ise, 'bu platformda direnmek gerekir, kalmak gerekir' diyoruz. Ama tabii 'bu bir macera, hesapsız bir direnme, kendimizi ezdirecek bir direnme değil; tersine birikimi toparlamak için, safları düzene sokmak için ve geleceğin emekçi Türkiyesini yaratmak için bir direnme olmalıdır' diyoruz.

Demokrasinin motoru

Emekçi yığınlarla birleşmek kanımca posta kutusuna atılan küçük kağıtlarla olacak iş değildir. Türkiye o aşamaları arkada bırakmıştır. Ben o çabaları saygısızlıkla karşılıyor değilim. O çabalarda da şüphesiz bir özveri, güzel niyetler vardır; ama geniş yığınlarla birleşmek, onları seferber etmek bir yasal parti imkanından sonuna kadar yararlanarak mümkün olacaktır. Posta kutusuna atılan kağıtlar geniş kitlelerle birleşme aracı değildir. Onlar, küçük tekkeleri yaşatma, soldaki parçalanmayı bir anlamda sonsuzlaştırma ve dar görüşlülüğü sürdürme araçlarıdır. Bunun için localardan çıkmayı öneriyoruz. Tekke ve dükkanları ortadan kaldırmayı öneriyoruz, gerçek bir sınıf partisi için, kuvvetlerimizi koruyacak, uzun süreli mücadelelere hazırlayacak bir kitle partisi için seferber olalım diyoruz.

Buna çeşitli itirazlar geliyor. Birinci olarak, hukuk açısından itirazlar geliyor. Bunun üzerinde durmuyorum, kurulabilir. «Anayasa ve Partiler Rejimi» adlı kitapta bunu çok etraflı olarak anlattım. Yalnız şuna işaret edeyim: Zihinlerimizde bir otosansür var. Kendimizi kayıtlayan, sansüre uğratan bir ruh hali içindeyiz. Belki de bu, arkamızda kalan ve hâlâ da yaşadığımız devlet terörünün etkisi. Ama şunu hatırlatayım Arkadaşlar: Dergiler çıkıyor; tartışmalar yapılıyor; konferanslar, toplantılar yapılıyor. Bir parti, yasal parti, dergilerden de, derneklerden de daha korunaklı ve güvenlidir, bugünkü hukuk sistemi açısından. Onu, en azından yalnız Anayasa Mahkemesi kapatabilir. Diğerinin kapısına asliye mahkemesi bile kilit vurabilir.

Başka bir fikir, 'önce demokrasi gelsin sonra sosyalist parti kurulsun'dur. Peki demokrasiyi kim getirecektir? Sosyal demokrat parti mi getirecektir? Arkadaşlar, her özgürlük ancak sahibince kazanılabilir. Emekçilerin örgütlenme özgürlüğü de yine onu kullanacak olanlar tarafından, emekçiler tarafından kazanılabilir. Demokrasi mücadelesinin motoru, ancak emekçilerin partisi olabilir. Yoksa emekçilerin partisi, demokrasi mücadelesinin basit bir sonucu, basit bir ürünü değildir; doğrudan doğruya o mücadelenin motorudur. Demokrasiyi, SHP'den, sosyal demokrasiden beklemek kanımca düzen içi bir fikirdir. Demokrasi o kadar kolay bir iş değil. Onların yapabileceğini sandığım bir iş olarak görmüyorum. SHP iktidarı bir takım demokratik hak ve özgürlükler tanıyacaksa, bunda bile bir emekçi partisinin rolü tayin edici olacaktır.

'İcazetli olur' deniyor. Olabilir, sana bağlıdır o. Senin programına, siyasetlerine bağlıdır. İcazetli olmasın istersen, icazetli olmayan bir sosyalist parti kurabilirsin.

Bu itirazların hepsi, aslında emekçi sınıflara yalnız sosyal demokrasinin kuyruğuna takılma özgürlüğü tanımaktadır.

Tehlikeli olur deniyor, rizikosu olmayan bir devrimci iş gösterebilir misiniz Arkadaşlar? Her devrimci işin mutlaka bir rizikosu vardır. Doğru tehlikeli olabilir, ama akıllı önderliklerle, hesaplı hareketlerle, pekala en az tehlikeyle, en az kayıplar vererek demokrasi mücadelesine emekçi sınıflar bir sosyalist partiyle katkıda bulunabilir.

Solu böler' deniyor. Biz bir kere ayrı bir toplumsal insiyatifiz ve ayrı bir ideolojik insiyatifiz. Bağımsız bir varlığız. Başka bir sınıfın hareketiyiz. Onun için bizim ayrı bir parti, siyasi hareket örgütleme özgürlüğümüz, böyle bir haklılık kendiliğinden vardır. Biz niçin emekçiler olarak bağımsız karar alma yetkimizden vazgeçelim, niçin emekçileri sosyal demokrasinin çabalarına tabi kılalım? Bölünme emekçi sınıfların çıkarlarına aykırıysa, biz bölünmeye olanak vermeyen bir partileşme faaliyeti yürütebiliriz ve gerçekten de solu bölmeyebiliriz. Bölme anlayışı, dünyaya ve Türkiye'ye bütünüyle seçim ve parlamento penceresin-

den bakan bir anlayıştır. Biz ise, toplumu değiştirecek esas çabanın toplum insiyatifi olduğu kanısındayız Parlamentodaki çabaları, seçimi reddetmiyoruz.Ama esas tayin edici olan, geleceğin Türkiye'sini yaratcak olan şüphesiz toplum insiyatifidir. Bu 'böler' anlayışı, aslında aynı ipte oynayan kanaatlerden ileri gelmektedir, yani seçimci ve parlamentocu bakış açısından, bununla sınırlı kalan kanaatlerden. Bu, sosyalist solda da var. SHP'yi rakip gören, ona kıskançlıkla bakan anlayışlar bence 'seçim ve oy herşeydir' düşüncesinden geliyor. Oysa biz sosyal demokrasinin babasıyız. Tarihi olarak bu böyledir arkadaşlar. Sosyal demokrasi, biraz, nasıl diyeyim hilkat garibesi de olsa, nihayet Marksizmin doğurduğu ve ondan kaynaklanmış bir harekettir. Tarihi olarak böyledir. Biz bu olgunlukla, ona karşı kıskanç olmayan, onu rakip görmeyen emekçi sınıf perspektifiyle meselelere bakabiliriz. Her tarihi durumda, seçimde de, sandık başında da emekçi sınıfların yararına olan çözümleri tespit edebiliriz.Ama her halükarda bizim bir oy paylaşma kavgası içinde olmayacağımız, daha derin bir tarihi perspektife sahip olacağımız çok açıktır.

Şimdi özetlersek: Parti ihtiyaçtır. Kurulabilir. Demokratik sürecin motoru olur, yoksa onun ürünü değildir. İcazetli olmaması bizim elimizdedir. Tehlikeleri vardır. Bölmez, tersine Türkiye'nin bozulmuş olan terazisini biraz yerine getirir.

Tekke çizgisi ve sınıf çizgisi

Peki şimdi esasa, sadede gelelim: Hangi teori ve program temelinde, hangi ilkeler temelinde olacaktır? Sanıyorum, burada en çok tartışacağımız konu da budur. Ben aslında konuşmamın önemli kısmını bir girişe feda etmiş oldum.

İlk önce şunu belirteyim, Türkiye'de, geçmiş dönemde, ilke, program, teori bir fetiş haline getirilmiştir, yani kendi başına bir amaç haline getirilmiştir. Bir put gibi tapılmaya başlanmıştır. Yoksa teori ve ilke ne içindir, neye lazımdır? Teori ve ilke, dünyayı değiştirmek, Türkiye'yi değiştirmek, birleşmek içindir. Bizde ise teori ve ilke bölünmek içindi, parçalanmak içindi! Oysa birleşme zemini yaratmak için bir teori, birleşme zemini yaratmak için ilkeler anlayışına sahip olmalıyız. İlkeler, teoriler, aramıza yarlar, uçurumlar açan aletler, kazmalar değildir; birleşme zeminleridir. Burda, geçmiş dönemde görülen tekke partisi anlayışıyla onun karşısında bir sınıf partisi anlayışı üzerinde durmak istiyorum.Hatırlayalım, Türkiye'de birçok fraksiyon vardı ve Türkiye'nin yüzde beş diyelim, bir sosyalist birikimi var. Fraksiyonlar, bu yüzde beşin içinde, bir kapalı devre içinde, birbirinden kuvvet almaya çalışıyordu. Bütün teoriler, bütün teorik tartışmalar ilkeler vs. bu yüzde beş içinde kuvvet toplamak içindi. Ufuk, sınıfa açık değildi, topluma açık değildi. Teoriler, o sosyalistleri kazanmak içindi; sınıfı kazanmak için değildi. 'Yüzde beşin içinde bir yüzde beş de ben tutarsam...' İşte kavrayış buydu! Ki bu binde iki buçuk eder. İşte bu binde iki buçuğu elde tutmak için teoriler yaratılıyordu. Direğe pul bunun için yapıştırılıyordu. Bilmem, ufak gazetesini, bildirisini dağıtma bunun için yapılıyordu. Maceracı akımlar arasında bir yarış vardı: Birbirlerinin yüzde birini almak için, diğerinin yüzde birini kapmak için! Oysa, bir sınıf partisinin perspektifi bu yüzde beş içinde kuvvet toplamak olamaz. Bir sınıf partisinin perspektifi Türkiye'nin ilk önce 3 milyon işçisiyle, ondan sonra 9 milyon tarım emekçisiyle ve diğer çalışan kitleleriyle ve devrimci aydınlarıyla birleşmek olabilir.

Öyleyse bizim teorimiz milli platformda, sınıfı kazanmak için olmalıdır. Çünkü sınıfı kazanmak için inşa edilecek teoriler başkadır, yüzde beşin içerisinde kuvvet apartmak için inşa edilecek teoriler başkadır. Bazen sınıfı kazanmak için inşa edilen teoriler, yüzde beş içinde kuvvet kazanmak için inşa edilen teorilere göre daha ağır adımlarla ilerleyebilir; sosyalist birikim içerisinde bazı itirazlarla karşılaşılabilir. Ama biz bir sosyalist parti kuracaksak bu perspektifi başından oturtmak zorundayız. Yoksa binde iki buçuk için yapılan bir teori, bizi gerçekten hiçbir sonuca götürmeyecek, bir ebedi muhalefet hareketi olarak bırakacaktır. Sınıf partisinden bir değişiklik çıkabilir. Toplumu değiştirecek bir kuvvet çıkabilir, tekke anlayışlarından ise ezeli ve ebedi muhalefetler çıkabilir.

Teorinin sınıfı kazanmak için olduğunu tespit ettikten sonra, iki düzlemi birbirinden ayırmamız gerekiyor. Bir *temel düzlem* vardır. Bir sınıf partisi için gerekli olan, bizleri birleştirecek olan teori ve programdır. Bir de ikinci kat vardır. Bu ikinci kat ise, bizim aramızda varolmaya devam edecek farkların ifade bulduğu katdır. Bir: Bizim temel, bizi birleştiren teorimiz ve programımız olacaktır. İki: Bizim aramızda mutlaka fikir farkları, eğilim farkları da olacaktır.Bir sınıf partisinin kaçınılmaz olarak kabul edeceği ve iyi bir şey olarak benimseyeceği özelliğidir bu.

Neden? Çünkü hızla değişen bir Türkiye'de yaşıyoruz. Bakın, toplumsal akışkanlık, mobilizasyon Türkiye'de ne kadar kuvvetli. Dün toplumun başka katlarında olan insanlar bugün çok değişik yerlerde oluyor. Dünün köylüsü yatağını sırtlıyor, geliyor burada işçi oluyor. Bu nedenle daha yeni köyden gelen inşaat işçisinden, otuz yıldır demir döküm fabrikasında çalışan, artık bir işçi geleneği

kazanmış, belki de babası da işçi olan insanımıza kadar; madenin dibine inen ve en ağır zahmeti çeken işçiden labaratuvarda çalışan bir teknisyene kadar; büyük işyerlerinde 1000-2000 kişilik fabrikalarda çalışanlardan, 3-5 kişilik işyerlerinde, atölyelerde çalışan çıraklara kadar ve modern şehirlerde yaşayan işçilerimizden taşradaki, kasabalardaki işçilerimize kadar sınıfın birçok kanatları vardır. Ve bunlar da çeşitli eğilimler taşırlar. Daha radikalleri vardır, daha köktenci, madenin dibine iniyor adam, daha fazla değiştirmek istiyor. Öbürü labaratuvarda çalışıyor, bir parça daha ılımlı. Daha modern olanı vardır, 40 yıldır işçilik yapıyor. Öte yandan eski toplumun izlerini, ideolojik izlerini, kültürel izlerini daha çok taşıyan vardır, şehre yeni gelmiştir. Toplumsal küçük mülkiyet bağları kuvvetli olanlar vardır. Buna karşılık daha toplumsal olan büyük fabrikalarda çalışanlar vardır. Zaten dikkat ederseniz, Türkiye'nin çeşitli fraksiyonları da aslında bu farklılıkları belli ölçülerde temsil ederler. Biz istiyoruz ki, bir sınıf partisi olsun. Ilımlısından radikaline, daha modern bir kültüre ve anlayışa sahip olandan görece köylü karakterinde olana, daha büyük işletmelerde çalışanlardan küçük işletmelerde çalışanlara kadar, sınıfı, ama toplumu değiştirmek için, devrimci bir değişiklik için birleştiren bir parti olsun istiyoruz. O zaman temelde birleşileceği gibi, bu farkların parti içinde ifade edileceğini, yaşayacağını, tartışmanın olacağını da kabul etmek zorundayız.

Kanatları olan bir parti

Bir sosyalist partide demokrasi, aslında sınıf içindeki farklara ve kanatlara dayanır. Yani gerçek bir sınıf partisi demokratik olmak zorundadır. Sosyal bir temeli vardır bunun. Şimdi eskiden birisi çarpık kapitalizmdir diyordu, diyelim Türkiye'de. Öbürü azgelişmiş kapitalisttir diyor, diğeri bağrında feodal kalıntılar taşıyan bir ülkedir diyor, beriki yarı feodaldir diyor falan filan. Baktığımız zaman bunların arasında derin ayrılıklar yok ama farklı formülasyonlar var. Küçük tekkeleri bir arada tutmak için formülasyon farkları var. Ama bütün bu formülasyonların bir ortak paydası var. Türkiye'nin önünde en başta bir demokrasi meselesi olduğunu, gelişmiş kapitalist ülkelerden farklı bir mesele olduğunu, yani Türkiye'nin bugün kapitalizm mi, sosyalizm mi diye bir yol ayrımında olmayıp, demokratik devrimini tamamlamak, ya da bu anti-demokratik yapıyı sürdürmek gibi bir yol ayrımında olduğunu bir programla kabul ettiğiniz zaman partinin içinde insanlar çarpık kapitalist mi az gelişmiş kapitalist mi diye pekala artışmalarını da sürdürebilirler. Tabii eğer bir fayda görüyorlarsa.

Öte yandan sosyalizmin öyle meseleleri var ki, bunlar çözülmüş değildir. İnsanlığın gündeminde daha belki yüzyıl kalacak meseller vardır. Buralarda da böyle kestirip atmak herhalde bilimsel bir tutum olmayacaktır, tartışmayı sürdürmek gerekir.

İlkeler kuşkusuz çok önemlidir ama ilkeler birleşmek için olmalıdır ve birlik isteği aslında sınıf tutumudur. Değiştirmek isteyen insan kuvvet toplamak isteyen insandır. Kuvvetsiz değştiremezsiniz, birleşmeden değiştiremezsiniz. O zaman birleşeceksiniz. Birleşmek için ilk adımını atmak bile doğrulara doğruönemli bir yöneliştir ve bir başlangıç noktasıdır, hele hele bugün Arkadaşlar! Saf ve mutlak bir doğru metafiziktir, reddedeceğiz bunu. Bilgi teorisi bize mutlak bir doğru olmadığını, saf bir doğru olmadığını, bizim gerçeği her geçen gün daha yakından kavrayabileceğimizi ve bunun da sonsuza doğru gelişen bir akış olduğunu öğretir. Marx'ın kendi zamanında kavradığı gibi kavramıyoruz bugün dünyayı. 20. yüzyıl başında teoriye büyük katkılar yapmış insanlar gibi de kavramıyoruz. O birikimden yararlanarak, o deneylerden yararlanarak onlardan daha olgun, daha üst düzeyde kavrıyoruz ve yarın da daha üst düzeyde kavrayacağız. Onun için, bizde çok yaygın olan, 'benim Marksizmim çok saf., en lekesiz Marksizm benimki iddiası', bence en lekeli Marksizmdir. Onun için gerçek bilimsel sosyalist davranış yanlışa izin veren davranıştır. Mutlak doğru olduğunu iddia etmeyen davranıştır.

Bu mutlak doğru iddiası, ve saf Marksizm iddiası kaçınılmaz olarak sosyalistler arasında şiddet kullanmaya dönüşür Arkadaşlar. Anti-demokratik bütün baskıların da kökü dür, çünkü 'benimki mutlak ve saf, bir tane doğrudur, başka karşıtı vs. olamaz, başka seçenek de yoktur' dedikten sonra hain damgası vurmalar, ezmeler ve kovuşturmalar başlar ki, bunun pratiğini hepimiz çok yaşadık, çok acılarını çektik, bunlardan herhalde dersler çıkarmalıyız.

Bir parti içinde kaçınılmaz olarak farklı fikirler olacaktır. İki çizgi mücadelesi olacaktır. Eğer biz kendimize güveniyorsak, daha doğruları, göreli doğruları hep beraber saptayabilir ve öyle bir yöneliş içine girebiliriz. Onun için, hata yapma özgürlüğü olmalıdır, gönül ferahlığı olmalıdır bir sosyalist parti içinde. Korkusuz bir parti hayatı olmalıdır. İnsanlar korkmadan fikirlerini söyleyebilmelidirler. İlerde suçlanacaklarından korkmadan, itham edileceklerinden korkmadan, ağır yükler altına gireceklerinden korkmadan fikirlerini söyleyebilmelidirler. Böyle bir ferhalık ortamı yaratılmalıdır. Öyleyse parti içi demokrasi ile bir sınıf partisi arasında, kanatları olan bütün sınıfı

kucaklayan bir parti arasında kaçınılmaz bir bağ vardır.

Program meselelerine değinirken, netliğin önemi üzerinde de durmak istiyorum. Çünkü ben yuvarlatmadan ve fikirlerimi net olarak açıklayacağım. Hem ideolojik karakterim nedeniyle hem de başka tavrın doğru olmadığını düşünerek... Bir netlik öneriyorum. Fikirleri gizleyemeyiz.Şifrelerle de konuşamayız. Bulandırarak ve yuvarlatarak yapılan tartışma herhalde sonuç alıcı olmaz, ürün verici olmaz. Birbirimizi anlamak için zaman kaybedemeyiz. Yorumlara ve spekülasyonlara açık kapı bırakmak, herhalde doğru olmayacaktır. O zaman birbirimizi yanlış anlarız. Öyleyse fikirlerimizi net koymalıyız.Net koymakdemek birinci olarak insanın kendisinin de değişebileceğini kabul etmesi demektir. Ben net olarak koyacağım, arkadaşlarım hatalarımı bana gösterdikleri zaman değişme olanağını da avucumda tutuyorum demektir. İkincisi, net olarak koyacağım, böylece başkalarını da değiştirebilirim.

Öncü parti

Sosyalist bir parti, bir öncü partisi olacaktır, bu kaçınılmazdır. Neden? Çünkü parti demek, sıradan olandan ayrılmak demektir. Parti demek bölük demektir; sıradan ayrılmak demektir. Nasıl ayrılmak? Siyaset yapan, Türkiye'yi değiştirmek isteyen, Türkiye'yi yönetmek isteyen Türkiye'nin geleceği hakkında söz ve karar sahibi olmak isteyen bir kesim partiyi kuracaktır. İşçi sınıfının içinden böyle bir kesim partiyi kuracaktır. Yani işçilerin ileri unsurları, yoksa en dipte olan sıradan insanlar değil. Bir kez teorisiyle öncü olacaktır. Bir sosyalist partinin programı, toplum içinde yüzen gezen, ya da işçi sınıfı içinde tabanda yüzen gezen ve hakim sınıfların ideolojik hegemonyasının bir yansıması olan fikirlerin toplamı değildir. Toplumun dibi, en sonunda bugünkü hakim sınıfın ideolojik hegemonyasını yansıtır büyük ölçüde. Bir sosyalist parti her şeyden önce teorik bir öncüdür; kitlelerden daha başlangıçta teorisi nedeniyle ayrılmayı, kendini ayırmayı ifade eder. İkincisi, insan unsuruyla öncüdür. Demin söylediğim gibi işçi sınıfının içindeki ileri unsurlarla, önderlik etmek isteyen unsurlarla kurulacaktır.

Üçüncüsü eylemiyle de öncü olmak zorundadır sosyalist parti. Neden? Çünkü kendiliğinden eylem en sonunda gidip ağanın ekinini yakmaktır yani terörizmdir. Veya fabrikada ücretlerin artması için vs. mücadele etmektir, yani ekonomizm! Bizim eylemimiz ise, ekonomizmin ve terörizmin ötesinde, kendiliğindenciliğin ötesinde bir mühendislik işidir; hedefi daraltan, haklı zeminde mücadele eden, güç toplayan, fırsat kollayan ve en sonunda toplumu belli bir teorinin ışığında değiştirmek isteyen eylemdir. Öyleyse eylemiyle de öncü olmak zorundadır, sosyalist parti.

Öncü bir parti olacaktır. Ben, tarihi olarak öncü parti adına ortaya koymuş olan teorinin, bir raslantı olduğunu, bir beğenme, bir temenni sonucu oluşturulduğunu düşünmüyorum. Bu teori, büyük tarihi birikimlerin sonucu oluşmuştur. Ama ben o uygulamalara, o pratiklere körü körüne ve yüzde yüz bağlılığı da savunmuyorum. Hiç şüphesiz çok daha değişik bir dünyada yaşıyoruz. 1900'lerin başında yaşamıyoruz ve bu bize daha geniş ufuklar getiriyor. Başka bir toplumda yaşıyoruz. Ama bir sosyalist parti, siz isteseniz de istemeseniz de öncü parti olur. Bu fikre karşı olanlar bile öncü parti kurmak zorundadırlar. Daha doğrusu öncülerden oluşan bir parti kurmak zorundadırlar. Çünkü her sınıfın ileri unsuru var, orta unsuru var, geri unsuru var. Burjuvazinin partileri de öncüdür, kurmaydır. Değil mi? Burjuvazinin müteahhitleri, bankerleri falan toplanmıyor; onların ileri, öncü unsurları bir parti kuruyor.

Sosyalist parti, seçkinlerden oluşur, seçkinler tarafından kurulur. Burada seçkin derken arkadaşlar, tabii işçi sınıfının seçkinlerini kastediyorum esas olarak. Ve devrimci aydınları kastediyorum. Seçkinlerle kurulur, ama bütün toplumu seçkinler haline getirmek; en sonunda seçkin ve sıradan insan farkının kalmadığı, insanların yönetilmediği, yalnız eşyaların, şeylerin yönetildiği o büyük uyum dünyasına doğru gitmek için kurulur. Program konusunda söylediklerimi özetlersem: geniş parti olmalı, sınıf partisi olmalı, kanatları olmalı, parti içi demokrasi olmalı, öncü parti olmalı.

Evrensel teorik kazanımları Türkiye özgürlüğü ile birleştirmek

Devam edelim: Evrensel teorik kazançları, birikimi, Türkiye özgüllüğü ile, üzerinde yaşadığımız zeminle birleştirmeli, yani 20. yüzyılın katkılarıyla zenginleşmiş bir teoriye sahip olmalı, ama bunu Türkiye şartlarıyla birleştirmeli. Bir not düşeyim buraya: Ben Marks'a dönüş fikirlerini doğru bulmuyorum. Marks zamanında daha hiçbir sosyalist tecrübe, sosyalist kuruluş deneyi yoktu. Ve sosyalizm ile ilgili fikirler de aslında bir hipotez ve ütopya düzeyindeydi. Onun için ben Marks'a dönüş akımını, bir ütopyaya dönüş akımı olarak görüyorum. 20. yüzyılın zenginleştirdiği teorinin temel olabileceğini düşünüyorum.

Kendi yolunu kendi çizmeli

Sonra *kendi yolunu kendisi çizmelidir* bu parti.

Omuzlarının üzerinde kendi kafasını taşımalıdır. Hiç kimse Arkadaşlar, hiçbir parti başka ülke için doğru programlar yapamaz. Hiçbir parti başka ülke için doğru siyasetler, doğru taktikler çizemez. Hiçbir parti, yaptığı programla başka ülke emekçilerini maddi bir güce, dünyayı değiştiren bir güce dönüştüremez. Bakınız önceki gün, çok enteresan, Cumhuriyette bir haber vardı. Afganistan'da partinin başına Necibullah gelmiş, Sovyet tanklarıyla kuşatılmış kongre yahut da toplantı yapılıyor ve Necibullah geliyor. Bu şekilde alınan kararlarla, taktiklerle, siyasetlerle, programlarla hiçbir ülkeyi değiştiremezsiniz. Sosyalizme falan da varamazsınız. Öyleyse bizim kuracağımız parti, mutlaka, omuzlarının üzerinde kendi kafasını taşımalıdır, başkasının kafasını taşımamalıdır. Bu bir milliyetçi önyargı değildir. Başka türlü olamayacağı için, teori başka türlü o ülkenin emekçi sınıflarıyla birleştirilemeyeceği için böyledir.

Ayağı Türkiye toprağına basmak

Sonra *ayağı Türkiye toprağına basmalı*dır bu partinin. Yani Türkiye emekçilerinin insiyatifine güvenmeli, onun gücüne güvenmelidir. Türkiye'yi ancak onların değiştireceğini bilmelidir. Bunun başka bir yolu yoktur. Dışardan Arkadaşlar, faşizm ithal edilebilir, zincir ithal edilebilir, ama devrim ithal edilemez. Devrim ancak kendi emekçilerimizin elleriyle gerçekleştirecekleri bir hadise olabilir. Bu da milliyetçi bir önyargı değil.Çünkü siz sosyalizmi bir topluma tepeden giydiremezsiniz. Yani sosyalizm bir topluma tepeden giydirilen kamulaştırma, devletleştirme değildir; merkezden ilan edilen programlarla, talimatlarla gerçekleştirilecek bir olay değildir. Merkezi iktidarından köydeki komününe, kooperatifine, fabrikasına, çeşitli toplumsal insiyatiflere, toplumsal birleşmelere kadar, iktidar bütün toplumda bütün toplumun hücrelerinde emekçiler tarafından fethedilecektir ki, fethedilmelidir ki,o gerçekten sosyalizm olsun. Bunu hiçbir yabancı kuvvet ya da milli bir kuvvet tepeden aşağı başaramayacaktır. Gene ekonomik planda, toplam üretimden emekçilerin tüketimini belirleyen ücretleri dağıttıktan sonra, kalan artı ürünün toplumsal fonların, yatırımın kontrolunun emekçilerin ellerinde bulunması, ancak iktidar sorununun yaygın ve derinlemesine çözümüyle, bir sosyalist demokrasi ile mümkün olacaktır. Sosyalist demokrasiyi topluma tepeden aşağı giydiremezsiniz. Toplum insiyatifiyle olur. Siyasal iktidar da aslında yetmez. Toplum ilişkilerine kadar kültürel bir değişmeye uğramak zorundadır. Bu da topluma yukardan aşağı giydiremeyeceğiniz bir olaydır. Yani kadın-erkek ilişkisinden, baba-çocuk ilişkilerine kadar sosyalizm kurulacaksa, toplum değişmelidir. Evde kızdığın zaman çocuğuna pat diye tokat atıyorsan bu, daha o toplum sosyalizm yolunda birkaç fırın ekmek yemek zorundadır anlamına gelir. Bunları niçin anlatıyorum? Yani toplumun hücrelerine kadar değişmesi zorunluluğunu niçin anlatıyorum? Bu, insanın değişmesi demektir. Ve esas olarak kendi insiyatifiyle değişmesi demektir. Ve bunu da yukardan aşağı sağlamak mümkün değildir.

Geçmiş sosyalizm deneylerini aşma ruhu

Sonra *geçmiş sosyalizm deneylerini aşma ruhuna sahip* olmalıdır o parti. Geçmiş sosyalizm deneylerini teorileştirilmesini iki ayak üzerine oturtabiliriz. Böyle özetleyebiliriz. Biri olumlu mirastır. Yani sosyalist devrimler yapılmıştır çağımızda. 20. yüzyılda işçilerin iktidar olabileceği ispatlanmıştır. Hipotez olmaktan çıkmıştır ve iktidar sorunu çözülmüştür. Yani o İkinci Enternasyonalle olan tartışmalar falan, bunlar çözülmüştür. Demek ki, bir gerçekleşmiş devrimler vardır. Öte yandan bir de gene gerçekleşmiş geri dönüşler vardır (ikinci ayak). Buna 'geri dönüş' deyin, 'bürokrasi' deyin, 'bürokratik kollektivizm' deyin, ne derseniz deyin. Belki 'geri dönüş' terimi mekanik anlaşılabiliyor, çok uygun olmayabilir, ama hepimiz içeriğinin neyi anlattığını biliyoruz: Bizim özlemlerimize cevap vermeyen, gerçekte emekçilerin hakimiyeti altında olmayan, emekçilerin ezildiği ve sömürüldüğü bazı toplumların, geçmişte sosyalist devrimini yapmış toplumlardan çıkmış olması olgusu. Bu bir olgu. Bunu görmek zorundayız.Görmeden yapamazsınız.

O zaman bu iki temel tespitten çıkarak, geçmiş deneyleri aşmak için bazı ipuçlarını bulabiliriz. Sosyalizm uzun bir süreçtir, çelişmelidir, içinde mücadeleler vardır. Geri dönüş eğilimleri vardır ve bizzat devrimci partinin içinden, devletin içinden emekçileri hakimiyetleri altına almak isteyen bir eğilim filizlenebilmektedir üstelik mülkiyetin dönüşmesinden sonra bile. Öyleyse bizim sosyalist partimiz, kafa-kol emeği arasındaki farkın birgün kalktığı, şehir ve köy farkının, sanayi ve tarım farkının kalktığı, şeylerin yönetildiği insanın yönetilmediği o büyük uyum dünyasına kadar, toplumun iktidarı döne döne fethetmesi, derinliğine ve yaygın olarak fethetmesi sürecini devam ettirme anlayışında olmalıdır. Buna boş veremezsiniz. Yani bununla uğraşmayalım şimdi diyemezsiniz. Çünkü nasıl bir sosyalizm kuracağınız bu teorik tavrı almanıza bağlıdır.

Somut olarak konuşalım. Polonya! Biz işçilerin

en sonunda kalkıp bize isyan edecekleri bir sosyalizm mi kurmak istiyoruz? İşte Polonya'da 15 yıldan beri (1970-86) dalgalar halinde büyük grev hareketleri, büyük kitle hareketleri oluyor. Bu, hatta şiddete kadar uzanıyor. Ve mezvii hareketler de değil bunlar. Sınıf birlik halinde ve dövüşüyor. Nedir kapitalizmin en önemli belirimi? Grevlerdir değil mi Arkadaşlar. Bakın orada grev Fransa'dan, Batı Almanya veya İngiltere'den daha fazla oluyor. Demek ki, orada işçi daha fazla eziliyor, bu bir örnek.

Başka bir somut örnek Bulgaristan. Yöneticileri mezarları kazıyorlar. 15. yüzyılda yaşamış müslüman Türklerin kemiklerini çıkarıyorlar, antropologlar ölçüyor ve diyorlar ki: 'Bunlar aslında sonradan Türkleşmiş olan Bulgarlardır. İşte antropolojik bulgular bunu ispatlıyor.' Bu açıklama, herhalde bizim Türk resmi milliyetçilerinin bile cesaret edemediği kadar ırkçı bir tavır olarak gözlerimizin önüne seriliyor.

Öte yandan Afganistan'ı işgal ediyor, Çekoslovakya'ya giriyor. Biz o zaman büyük hata yapmıştık. Sayın Aybar, Sayın Yalçın Küçük Çekoslavakya işgaline karşı çıkarken gerçekten örnek tavırlar almışlardı.

Bu üç örnek. Biri içte sömürü: Polonya. İkincisi Bulgaristan, içte milli baskı ve bunun ırkçılıkla payandalanması ve üçüncüsü Sovyetler Birliği, dışa karşı saldırganlık. Bunlar herhalde sosyalizmin belirtileri olarak kabul edilemez. Biz işte nasıl bir sosyalizm kurmak istiyoruz derken, olguların getirdiği sorulara bazı net cevaplar vermek zorundayız. Çünkü net cevaplar vermezsek, onlar gibi bir «sosyalizm» kurarız. O zaman da işçiler bize isyan eder. Milletler o «sosyalizm» içinde acı çeker ve başka milletlere de acı çektiririz, (alkışlar).

Önerdiğim programın son maddesi de aşamalı devrim. Yani bir çırpıda demokratik devrim ve sosyalist devrim, bunlar bir çırpıda olmaz. Türkiye, görüyoruz hâlâ geçmiş dönemin, Osmanlı döneminin kalıntılarını sosyo-ekonomik temelde, ve üst yapısında taşıyan bir ülke ve dünya kapitalizmine entegre olmuş bir ülke. Öyleyse bizim ilk programımız, köyden-şehirden bu eski dönemin kalıntılarını tasfiye etmek, dünya kapitalizminden köklü bir kopuş ve sosyalizme açılmadır. Benim ilk başta, birinci turda söyleyeceklerim esas olarak bunlardır. Daha sonra sosyalist partiye ulaşmak için nasıl bir süreç izlenmelidir konusuna ve bilanço meselelerine değineceğim; arkadaşlarımın ifade ettikleri fikirler hakkında kanaatlerimi açıklayacağım. Teşekkür ederim.

Arslan Başer Kafaoğlu

Sayın Başkan, Sayın konuklar ben konuşmanın konusunun, panelin konusunu ilk adımda diğer bir arkadaş da öyle anlamış «Sosyalzim ve Demokrasi» olduğunu düşünüyordum, öyle algılamıştım, yanılabilirim. Ona göre hazırlandım. O şekilde konuşacağım, ama sanırım anlattıklarım bu panelde ilan edilen konuyu da içerecektir. İkinci remarkım şu olacak: Hiçbir şekilde konuyu ithal şeyler, dışardan örnek vermek şeklinde, dışardaki gelişmeleri değerlendirmekle yapmayacağım, kendi Türk ekonomisinin, Türk toplumunun şimdiki bulunduğu aşama ve bu aşama içinde dünya insanlık tarihi ve kendine gelen konum, bu konum içindeki geleceğe dönük işlevi konusunda konuşacağım.

Sol ve sosyal demokrasi

Konum demokrasi ve sol partiler olacak, sosyalist parti deyimini kullanmayacağım. Şunun için kullanmayacağım, sosyalist, komünist, sosyal-demokrat parti deyimleri zaman içinde çok değişik uygulamalar gösteren partilerin program ve uygulamaları doyurucu fikir vermekten uzak. Şöyle söyleyebilirim örnek olarak, bir İtalyan Komünist Partisi, bırakın sosyalistini, sosyal-demokratını, komünist partisi belki bizim CHP'den eski CHP'den daha sağ bir parti durumunda. Bir Fransız Sosyal Demokrat Partisi, bir Fransız Komünist Partisi, hele enternasyonal işçi dayanışması ve yabancı işçiler, sömürgecilik sorunlarında Türkiye'de ortada bir partiden daha sağ bir tutum içinde. Bunun için sol parti ne yapmak ister. Adı sol parti olabilir, sosyal-demokrat parti olabilir, halkçı parti olabilir, şunu da düşünmek gerek ki, 1919'a kadar bütün soldaki partilerin ya da çoğunun resmi adı sosyal demokrat parti idi. Sovyet devrimini yapmış bulunan Sosyal Demokrat İşçi Partisi bile bolşevik fraksiyonu da bulunsa ismi SDİP idi.

Engels'in üye olduğu Alman Sol Partisinin, en sol parti ve enternasyonal içinde en saygınlığı olan, enternasyonal başkanlığının daima kendisine verildiği ve bu parti dolayısıyla resmi dilin Almanca olduğu partinin adı sosyal demokrat parti idi. Bu

sosyal demokrat partiler gelişmiş bir ülke içinde başka sol partilere başka görevler, başka işlevler düştüğünden görevlerini ihmal ettiklerinden bir işçi sınıfına, yani enternasyonal olarak uluslararası işçi sınıfına ihanet içine girdikleri zaman sosyal demokratlık bir suçlama sıfatı oldu. Yoksa sosyal-demokrat isminden değil, bu sosyal-demokrat partilerin kendi adları komünist partisi de olsa böyle olurdu. Çünkü şimdi anlatacağım kendilerine o ileri dünyanın gelişmemiş ülkelerinin sömürüldüğü ülkeler içindeki görevi başka bir görevdi. 21 Nisan tarihli *Milliyet* gazetesinde yazdığım gibi sol partilere gelişmiş ülkelerde ve gelişmemiş ülkelerde düşen görevler başka başkadır. Gelişmiş ülkelerde sosyal-demokrat partilere sol partilere düzeni değiştirme işlevi düşse bile teorik olarak bu partiler adları ne olursa olsun düzeni değiştirme işlevi, çabası içine girmezler. Çünkü bütün dünyada dış ticaret yoluyla oluşan ve 1944 Bretton-Woods anlaşmasıyla, IMF düzeniyle gitgide artan dış ticaret artık değerinin sınıflar arasında hakça paylaşması amacındadırlar. Bunların işlevleri budur. Belki sosyalist düzen o ülkelerde kurulsa ama bunu da dünyayı sömürmeme pahasına olsa işçi sınıfı orada şimdiki kadar müreffeh yani zengin, rahat olmayabilir. Bu o ülkelerin koşullarının getirdiği bir zorunluluktur, bir gerektir.

Sol partinin programı

Bizde ise bir sol parti her şeyden önce demokrasiyi gerçekleştirme ve dış sömürüyü önleme işlevi, görevi içinde olmalıdır. Demokrasi, sağ bir parti, orta bir parti içinde Türkiye'de mümkün olmayan bir şeydir. Bunu çok açık söylüyorum. Yani ben demokrasiye aşığım ama sağcıyım. Az gelişmiş ülkede sağcı parti olup da demokrat olmasına imkan yok. Sağcı parti demek kapitale dayanan parti demek. Az gelişmiş ülkede ise doğru dürüst kapital yoktur. Kapitalsiz kapitalizm derim ben eskiden beri. Kapitalsiz kapitalizm olan bir toplum içinde demokrasi ancak manipülatif, yani o güne uydurulan, el çabukluğuna getirilen seçimlerle yürütülebilir. Bu el çabukluğu deyimini açıklayacağım, yani hırsızlık falan anlamında değil, manipüle etmek, bir yere itmek, kandırarak oraya götürmek, bir şeyi anlamında. Ama çok da temiz bir şey değil. Sayın Aybar TİP'de ilk radyo konuşmasını yaparken şöyle bir pasaj vardır, hiç aklımdan çıkmaz, işçi ve köylülere hitab ederken şöyle dedi:«Sana demokrasiyi yanlış bellettiler. Dört senede bir seçim olursa ve herkes sandığa oyunu atar ve bu oylarda beliren parti iktidara gelirse, bu demokrasi olur. Demokrasi tamamdır anlamında diye öğrettiler sana. Tabii seçimler demokrasinin temel şartıdır fakat» diyerek bu açıklamalara girişti. Ben onu biraz daha genişleterek anlatmaya çalışacağını. Demokraside bir kere partiler, az gelişmiş ülkelerde sol partiler çeşitli bahanelerle yasaklanmıştır. Nedeni sadece içsel değildir, dışsal dinamiklere dayanır. İçsel dinamikler belki aşılabilir fakat sol bir plana dayalı bir parti gerçeği, halka dayalı bir planlama gerçeği bir sol parti tarafından kabul ettirilip gerçekleştirilmeden dışsal dinamikleri önlemek olanağı yoktur. Bu demokrasilerde, az gelişmiş ülke demokrasilerinde vatandaş 4 sene boyunca bir yönetim tarafından yönetilir ve buna karşı mağdur olanların istekleri «seçildi ya canım» yanıtıyla karşılaşır. Bu 4 senelik süre içinde halkın yönetime hiç iştiraki, katılması yoktur. Kendi partilerinin de yoktur. Hatta başka bir şey söyleyeyim şimdi Özal hükümetinde olduğu gibi, kendi milletvekillerinin de yoktur. Hatta kendi bakanlarının yok şimdi (Alkışlar). Yani 4 sene de bir vatandaştan mühürü alacaksınız, cebinize ondan sonra her haksızlığa, her demokratik isteme karşı, «biz hükümetiz, sen seçtinya» diye izin vermeyeceksiniz. Bunun adı manipülatif demokrasidir. Aslında demokrasi katılması «partisipatif» demokrasi olmalıdır. Yani bir kere seçilen kimse, onun dediği olur, başka fikir ileri sürülmez. Buna karşı gösteri yapılmaz, buna karşı miting yapılmaz. Buna karşı yayın organları her fikri söyleyebilme hakkından yoksun olur şeklindeki bir demokrasi, demokrasi değildir. Sağ partilere az gelişmiş ülkelerde enternasyonal kapitalizmde diyelim veyahut uluslararası düzende diyelim verilen görev budur. Manipülatif demokrasiyi yürütmek. Tabii bu demokrasi de zaman zaman akla aykırı olduğu için, olaylara aykırı olduğu için ve 20. yüzyılda iletişim olanakları 19-18. yüzyıldan çok daha yüksek şekilde yurttaşı aydınlattığı için bir yerde tıkanır. O zaman askeri müdahale olur. Yani askeri müdahale solun şımarmasından olmuş şeklinde takdim edilir daima, hayır. Sağ demokrasinin iflasından olur (Alkışlar).

Sol parti ne yapacak?

Şimdi buradan hareketle sol parti ne olur, ne yapar? Ne yapacağı anlatılırsa, ne olduğu anlatılırsa kurmak kolay. Yahut bir partiyi ona çevirmek kolay. Sol parti ne yapsın da sol parti olsun. Sol parti neye dayanır? Sol parti halka dayanır. Halkın dertlerine çare bulma sanatıdır sol. Halkın dertlerine çare bulma sanatını nasıl yapacak? Halkla yapacak. Demek ki, birinci madde emekçi partiye, gerek muhalefette ama bilhassa iktidarda halk egemen olacak. Halkın yönetime egemen olması ne demek? Halkın yönetime egemen olması demek, halkın üretimi kontrol etmesi demektir. Üretimi kontrol eden, bir ülkenin egemenidir. Sayın Özal, Sayın Karaduman ve daha yüksekleri ve daha aşağı-

dakiler evet ülkeyi imzalarıyla önerileriyle yönetenidir. Öyle şekillenir. Ama asıl yöneticiler üretimi yönetenlerdir. O halde üretimi yönetecek bir parti programı olacak. Üretimin yönetilmesi nasıl olur? Üretimin yönetilmesi ilk adımda halkın mallarının yani kamu mallarının, ikinci adımda da bütün üretimin katılımına hazırlanması, son derece geniş halk katılımıyla yapılan, uygulanması son derece disipliner bir planlama. Bu plan sayesinde ancak az gelişmiş bir ülke sömürülmekten, yani kalkınmanın en büyük engeli olan dış sömürüden kurtulabilir. Şimdi size kaba rakamlar vereyim: Bir ülkede ekonomik işlevde plansız, halkın geçimine, ülkenin fakirleşmesine, ülkenin başka ülkeler tarafından sömürülmesine çare bulamazsınız. Demokrasi, sizin programınız, halkın özlemlerine hitabınız havada kalır. Bir örnek vereyim size: 1977'de Türkiye 100 birim mal satarken 100 birim mal alırdı. Bugün 100 birim mal satarak ancak 38 birim mal alabiliyor. Dünya kapitalizmi sosyalizmin büyük ustalarının, ya da yazarlarının söyledikleri dönemden çok başka sömürü yönlerine gittiler. 1944'deki dünyada bile değiliz. 1944'deki dünyada bütün dünya dış ticareti 40 milyar dolardı. Bugün 2 trilyon dolar ve bu 2 trilyon dolarn içinde demin söylediğim 100'den 38'e düşüş, sade biz değil, bütün az gelişmiş ülkeler bu sömürünün içindeler. Bunların dünya dış ticaretindeki hissesi 600 milyar dolar. Demek ki ilk olarak bu kanamayı durdurmak lazım. Bu kanama ancak halkın denetlediği bilimsel, halkın seçtiği bir iktidar tarafından yönetilmekle beraber, halkın seçtiği parlamento dışında da üretimin her biriminde işçilerin emekçilerin katkısı bulunarak hazırlanan bir planla mümkündür. Bunu yapabilmek için de bir gerçek sol parti olması lazımdır? Gerçek sol parti programı güzel şeyler de olsa gerçek sol parti olmayabilir. Gerçek sol parti, halktan başka kimseye inanmayan bir partidir. Gerçek bir sol partiyi kuracaklar şunu diyecekler: Biz size dayanıyoruz. Yani parti size dayanıyor. Bu partiyi size takdim ediyoruz, size dayanacak, binanın kirasını da siz vereceksiniz. Biz yaptık. TİP'den biliyoruz. Seçim masraflarını da siz vereceksiniz, her şeyini siz vereceksiniz, bu partiyi siz yaşatacaksınız. Dışardan hiçbir şekilde teberru alınmayacak. Tabii eğer Türkiye'nin ortamı gerçek bir emekçi örgütlenmesi içinde olabilseydi, yani sınıf bilincine sahip sendikalar olsa ve bunların siyasete katılmasına izin olsaydı, gerçek kooperatifler olsaydı, köylü kooperatifleri, gerçek meslek dernekleri, meslek odaları olsaydı. Yani bunlar içindeki üyelerin çıkarlarını tam temsil etseydi eksik temsil ilişkisi olmasaydı (eksik temsil ilişkisi var şimdi Türkiye'de) bu iş daha kolay olurdu. Ama burada Türkiye'de bu olanak olmadığına göre, geniş bir şekilde halk katılımına dayanacak, halkın, emekçinin aidatlarına dayanacak bir parti olması gerekir.

Yönetici sınıfların hiç mi kabahati yok?

Şimdi bunları anlattıktan sonra ben şunu belirtmek istiyorum. 1946'da Türkiye çok partili döneme geçmiş ama emekçi haklarını savunan partiler kısa bir süre içinde, açılmalarından kısa bir süre sonra yasal kovuşturmaya uğramış, kapatılmış. 60'a gelinmiş, 61 anayasası gelmiş, kurulmuş bir siyasal parti, TİP kurulmuş. Emeğe, emekçiye değer veren programıyla. Ondan sonra sağ demokrasi tıkanmış sola kabahat bulunarak 12 Mart olmuş, kendileri etmişler, kendileri yapmışlar, Türkiyeyi kendileri geriye götürmüşler, solu ezmişler siz sebep oldunuz diye. O gitmiş yaralar sarılmış, sarılmaz yaralar ya, ölen ölmüş, kayıplar olmuş, zamanlar geçmiş sağ demokrasi yine tıkanmış, tıkandığı nereden belli. Kendi anayasasını uygulamamış. Sağ partilerin temsilcileri en yüksek üyeyi vermiş, bir 61 anayasası kurmuşlar. Onu sol partiler yapmadı ki. Ama o anayasayı uygulamıyor. Uygulamadığından halk istemleri başlıyor, halk istemlerinin adına çeşitli isimler konuyor. Tabii toplumun sosyal deneyimi olmadığı için bazı eksiklikler de oluyor. O da ona fırsat veriyor denebilir ama, hırsızın hiç mi kabahati yok, diyen Nasrettin Hocanın dediği gibi. Yönetimin hiç mi kabahati yok, yönetici sınıfların hiç mi kabahati yok. Bütün şeyler bir tarafa yükleniyor. 12 Mart gelmiş, arkasından 12 Eylül gelmiş.

Bu kadar geldikten, buraya kadar yürüdükten bu kadar dayak yedikten sonra sol olarak ,klişeler, özlemler üzerinde değil, işin özü üzerinde durmak gerekiyor. Sol parti ne yapacak, kiminle nasıl kurulacak ve işi kuşaklar sonrasına bırakmak değil, halkın önüne bir program verebilmek. Halkın önüne bir şey verebilmek. Biz bunu verdik kitaplarımızda. Bir sol partinin adı ne olursa olsun, tekrar söylüyorum, adı çok önemli değil, adının tabii maksadını anlatması önemli, fakat her konan adın da içeriğe uymadığı da belli. İnsan her şeye, dostuna, ahbabına hatta karısına, sevgilisine ihanet edebilir ama ölülere ihanet edilmez. Geçmiş ölülerin hatırı için bundan sonra duygusallığı bırakıp akılla solun kendine kadro, hizip, dar kurallar düşünmeden bir yol çizmesi lazım. Türkiye'nin oraya geldiğini belirtmekten onur duyarım. Gurur duyarım. Dinlediğiniz için teşekkür ederim, (Alkışlar)...

Uğur Mumcu

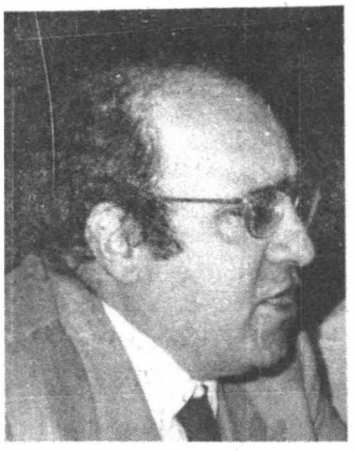

Bir güldürü dergisinde Türk yurttaşı şöyle tanımlanıyor. «Türk yurttaşı İsviçre Medeni Kanununa göre evlenen, Fransız idare hukukuna göre idare edilen, Alman Ceza Muhakemeleri Usulü Yasasına göre yargılanan, İtalyan Ceza Yasasına göre cezalandırılan ve İslam hukukuna göre gömülen kişidir». (Alkışlar).

Demokrasi, sosyalizm

Biz demokrasi derken, sosyalizm derken neyi amaçlıyoruz? Bugüne dek bu kavramlar açıklığa kavuşmadığı için, yıllardır biz sol kesim olarak sağ parti kesimleriyle ve onların sözcüleriyle yazarları —okumayanları— ve çizerleriyle kavga ederiz, sol içinde de cadı kazanları kaynatılır. Bakarsınız, aynı programa, aynı tüzüğe sahip iki parti, ayrı ayrı kurulmuşlardır. Oysa aralarında hiçbir ideolojik görüş ayrılığı yoktur. Öyleyse, tanımları çok net ortaya koyalım ki, tartışma ortamı da doğsun. Önce demokrasiden neyi amaçlıyoruz? Demokrasiden o ünlü adıyla «burjuva demokrasisi»ni amaçlıyoruz. Örnekleri Batıda görülen Batı Avrupada görülen ve NATO ülkelerinde görülen demokrasi. Bu demokrasi nasıl bir demokrasidir? Bütün siyasal partiler örgütlenme hakkına sahiptir. Bütün dernekler, vakıflar ve sendikalar... Demokrasi ve sosyalist parti tanımı da ancak böyle bir yelpaze içinde anlam kazanır. Şimdi bizde iki partiye dayalı —iki partinin ideolojik ürünlerine dayalı bir sistem— geçerlidir. Bunun yan ürünleri vardır. DP, AP vardır. İçinden MHP ve MSP çıkmıştır ve bugün de sağ partiler içinde ANAP, DYP, Milliyetçi Çalışma Partisi ve Odalar Birliği Başkanının kurduğu Ticari Siyasi Parti(Alkışlar) ama temel işlevleri aynıdır. Öteki «elhamdülillah sosyal demokratız» mantığıyla oluşan temelinde CHP harcı bulunan, bugün de SHP'de birleşen bir anlayıştır. Bu anlayışın elbette demokratik yaşam içinde, ilerletici, yararlı işlevleri vardır. Ancak bilimsel anlamda bir sosyalist parti midir? Hayır değildir. Peki eğer yelpaze olmazsa bir sosyal demokrat partinin sol sınırını nasıl çizeceğiz? Yine siyasal yelpaze olmazsa, bu partinin sağ sınırını nasıl çizeceğiz? Liberal partilerle sosyal demokrat partiler arasında ki çizgi nasıl olacak? Bunlar Türk demokrasisi için henüz belli değildir. Türkiye'de bir tek liberal sağ parti yoktur. Bu nedenle liberal partilerin işlevleri sosyal demokrat partilere düşmektedir. Sosyalist parti olmadığı için de, sosyal demokrat partinin içindeki ana çizgileri saptamak da zaman zaman güçleşmektedir. CHP'de örneği görüldüğü gibi parti çeşit çeşit düşüncelerin konfederasyonu haline de gelebilmektedir. Türkiye'de sosyalist partileri kurabilmek ve yerli yerine oturtmak için, gerçek bir demokratik ortamın oluşması gerekir. Ama bugün bu ortam yok diye partilerin kurulmasından geri durulabilir mi? Sorun budur. Ne tür bir sosyalist parti kuracağız? Nasıl bir parti olacak sorununu çözebilmek için önce bu düzene, dünyaya nasıl bakıyoruz? Bu çerçeve içinde nasıl bir sosyalist parti istiyoruz, bu sorulara yanıt bulmak gerekir.

Değerli arkadaşlar, bütün kavramlar ve ilişkiler belli bir değişim süreci içinde öz ve nitelik değiştirirler. Bu nedenle 1948 yılının proletarya tanımı bugün bir başka biçim ve öz alır. Yine emekçi sınıf ve tabakaların oluşturduğu sosyal tabanlar yine egemen olan ekonomik ve siyasal düzene göre ayrı biçim ve öz alırlar. O nedenle olayları donmuş değer yargılarıyla yorumlamak olanaksızdır. Eğer bunlar yapılırsa, böyle donmuş değer yargılarıyla yorumlanır, değişim süreci gözardı edilirse, çok genel sonuçlara varılır, o genel sonuçta herkes birleşir ama toplum bir adım ileriye gidemez.

Ekonomilerin militarizasyonu

Bugün dünyadaki en önemli sorun, demokrasilerin karşısındaki en büyük tehlike «ekonomilerin militarizasyonu» olayıdır. Yani liberal ekonomilerin silahlı kuvvetler eliyle ayakta tutulmasıdır. Bunun siyasal literatürdeki adı Güney Amerika modelidir. Bu ekonomilerin militarizasyonu demokratik hak ve özgürlükleri ortadan kaldıran ve az gelişmiş ülkelere bir demir çerçeve gibi oturtulan bir rejim anlayışından oluşmaktadır (Alkışlar). Ekonomilerin militarizasyonu olgusunu ele alırken 20. yüzyılın en güçlü örgütlenmelerini de teker teker saymak zorundayız. 20. yüzyılın en güçlü örgütlenmelerinden biri çok uluslu şirketlerdir. Çok uluslu şirketler dünyanın her yerinde örgütlenmiş ve dünyanın her yerinde egemen sınıfla ve yerleşik düzenle siyasal ilişkiler kurmuşlardır. Çok uluslu şirketler öylesine bir ağ oluşturmaktadırlar ki, sadece şirketle sınırlı kalmamakta Şili'de olduğu gibi CIA ile işbirliği yapıp halk oyuyla seçilmiş bir devlet başkanını, sosyalist devlet başkanı Allende'yi devirmektedirler. Öyleyse, çok

uluslu şirketler olgusunu çok yakın mercekle izlemek gerekir. Niçin çok uluslu şirketler geri kalmış toplumlarda, az gelişmiş ülkelerde hemen siyasal örgütlenmelere girerler? Bu sorunun yanıtını bulmak zorundayız. Bugün bakın Suudi Arabistan kökenli şirketler, Amerikan şirketleriyle içiçedir. Aramco ile Suudi sermayesi içiçedir. Suudi sermayesi Türkiye'de Özal ailesi olmak üzere toplumun egemen katmanları ile siyasal ilişkilere girmektedirler. Bu hükümet kurulur kurulmaz, ilk kararname Arap finans kuruluşlarına yasal olanak sağlayan kararnamedir. Öyle bir örgütlenme modeli kurulmaktadır ki, Aramco Suudi şirketlerine ortaktır. Suudi şirketler, Hizbit-ül Tahrir adlı gerici örgütü kurdurmuşlardır. Salih Özcan, MSP eski milletvekili bu örgütün temsilcisidir. Bunlar Faisal Finans kuruluşunu kurmuşlardır ve üç hilalli amblemleriyle televizyona da çıkmışlardır. Peki Arap sermayesi niye böyle bir taraftan İzmir ANAP ilçe başkanı, İstanbul Anakent Belediye Başkanı, Turgut Özal'ın kardeşi Korkut Özal'la niye bu kadar içiçe siyasal ilişkilere girerler. Bunun yanıtını herhalde önümüzdeki günlerde ve yaşayacağımız olaylarda çok somut biçimde göreceğiz. Yani Arap sermayesi doları gül susuyla yıkıyor ve Türkiye'ye gönderiyor. Bakıyorsunuz ANAP Genel Başkan Yardımcısı Halil Şıvgın burada ortaktır, Korkut Özal burada ortaktır, sonra soruyorsunuz, Efe Özal'a niye 20 milyonluk arabalar geliyor diye, işte buralardan geliyor(Alkışlar). Amca zengin, amca zengin! (Alkışlar). Bu çok uluslu şirket olgusunun içiçe yaşadığı bir başka örgütlenme büyük istihbarat örgütleridir. Bunların en büyükleri CIA ve KGB olarak bilinmektedir. Nerede CIA varsa KGB oradadır. Nerede KGB varsa CIA oradadır. Bunlar uğursuz danslarını her gün önümüzde yapıyorlar (Alkışlar). O kadar içimizdedir ki, CIA'nın Ankara temsilcisi Paul Henze artık Babıalinin yazarları arasına girmiştir. Üçüncü olgu askeri paktlardır. Bazı safdil arkadaşlarımız şimdi sorarlar Amerika gibi zengin bir ülke Türkiye gibi yoksul bir ülkeyi neden sömürsün diye. Aslında temel sorun dünyada dengelerin korunmasıdır. Amerika Türkiye'de her şeyden önce üslerle, radarlarla ilgilidir. Ortadoğu dengesinde Amerika için Türkiye çok önemli ve duyarlı bir konudur. Öyleyse askeri paktlar, onların siyasal örgütleri, istihbarat örgütleri, onların toplumsal olaylar içindeki payları ve çok uluslu şirketlerin ülke genelinde ve dünya genelindeki siyasal ilişkileri bugünün tehlike kaynaklarından başlıcalarıdır. Öyleyse demokrasiyi savunmak demek ekonomilerin militarizasyonuna karşı geniş halk kitlelerini uyandırmak ve örgütlemek demektir.(Alkışlar) Tabii neye karşı savaşılması gerektiği açık bir biçimde anlaşılınca, o zaman bu işin nasıl yapılacağı da gündeme gelir.

Sosyal-demokrat partiler

Sosyal demokrat partilerin batıdaki sosyal demokrat partilere benzemediği ve benzemeyeceği bellidir. Çünkü batıdaki sosyal demokrat partiler gelişmiş sanayi toplumlarının ürünleridir ve biliyorsunuz oradaki sendikalar sosyal demokrat partilerle içiçedirler. Batıda gelişmiş sanayi toplumunun ürünü olan sosyal demokrat partilerin —örneğin anti-emperyalizm diye— bir kaygıları ve konuları yoktur. Dolayısıyla bir yoksul ülkenin sosyal demokrat partisinin ilk ve birincil görevi anti-emperyalizmdir. Yani ekonomilerin militarizasyonu sürecinin Türkiye'ye ne gibi bir model uygulamak istediğine yanıt bulmaktır.Şimdi batıdaki sosyal demokrat partiler düzenin bir çeşit yedek lastikleridir. Bir tahtravallidir, biri gider öbürü gelir. Az gelişmiş ülkede ise daha köktenci daha devrimci olmak zorundadır. Ama dünyanın yaşadığı gerçekler, Türkiye'nin sosyal demokrat geleneğindeki temel harç onun daha ileri gitmesini de belki engellemektedir. Biz uzun yıllar Türkiye'de yanlış anlaşılan ve bizlere yönelik suçlama kaynağı olan iki kavram, hatta üç kavramı sık sık kullandık. Biri «Filipin demokrasisi» idi. Biz Menderes dönemine «Filipin demokrasisi» adını vermiştik. Niçin? Filipin demokrasisi iki partiye dayanmaktaydı ve iki parti de düzenin partileriydi. Filipin demokrasisi, cici demokrasi, aslında çoğulcu demokrasinin karşıtı olan bir aldatmaca rejimine verilen addı. Tıpkı «gardrop Atatürkçülüğü» diye güzel elbiseler giyip Atatürk'ün bağımsızlık, Atatürk'ün tam bağımsızlık ilkesinden korkanların tavırları gibi. Tabii ki Türkiye'de sosyal demokrat partilerin demokrasiyi ilerletici işlevleri olmuştur. Bugün herkesin 12 Eylül'den sonra küçük gördüğü aşağıladığı Halkçı Parti bile Anayasa Mahkemesine yaptığı başvurular, polis yasasına karşı parlamento içinde verdiği savaşla gerçekten güzel bir demokrasi savaşı vermiştir. Bunu da gözardı etmek olanaksızdır. Ama tabii belirleyici unsur, bunlar kapitalist üretim ilişkilerini değiştirmek amacıyla örgütlenmiş partiler midir, sorusundadır. Hayır. Bunların öyle bir amaçları yoktur. Ama ne amaçları vardır? Toplumun biraz daha ileri gitmesi, biraz daha demokrat olması. Ama yeterli mi? Hayır, yeterli değil, çünkü bugün sosyal demokrat partilerle sosyalist pariler zaman zaman batıda eş anlamda kullanılıyorlar. Örneğin Avusturya Sosyalist Partisinde olduğu gibi.

Türkiye'ye özgü bağımsız sosyalizm

Ama biz Türkiye'ye özgü sosyalist parti modeli

oluşturmak istediğimiz için ayırdedici özellikleri bu ekonomilerin militarizasyonu olgusuna karşı takınılan tavırda arıyoruz. O zaman Türkiye üzerindeki baskılara Türkiye üzerindeki askeri paktlara, Türkiye üzerindeki mali ve ekonomik ipoteklere tam anlamıyla karşı çıkan partilere sosyalist parti diyoruz bir. Birinci ayırdedici özellik bu. İkinci, konu örgütlenme modelinden çıkıyor. Yine net konuşma için söylüyorum. Türkiye'ye özgü sosyalizm, ne Leninist modelden esinlenir ne Maoist modelden. Kendi sosyalizmini kendi emekçi sınıf ve tabakalarıyla birlikte kurar. Bunu kabul ediyor muyuz, etmiyor muyuz? Ayırdedici özellik bu. Leninci ve Maoucu örgütlenme modelinin dışında Türkiye'ye özgü bağımsız sosyalizm nasıl örgütlenir? Bu örgütlenme modeli ne olmalıdır? Geçmişte ne gibi yanlışlar yapılmıştır, ne gibi yanılgılara düşülmüştür? Bugün, sosyalist aydınların önünde duracağı konu budur. Bugünkü anayasa, bugünkü siyasal partiler yasaları, tabii ki bazı sınırlamalar getirmektedir. O sınırlamala sadece sosyalist partiler için değil, sosyal demokrat partiler için de geçerlidir. Örneğin bugün SHP istese de, işçilerle siyasal örgütlenmelere giremez. Sendikalarla siyasal örgütlenmelere giremez. Tek tek işçiler üye olabilir, ancak sendikalar tüzel kişiliklerini partilerin yanına yerleştiremezler. Öyleyse, bir kere nesnel olanaksızlık var ortada, Batıdaki gibi sosyal demokrat model oluşamaz, anayasa engel, siyasal partiler yasası engel.

İllegalite fetişizmi

Yine geçmişteki yanılgılardan deneylerden çıkarılan sonuç sosyalist partinin *«illegalite fetişizm»*inden uzak durmasıdır. Türkiye'de bir takım grupçuklar sosyalizmin ancak yasadışı yollarla gerçekleşeceğini burjuva yasalarının buna izin vermediğini söylerler ve buna göre de bir takım gruplar ve grupçuklar kurulur. Şimdi size *«1951 tevkifatı»* ndan o gerekçeli karardan bir parça okuyacağım, illegalitenin sakıncalarını göstermek için. İsim de vereceğim, bu, aramızdaki resmi görevlilere de yardımcı olmak için bildiriyorum. 7 Ekim 1954 gün ve 1953/17 sayılı gerekçeli kararın 25. sayfası, okuyorum. «Şahitlere karşı umumiyetle yapılan itiraza gelince, duruşma sırasında vakıa şahidi olarak dinlenen Yusuf Ekiç, Şükrü Dinsel, Behçet, Şenel,İbrahim Turan, Sabahattin Özbay, Necdet Günçakın polis ajanı olduklarından amme şahidi olamayacakları ileri sürülerek dinlenmemeleri talep edilmiştir. Bu şahitlerden Behçet Şenel'in 3 Şubat 1948, İbrahim Turan'ın 25 Eylül 1948, Şükrü Dinsel'in 20 Ekim 1946, Yusuf Ekiç'in 1 Aralık 1944 tarihinde Milli Emniyet tarafından angaje edildikleri, Ege Bölge Emniyet Baş Müfettişliği'nin 4 Mayıs 1954 gün, Necdet Günçakın'ın 1946 yılında, Sabahattin Özbay'ın da 1948 yılında Milli Emniyet tarafından angaje edildikleri, Ankara Emniyet Baş Müfettişliğinin 12 Mayıs 1954 tarihli yazılarından anlaşılmıştır.

«Bu cihet ne kadar hakikatse adı geçenlerin gizli komünist partisi faaliyetlerine agah olduktan sonra, yani öğrendikten sonra emniyete başvurarak memleket için zararlı olduklarına inandıklarından bu faaliyeti ihbar ettikleri ve devamla da emniyetin direktifi dairesinde hareketle içlerine karışıp yapılan faaliyete vakıf oldukları...»

Nerede bir illegalite var, oraya kışkırtıcı ajan gelir. Devlet —çok serinkanlı konuşuyoruz— illegal bulduğu varlığın içine de sızar. Çünkü, kendine göre bir güvenlik anlayışı vardır. Devlete de niçin bunları haber alıyorsun diye bir suçlama yöneltilemez. Değil yasadışı örgütleri yasal örgütleri bile saptırmaya çalışan insanlar vardır. Biz 12 Mart döneminde 12 tane kışkırtıcı ajanın belgelerini mahkeme dosyalarında bulup yayınlamıştık. Bir tanesi hiç unutmuyorum, bir sendika genel sekreteriydi. Bir işçi sendikasının.Dev-Genç davası sanığıydı ve avukatı da bizim fakülteden tanıdığımız bir insandı. Sonra anlaşıldı ki, o avukat komünizm masasında görevlidir ve o sendikacı da yine bir ajandır. Demek ki illegal çalışmanın topluma bir zararı da bulunmaktadır, amaçlarına da ulaşamamaktadır. İllegalite fetişizmi bir ölçüde bu illegal çalışmaya katılanlara bir çeşit manevi haz, tad verebilir ama tek sağlıklı yol yasal parti oluşturmaktır. Yasal parti oluştururken bunun engelleri vardır. Şimdi engellerden söz edeceğiz, engellerden biri bildiğimiz gibi «bir berber bir berbere gel beraber bir berber dükkanı açalım» dediği gibi «bir sosyal sınıfın bir başka sosyal sınıf üzerine tahakküm kurması» diye tanımlanan 141-142. maddelerdir. Aslında 141-142. maddelerde işçi sınıfının burjuva sınıfına tahakküm kurması diye bir açıklık yoktur. Bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıf üzerinde tahakküm kurmasından gün gelir başkaları da yargılanır (Alkışlar).

Bu maddelerle ve 163 madde ile demokrasi olmaz.

Şimdi bir soru soracağım, yanıtını da vereceğim. Bizim sağcılarla, milliyetçilerle, muhafazakarlarla, Sophia Loren'in ne ilgisi vardır? Hiçbir ilgisi yoktur, görünüşte. Vardır. çünkü Sophia Loren'in eniştesi Mussolini'nin oğludur. Sophia Loren Mussoli'niye ne derece saygı gösteriyorsa bizim sağcılarımız o derece gösterir. Yani 141 ve 142. maddelerin karşılığı olan maddeleri İtalyan Ceza Kanunundan attılar. Biz Mussolinin'in saygısına hürmetten, hatırasına hürmeten muhafaza ediyoruz (Alkışlar).

141. ve 142. maddeler 1951 yılında ağırlaştırıldılar. Bir toplumun nereden nereye gittiğini göstermek için o tarihte bu yasaya karşı çıkan sağcılarımızın demokrat, gerçekten demokrat tavırlarını sergilemek istiyorum. Faik Ahmet Barutçu. CHP'de grup başkan vekilliği yapmış solcu olmayan sağcı bir politikacı. Diyor ki: «Sosyalizmi men edecek bir esası Ceza Kanunumuzun derpiş etmesi bizi, garp demokrasisi aleminin karşısında düşününüz ne hale getirir? Mevkimiz ne olur? Allah rızası için böyle şeyleri düşünmeyelim. Bilakis, demokratik hürriyetlerimiz üzerinde titiz olacak, onları müdafaa edeceğiz. Ceza Kanunumuzu demokrat bir memleketin ceza kanununu havasına uyduralım. Bizim Ceza Kanunumuzun havası artık geriye doğru bakan, geriye giden hükümlerin havası olmamalıdır, arkadaşlar.»

Osman Bölükbaşı. Biliyorsunuz Millet Partisi genel başkanı, Mecliste konuşma rekorları kıran ve bugün de A.Türkeş'in dostu, arkadaşı olan bir politikacı, ne diyor? «Millet Partisi bir parti olarak neoliberal bir sistemi kabul etmiştir.» Mütedil liberal olarak tercüme ediyoruz. Programda sosyalizim açıkca reddedilmiştir. Fakat bir akideye taraftar olmak, o akideyi yok etmek ağızları tıkamak manasına gelmez. Faik Ahmet Barutçu'nun ifade ettiği gibi «bugün medeni dünyada sosyalizme giden birçok memleketler vardır. Sosyalizmin bu kadar alıp yürüdüğü bir devirde bizimle dost olan birçok memleketler bu yola giderken, sosyalizmi yasak edelim demek tasavvuru mümkün olan bir şey değildir.» Devam ediyor «Hepiniz takdir edersiniz ki kanunsuz suç olmaz ,ceza prensibinin manasında vatandaşlar ve hattâ hukukcu arkadaşlar güçlük çekecekler. Böyle bir kanun düşünülemez bu takdirde kanunsuz suç olmaz prensibinin hiçbir manası olmaz.»

Efendim, eski Yargıtay Başkanlarından Halil Özyörük, Mukbil Özyörük'ün babası, şöyle konuşuyor: «Komünizme karşı mücadele edeceğiz. Bu mühim bir sualdir, çünkü komünizme karşı faşistler de mücadele etmiştir. Demokrasiler de mücadele ediyor. O halde bizim komünizme karşı mücadelemiz, faşistler gibi mi olacaktır, demokrasiler gibi mi? Bu hususu iyi ayarlamak lazımdır. Çünkü komünizmle mücadele edelim derken bilemeyerek, istemeyerek genç demokrasimizi kendi ellerimizle yıkmamız mümkündür.» Bunlar 1951 yılında TBMM'de konuşulan konular. Daha sonra TİP Anayasa Mahkemesine 141. ve 142. maddelerin iptali için dava açtı. Bu dava bir oyla reddedildi. Çok küçük bir azınlıkla reddedildi. Gerekçeli kararda ve muhalefet şerhlerinde özellikle muhalefet serhlerinde hukuk tarihimize kıvançla geçecek karşı oy yazıları ve görüşler vardır. Daha sonra, biliyorsunuz, 1980 yılında İstanbul 1 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi oy birliği ile 141. ve 142. maddenin Anayasaya aykırı olduğu yolunda karar verdi ve bunu Anayasa Mahkemesine gönderdi. TİP'in müracaatı karşısında ancak bir-iki oyla reddeden ve gerçekten çok güzel muhalefet gerekçeleri içeren bu karardan sonra 1980 yılındaki karar Anayasa Mahkemesinden oy birliği ile çıktı. Bu da Türkiye'de hukuk alanında bir gerilemeyi göstermektedir. Bunlarla kalmadı. TİP, ilk TİP 12 Mart döneminde Anayasa Mahkemesinde bölücülük gerekçesiyle kapatıldı. Yine parti yöneticileri 141. madde gereğince ağır yaptırımlara uğratıldılar ve 2,5-3 yıl hapis yattıktan sonra bugünkü hürriyet kahramanı Süleyman Demirel'in karşı çıktığı 74 affı ile salıverildiler. Bu kararı da incelediğimiz zaman Türkiye'de kurulan yasal partilerin bir süre sonra illegal oldukları ileri sürülüyor ve TİP'in de kurulduktan bir süre sonra illegale dönüştüğü ve bu nedenle yöneticilerinin cezalandırılmaları gerektiği ileri sürülüyor. Daha sonra yine 2. TİP davasında da aynı gerekçeler hemen hemen kabul ediliyor ve partinin kuruluş aşamasında okuyorum, «bu cemiyetin daha başlangıçta belli olan, yasa dışı amacı» diyerek yine partinin kuruluşunu suç saymış ve yöneticilerini ağır biçimde cezalandırmıştır. TİKP davası da aynı gerekçelerle, mahkumiyetle sonuçlanmış, buna karşılık aynı nitelikte sağ bir parti, MSP için Yargıtayımız din devleti kurmak amacı ile örgütlenmedikleri sonucun vararak bu parti hakkındaki mahkumiyet kararını esastan bozmuş Erbakan ve arkadaşları da bu yüzden aklanmışlardır.

Sosyalist partinin ilkeleri

Burada bir olgu ile karşılaşıyoruz «Sosyalist partiyi kurun biz de cezalandıralım», tabii bu aslında bir sosyalist partiyi kurmak isteyen insanlar için ürkütücü bir gelişimdir. O zaman ne yapacağız? O zaman, birileri çıkıp siz sosyalist parti kurun diye talimat mı verecek? O mu beklenecektir? Hayır, elbette bir sosyalist partinin kurulması için güçlükler söz konusudur. Ama o güçlükleri aşmak gerekir. Eğer o güçlükler bir sosyalist parti kurulmasını büsbütün engelleniyorsa, yasaların verdiği olanaklarla böyle bir parti kurulur ve Türkiye demokrasisi de ancak bu partinin, şimdilik böyle bir partinin siyasal yelpazede yer alması ile gelişebilir. Türkiye tekin bir ülke değil, gelişiyor, bir geri iki geri,bir adım ileri,hiç belli olmaz. Bu 82 Anayasası Türkiye'nin yazgısı değildir. Elbette değişecektir.

O zaman birilerinin, tıpkı müsteşarlara parti kurduran birilerinin 'parti kurun, biz de sizi destekleriz' uyarısı mı beklenecektir? Öyle ise bugün bir sosyalist parti kurmak isteyenlere ancak destek olmak gerekir. Ama bu sosyal parti nasıl bir sosyalist parti olacaktır? Sanıyorum ki anlaşma zemini burada. Genel sözler söylersek hepimiz anlaşabiliriz.Somuta indirgediğimiz zaman sorun çıkıyor ben ilkeleri benim inandığım, bir sosyalist partinin ilkelerini sıralamakla yetineceğim. Bir: Bu sosyalist parti demokratik rejimi, burjuva demokrasisini benimseyecek. Birinci koşul bu. İkinci koşul Atatürk'ün tam bağımsızlık ilkesine kıskançlık sahip çıkacak. Bunun sonucu olarak hiçbir sosyalist ülkenin yönlendirici ,emir komuta verici niteliğini kabul etmeyecek, yani Moskova çizgisinde olmayacak. (Alkışlar). Yine Pekin modeline, ya da Mao modeline uymayacağız (Alkışlar). Yani nasıl olacak? Biz sosyalizmi kendi ellerimizle kuracağız. Kimle kuracağız? İşçi ile kuracağız (Alkışlar), köylü ile kuracağız, tüm emekçilerle birlikte, aydınlarla birlikte kuracağız.(Alkışlar). Düşe kalka öğreneceğiz sosyalizmi, ama biz kuracağız. Bu sosyalist parti terore karşı olacak ,çünkü ne zaman bir terör başlasa arkasından bir olağanüstü rejim gelmekte ve işçi haklarını temelinden yoketmektedir. Terör nereden gelirse gelsin sağ terore de, kendini sol ideoloji ile süsleyen sol terore de karşı olacak.(Alkışlar).

Bir başka özellik? Partide emekçilerin söz ve karar sahibi olacağı bir model oluşturulacak. Bugün Türkiye'de işsiz sayısı, sendikalı işçiden daha fazladır. Onun için emekçilerin öncülüğünde, bütün bu çelişkileri kapsayacak bir ideolojik baz oluşturarak, partinin tavandan tabana değil, tabandan tavana örgütlenmesini sağlayacak (Alkışlar).

Bir başka özelliği de Türkiye'deki yakın tarihimizin bütün ilerici mirasına sahip çıkacak (Alkışlar). Bu özellikleri toplayan bir sosyalist partinin demokrasinin işleyişinde çok önemli işlevler yürüteceğine inanıyorum. Böyle bir parti sosyal demokrat partilerle dirsek teması içinde olmalıdır. Çünkü Türkiye'de belirttiğimiz gibi bir tek liberal sağ parti yoktur. Ekonomilerin militarizasyonu olgusuna karşı sosyal demokrat partilerle demokrasinin çerçevesinde dirsek teması sağlayacaktır. Arkadaşlar birçok toplantıda bu konular gündeme geliyor ve ben bir dileğimi şu cümlelerle,sözcüklerle ifade ediyorum: Güçlükler ne olursa olsun, engeller ne olursa olsun bir gün Türkiye'de sosyalistler parlamentoya gül bahçesine girercesine gireceklerdir. Teşekkür ederim (Alkışlar).

Murat Belge:

60'lardan bu yana sosyalizm yolunda çeşitli örgütlenme deneyleri geçirmiş bir toplumun insanları olarak bugün, 1986 yılında, herhangi bir sosyalist örgütün bulunmadığı bir Türkiye'de yaşıyoruz. Ve bundan sonra yeniden bir sosyalist parti kurulabilir mi, nasıl kurulabilir? Bunu tartışmak için bugün buraya geldik. Çoğumuz burada tek tek bireyleriz, hayatımızda sosyalizm mücadelesinin içinde şu veya bu şekilde yer aldık, deneyimlerimiz var, bir takım birikimlerimiz var ve bunlar çerçevesinde 2000'lere doğru uzanan oldukça yakın geleceğimizde Türkiye'de nasıl bir sosyalizm olabileceğini konuşma ihtiyacı duyuyoruz. Bana göre en genel tanımı ile sosyalizm bir hayat tarzıdır. Yani sadece bir iktidar meselesi, bir ekonomik yöntem meselesi şu bu değil, bir hayat tarzıdır, bir değerler sistemidir. Sosyalist örgütlenme dediğim şey de sosyalist olan bizim gibi insanların bu hayat tarzının içinde yaşayabilecekleri genel çatıdır. Bugün böyle bir çatıdan yoksun bulunuyoruz. Sosyalist bireyler olabiliriz ama sosyalizmi birbirimizle ve kitlelerle paylaşabileceğimiz bir platformdan yoksunuz.

Şimdi benden önce konuşan arkadaşlarım kendi düşündükleri sosyalist parti modeli konusunda çeşitli şeyler söylediler. Ben de buna benzer bir şeyler yapmak istiyorum. Ben de kendi kafamda bu güne kadar nasıl bir sosyalist parti modeli düşündüm, bunu açıklamak istiyorum. Yalnız buna girmeden önce önemli gördüğüm bir noktayı biraz eşelemek istiyorum. «Şöyle bir sosyalist parti» dediğiniz anda ister istemez öyle olmayan bir modeli dışlıyoruz. Dünya sosyalizm deneyi de aslında bizlere oldukça zengin örnekler veriyor. Yani «şöyle bir şey isteriz» derken aslında dünyada benzeri olan bir başka modeli dışlamak durumundayız. Şimdi birisini benimser ve öbürünü dışlarken nasıl bir öncelikler sistemi içinde düşünüyoruz. Bu bana önemli gibi geliyor. Şunu söylemek istiyorum, kendi hesabıma. Benim burada şöyle şöyle bir parti diye sıralayacağım özellikler daha

çok sosyalizmin kendi iç sorunlarına bağlı; mümkün mertebe kendi zihnimi sosyalizm dışı düşünce tarzlarının etkilerinden ve tortularında arındırmaya çalışarak bunları düşünmeye gayret ettim. Örneğin Türkiye'de kurulacak bir sosyalist partinin uluslararası konumu birinci derecede önemli, belki ilk ağızda formüle edilmesi gereken sorunlardan biri. Şimdi bu konuda benden önce konuşan arkadaşlarım Türkiye'ye özgü bir sosyalizm ve bir sosyalist partiden de söz ettiler. Bağımsızlıktan söz ettiler. Bunlara ben de aynen katılıyorum, az sonra da açıklamaya çalışacağını. Benim de kafamda olan sosyalist parti bağımsız bir sosyalist parti olmalıdır. Yalnız şunu da söylemeden geçemeyeceğim aslında kendimi enternasyonalist sayarım. Ve bağımsız bir sosyalist parti gerekir Türkiye'de derken bunu enternasyonalist bir bakış açısı çerçevesinde de söylediğime inanıyorum (Alkışlar). Bizler de kendini karşıtına göre tanımlama gibi bir eğilim vardır. Karşıtımız belli, işte bugünkü düzen, bugünkü düzen gerçi biraz özel bir düzen, her zaman da bunun kadar kötüsü içinde yaşamadık, ama hiçbir zaman da iyi bir düzen içinde yaşamadık. Ve bu düzene tepki duyan sosyalist, biraz dolaysız ve içgüdüsel bir şekilde kendi özelliklerini burada eleştirdiği şeylerin karşıtı gibi koyma eğilimi taşıyor. Şimdi mesela, Türkiye'nin resmi ideolojisi çerçevesinde, bir sosyalist partinin kalkıp biz işte falanca enternasyonal dünya sisteminin geçerli olduğuna, bunun Türkiye'de de geçerli olduğuna inanıyoruz ve böyle bir sosyalist parti kurmak istiyoruz demesi resmi ideoloji tarafından öncelikle kınanıyor. Bu, işte falancanın uşağı vs. gibi bildiğiniz, çok iyi bildiğiniz çeşitli son derece ağır suçlamalar yüklenilen bir konu haline geliyor. Şimdi ben de, benden önce konuşan arkadaşlarım gibi, Türkiye'de sosyalist parti bağımsız olmalıdır derken, kendimi bu resmi ideolojinin etkisinden mümkün mertebe uzak tutmaya çalışıyorum. Aynı gerekçelerle söylemiyorum bunu(Alkışlar).

Bağımsız ama enternasyonalist

Anladığım enternasyonalizm aslında bağımsızlığı gerektirdiği için, bunu böyle söylüyorum. Çünkü dünyada, çeşitli toplumlarda, ülkelerde kurulan sosyalist partiler, Marksist, komünist partiler, bağımsız olmasalar, gerçek bir enternasyonalizmden söz etmenin imkanı olmaz diye düşünüyorum. Bağımsız olamadıkları takdirde, bu enternasyonalizm değil, bir çeşit tek devlet güdümcülüğü (patriarkalizmi) gibi bir şey olur ki, herhalde biz sosyalistlerin bunca yıldır okuduğumuz, değer verdiğimiz enternasyonalizm kavramı, bu derece küçükve küçültücü bir şey olmamalıdır. Bağımsız bir sosyalist parti bu, Türkiye böyle gerektirdiği için değil, bütün dünyada böyle gerektiği için ve sosyalizm böyle gerektirdiği için geçerlidir bence. «Enternasyonalizm» adı altında sunulan «tek-devlet» merkeziyetçiliğine de karşı çıkıyorum ve bu çerçevede Türkiye'de kurulacak olan sosyalist partinin bu bağımsızlığa kıskançlıkla sahip çıkmasını ben de savunuyorum. Ancak bu bir yanıyla dünyadaki başka sosyalist deneylere karşı eleştirel olmayı engellemediği gibi, aynı zamanda başka sosyalist deneylere karşı tırnak içinde «anti» diyebileceğim bir tavır almayı da gerektirmez. Örneğin bir Türk sosyalisti olarak benim, SB hakkında SB'nde uygulanan sosyalizm hakkında son derece ciddi, hayati eleştirilerim vardır.

Ama bütün bunların olması, benim bunlara dayanarak anti-Sovyet denebilecek bir tavır takınmamı gerektirmez(Alkışlar). Ve Türkiye'de kurulacak bir SP'nin de, dediğim gibi kesinlikle bağımsız, hiçbir yerden emir almayan, tavsiye almayan bir parti olması gereğini sonuna kadar savunurum ama kendisini «anti-Sovyet» olarak tanımlamaması gerektiğine de aynı derecede inanırım.

Uğur arkadaşımız, Leninist ve Maoist modellerden ayrı kurulmalıdır, Türkiye'ye özgü olmalıdır dedi. Yine aynı öncelikler, tercihler içerisinde düşünüyorum. Elbette hangi ülkede olursa olsun, kurulan bir sosyalist parti başarılı olabilmek için, o ülkesinin toprağına ayağını basabilmek için, o ülkenin özgül sorunları ile özgül tarih ile kendisini biçimlendirmek durumundadır. Ama burada da gene öncelik olarak; biz Türküz, önce kendi geleneğimize sahip çıkalım, Lenin bizi ilgilendirmez, Mao bizi ilgilendirmez demenin çok doğru olmadığını sanıyorum. Sanırım Uğur Mumcu bu anlamda değil, doğrudan doğruya politik hat olarak bağımsızlığı vurgulamak için söyledi. Yani, Lenin'den alabileceğim bir şey var ise almaya, Mao'dan alabileceğim, başka sosyalistlerden alabileceğim bir şey var ise kendi partimde, onu kendi partimde doğal bir unsur olarak yaşatabiliyorsam, 'bu bize uymaz; biz Türküz' falan gibi gerekçelerle bunlara karşı çıkmaktan yana değilim.

Kitlelere dayanmalı

Düşündüğüm parti modelini, ister istemez duşündüğüm toplum modeline göre tanımlamak durumundayım. Ben çoğulcu toplumu insanlığın benim görebildiğim kadarıyla en olumlu kazanımlarından biri olarak kabul ediyorum ve gelecekte de insan toplumlarının çoğulcu kalmasının olumlu olduğuna inanıyorum. Dolayısıyla bir sosyalist parti örgütlenme modelini düşünürken, bu modelin de kendi içinde çoğulculuğun öğelerini içermesini ve aynı zamanda (her parti bir iktidar mücadelesi vermek durumunda ve iktidara gelmeyi umu-

yor ve gelebilir) iktidara geldiği zaman toplumun çoğulculuğunu ezmeyen bastırmayan bir yapıda olması gerektiğine inanıyorum. Ben bu anlamda demokratik bir sosyalist partiye inanıyorum. Şimdi burada da yine şöyle bir şey söyleyeceğim. İşte silahlı mücadele, illegal parti falan gibi kavramlar, ister istemez geçiyor ya da öncü parti, sınıf partisi kitle partisi gibi kavramlar ister istemez karşımıza çıkacak. Bence sosyalist partinin her zaman başarmasa bile, her zaman araması gereken şey, büyük halk çoğunluğu ile kurulacak consensustur. Yani bütün eylemlerinde bir halk desteği ile hareket edebilmesi vazgeçilmez koşuldur. Bütün öbür mücadele tipleri vs. gibi şeyler, bu temel demokrasisinin asıl belirlendiği bu temele göre biçimlenir. Uzun süreli bir mücadele olduğunu söylüyoruz sosyalizm mücadelesinin. Bu uzun süreli mücadele içerisinde toplumsalyapıdaortaya çıkabilecek çeşitli konjonktürlere göre, parti, parti üyeleri değişik mücadele biçimlerine zorlanabilir hatta, zaman zaman kendileri istemeden de zorlanabilirler. Burada önemli olan bütün bu mücadele biçimleri içerisinde, geniş halk kitleleri ile el ele kol kola, omuz omuza, yürüyüp yürüyemedikleri meselesidir ve partinin demokratikliğinin gerçek ölçütü de bence budur.

Bu, sosyalist partiyi, bir az gelişmiş burjuva cumhuriyetinin sınırları içinde kuruyoruz. Ve bildiğiniz gibi kapitalist üretim tarzına bağlı dünyanın burjuva toplumlarının kendilerine göre tanımladıkları bir demokrasi var. Ben Türkiye'deki sosyalist partinin bu sınırlara saygılı olması gerektiğine inanıyorum. Yani bu kurumların «burjuva demokrasisi» diyerek küçümsenecek bir şey olmadığına inanıyorum. Ancak bu saygıda kusur etmezken aynı zamanda bunları yetersiz de buluyorum. Dünyada burjuvazi uzun bir süreden beri çeşitli toplumlarda iktidarda, çeşitli deneylerden sonra kendi mantığına, kendi rasyonaline en uygun demokrasi biçimi bulmuş ve kendi halinde bir burjuvazinin de bu demokrasiyi, var olan bu demokrasiyi, daha fazla genişletmesi için pek fazla sebep olduğunu sanmıyorum.

Türkiye'de dünyada varılmış burjuva demokrasisinin sınırlarının çok daha gerisinde yaşadığımız, gayet açık bir gerçek. Türkiye'deki sosyalist parti, dediğim gibi burjuva demokrasininin kurumlarına saygılı ve onlar için de mücadelesini yürütürken, aynı zamanda o sınırlara, o mantığa girmeyen ama belli bir mücadele sonucunda o sınırlar içinde yaşatılmaya başlanabilecek bir başka düzene doğru geçerken bu düzen içinde de yaşatılmaya başlanabilecek çeşitli değişik demokratikleşme biçimlerini yerleştirmeye çalışmalıdır. Bunun için de legal mücadeleyi esas mücadele biçimi olarak kabul etmelidir. Burada da yine öncelik, tercih ölçütü olarak başvurulan öncelik, «Türkiye kanunları illegal mücadeleyi yasaklıyor. Tehlikeli olur» gibi bir öncelik değil. Doğrudan doğruya sosyalizmin kendi içinden geldiğine inandığım bir şey. Sosyalizm kitlesel olmak durumundadır. Uğur'un da çok güzel anlattığı gibi illegal mücadeleler kendilerini hem kitlelerden koparırlar —tarihte gördük— hem de aynı zamanda ajan, provokatörsüzmasına engel olmazlar. Türkiye'nin geçmişinde de var olan illegal partiler her zaman «350 üyeden 500'e çıkmayalım sonra içinize polis girer» demişlerdir. Ama 350 olarak kaldıklarında da içlerinden 10-12 tane polis her zaman çıkmıştır, bu engellenmemiştir. Dolayısıyla kitlelerle ilişki kurmanın legal yollarını terketmek bence son derece hatalıdır. Sosyalizmin illegalitesini yapmak değil, sosyalizmin sosyalist düşüncenin ve pratiğin her türlü biçimini toplumda legal bir hale getirmek, kimsenin karşı çıkamayacağı, karşı çıktığı zaman kendisinin kötü duruma dönüşeceği bir konuma getirmek için verilecek bir mücadele söz konusudur.

Şimdi bir başkabir şeye değinmek istiyorum. Bu çoğulcu toplum çerçevesinde ve toplumda demokrasi kurmayaçalışanparti modeli çerçevesinde, partinin kendi içindeki demokrasi sorunu. İzlediğim kadarıyla sosyalizmin geçmişinde, sosyalist örgütlenmelerde, her zaman ideolojik birlik kavramı belki de birinci derecede önemli bir kavram olmuştur. Ve her zaman sol örgütlerde, bu alanda en çetin mücadeleler, iç mücadeleler verilmiştir, tasfiyeler olmuştur. İnsanlar görüş ayrılığına düştükleri zaman birbirlerini sapmakla suçlamışlardır, ihanetle suçlamışlardır ve bu tür mücadelelerin bazen insan hayatına, bazen değil hatta sık sık insan hayatına da mal olan sonuçları olmuştur. Buna teorik bir çerçeveden baktığımızda bu ideolojik birlik acaba gerçekten mümkün mü? Bana aslında pek fazla mümkün görünmüyor. Şu anlamda: hayat her zaman bizim düşüncelerimizden daha geniş, daha büyük. Yani biz şurada oturup hepimiz and içsek şu konuyu şöyle düşüneceğiz ve başka türlü düşünmeyeceğiz diye bir birimize yeminler versek, aradan 15 gün geçer, koşullar değişir karşımıza yeni bir sorun çıkar ve tekrar birisi bir türlü, bir başkası başka türlü o soruna bakmak gereğini duyar, dolayısıyla gene ideolojik ayrılık dediğimiz olayın tohumları atılmış olur. Onun için diyorum ki, acaba şu tasarladığımız sosyalist parti de ideolojik birlik denilen kavrama, bu birinci dereceden önemi vermektense, görüş nüanslarıyla birlikte yaşamayı öğrenmeye eşit derecede enerji harcasak daha kazançlı çıkmaz mıyız?

Farklı görüşleri barındıran bir parti

İdeolojik birlik çeşitli kavramlardan kendine destek alır. Mesela işte «tek doğru» diye bir şey burada dile getirildi. Tek doğruyu temsil etme anlayışının sonucu her zaman ideolojik ayrılıktır ve eğer tek doğru, bizim için vazgeçilmez, en değerli kavram ise o zaman ideolojik ayrılığın sonuçları da bununla orantılı olarak daha acı, daha sert, daha şiddetli olur. Ben açıkça kendi içinde çeşitli kanatlara imkân veren, hatta fraksiyonların var olmasına imkân veren bir sosyalist parti yapısından yanayım. Bunun bazı örnekleri belki yeni yeni dünyada denenmeye de başlanıyor. Bu gibi örneklerden bazı modeller de alınabilir. Örneğin kapalı toplantı yapmamak şartıyla fraksiyonların bulunduğu bir sosyalist parti modeli bence bütün güçlüklerine rağmen, bu güçlüklerin ne kadar önemli olduğunun da bilincindeyim bunu söylerken, denenmelidir. burada gene öncelik sosyalizmin kendi içsel sorunlarından geliyor. Demokratik olmayan sosyalizmlerin sonuçlarını bugüne kadar birçok deneyde, örnekte yaşadık. 1980'lerden 2000'lere doğru giderken yeniden bir sosyalist parti için örgütlenme şevkini ve enerjisini kendimizde buluyorsak, bu deneyleri aşacak ve dünya sosyalizm tarihine daha olumlu bir takım katkılar getirecek bir mücadeleye kendimizi hazırlamalıyız, diye düşünüyorum (Alkışlar).

Bir de şunu eklemek istiyorum. Parti kendisini toplumla bir anlamda özdeşleşmekten kaçınmalıdır. Yani genellikle bizim şimdiye kadar zihnimizde egemen olan bir anlayış var, sosyalist bir parti kurulur iktidar mücadelesi yapar şu veya bu şekilde kitleleri ikna eder, onların hepsini de sosyalist yapar, yani sonunda iktidar kazanılıp sosyalizmin inşası da başladığında, adeta parti ile toplum bir anlamda özdeş olur. Elbette toplum içinden belli süzgeçlerden geçerek insanlar parti üyesi olur falan filan, ama biz artık sosyalist bir kozmos içinde yaşıyoruzdur. Olabilir yani toplum sosyalist, bütünüyle sosyalist olabilir, ama olmayabilir de. Bu da benim için bir sakınca değil. Çünkü ben, sosyalizm bir hayat tarzıdır, derken bunu çatısını başta da söylediği gibi sosyalist örgütlenme ile çizdim. Toplumun kendisini sosyalist hayat tarzının çatısı olarak çizer isek ve toplumu bu hale getirmek için belli bir zorlama unsuruna da başvurursak, bunun da getirebileceği başka tepkiler vardır. Bunlar, bir takım teorik tartışma çok fazla içine girmek istemiyorum. Yanlız şunu özellikle vurgulamak istiyorum. Demokratik kitle örgütleri dediğimiz —geçmişte vardı bunlar hatırlıyorsunuz, şimdi pek kalmadı— çeşitli kuruluşlar var; bunların bazıları mesleki bir baz üzerine kuruluyor, bazıları belli bir görüş amaç birliği doğrultusunda kurulabiliyor. Fakat bunlar toplumun bir anlamda kendiliğinden, kendi yaşadığı hayatın bir takım zorunlu uzantıları olarak ortaya çıkan ve aslında kitlelerin eğilimlerini yansıtan, kendi içinde cisimleştiren örgütlenmeler dernekleşmeler. Şimdiye kadar sosyalistlerin bu gibi demokratik kitle örgütlerine karşı tavırları genellikle «masedici» nitelikte oldu. Yani örgütün, o kitle örgütünün o parti doğrultusunda hareket etmesini sağlamak, üyelerinin o şekilde düşünmesini, o şekilde davranmasını sağlamak birinci derece bir görev haline geldi. Bence, düşündüğüm çoğulcu toplum yapısı içinde ve o toplumda yaşayacak çoğulcu parti modeli içerisinde, partinin bu gibi örgütlere karşı tavrı, elkoyucu masedici bir tavır olmamalıdır. Toplumda varolan hareketliliğin partiye yön vermesi, partiye bir itiş sağlaması, parti için en önemli sıhhat ve hayatiyet kaynağıdır. Dolayısıyla parti kendi dışında olan bir takım yapıların kendiliğinden varlığını sadece izin vermek değil, aynı zamanda teşvik de etmelidir. Çünkü bu yapı, uzun vadede o partinin, her zaman, her dönemeçte karşımıza çıkacak çok çeşitli alternatifler içinde, daha uygun olanını daha doğru olanını tercih etmesinde en büyük dayanağı olacaktır. Ve aynı şekilde, toplumun düşünceler düzeyinde, aydınlarının ürettiği düşünceler düzeyinde de gene parti, kendi dışında seslerin çıkmasına sadece izin vermek durumunda değil, hatta bunu sevinçle karşılamak ve kendisini dışardan gelecek taze fikirlerle karşı açık tutmak durumundadır diye düşünüyorum.

Kalıcı bir parti olmalıdır

Bu dönemde, orada burada insanlarla konuşurken ortaya atılmış şöyle kavramlar da var, 'Bir SP kurulabilir fakat nasıl bir SP olmalı? Mesela bu kalıcı bir sınıf partisi olabilir mi? Bu aşamada, bu koşullarda böyle bir şey olabilir mi, yoksa geçici bir anlamda bir cephe partisi gibi ileride doğurgan olabilecek başka türlü bir parti mi kurmalıdır? gibi sorularla da karşılaşabiliyorum. Bu düşündüklerim, size kısaca aktarmaya çalıştıklarım, aslında gerçekleştirilmesi kolay şeyler değil ve demin söylediğim sorular çerçevesinde bunlar geçici cephe partilerine belki daha yakın görünen, klasik literatür içerisinde onlara daha yakın görünen tanımlamalar. Fakat aslında bir parti, bence geçici olsun diye kurulmaz. Geçici olsun diye kurulan bir parti yaşayabilir, tersine kalıcı olsun diye kurulan bir parti yaşamayabilir. Bizim için sorun, geçici cephe partileri falan değil, doğrudan doğruya yaşamasını istediğimiz ve yaşatmaya çalışacağımız ,ilkelerini benimsediğimiz bir partiyi kurmak ya da kurmamak, tabii bundan önce de bu ilkeler üzerinde bir anlaşmaya varmak ya da varmamak. Teşekkür ederim (Alkışlar).

Yalçın Küçük

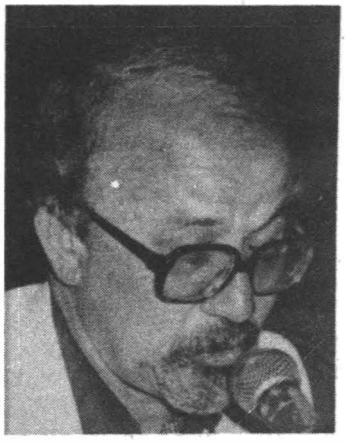

Değerli Başkan, değerli arkadaşlarım, bu oturuma başlarken, bu dönemde bizlerin ne kadar özgürlükçü, ne kadar cömert olabileceğimizi başkanımız gösterdi. İlk turda her birimiz 20'şer dakika konuşacaktık, ben saat tuttum ortalama 32 dakika konuştuk. Şimdi Başkan'dan dileğim şu: Bazen yazarken, nokta koyamıyorum. Konuşmamı 20 dakikada bitirmek istiyorum. Diğer arkadaşlarıma yapmadığı uyarıyı hiç olmazsa bana yapar. Çünkü bundan sonra tartışacağız; şu aşamada, ilk turda, diğer arkadaşlarımın değindiği çok değerli konularda, mümkün olduğu kadar az konuşabileceğim. Halbuki bunların tartışılması lazım.

Türkiye'de sosyalistlerin partisi olacaktır!

Arkadaşlarım, politika hep sürer. Parti ve politika birbiriyle iç içedir. Biri diğerine eşit değil. Her koşulda politika yapılır. Sol politika yapılır. İnsanlar hapse atılır, hapiste dirençli davranırlar, kendilerini yetiştirirler, bu politikadır. Bir Albayla iki subaydan oluşan bir mahkeme heyetinin karşısına çıkartılırlar ve bütün düşüncelerini olanca cesaretiyle söylerler; politikadır, bu. Bunlar yapıldı ve yapılıyor. Aramızdan bazıları alınır bir kürsünün üstüne bir sandalye konur üzerine çıkarılır ve başına bir ilmik takılır ve o genç arkadaşımız... «Kahrolsun Faşizm, Kahrolsun Amerikan Emperyalizmi» diye bağırır. Sandalyeye tekme atar (Alkışlar). Bu politikadır. Politikanın en yaşatıcısı, en öz verilisidir, en disiplinlisidir. Hep politika yapılır, Türkiye'de de yapılır; fakat parti başka biridir. Parti, politikanın en olgun, en gelişmiş şeklidir ve parti ile insanlar, bir sınıf, iktidara gider. Parti, iktidara gitmek içindir. Mutlaka Türkiye'de de bir sosyalist örgütlenme ve parti olacaktır ve bunun bir tek amacı olacaktır. İktidar. Türkiye'de sosyalist iktidarı kurmak için parti olacaktır. Parti, fizikteki kaldıraç gibidir, insanı, sınıfını, bireyini, iktidara götüren bir kaldıraç. Türkiye'de sosyalistlerin partisi olacaktır (Alkışlar).

Arkadaşlarım, şu düşüncelerin hiçbirine katılmıyorum. Ne bir anayasa, ne bir yasa, Türkiye'de sosyalist partinin kurulmasına engel olamaz (Alkışlar). Böyle bir engel yok; bunu tartışmayalım. Türkiye'de mümkün olduğu ölçüde sosyalistlerin parti kurmasını yasaklıyorlar. Kişileri yasaklamaya çalışıyorlar. Partiyi yasaklamazlar ve sosyalist parti bu dönemde de kurulacaktır; adının sosyalist olması gerekmez.

Parti kurmanın riskleri var.

Benden önce konuşan arkadaşlarımın söylediklerivle ilgili düşüncelerimi ikinci turda ifade edeceğim. Ancak burada, geçerken, hazırladığım konuşmama uyum sağladığı ölçüde bazı değinmeler yapacağım.

Doğu arkadaşım, parti kurmanın derneklerden daha güvenceli olduğunu söyledi. Katılamıyorum. Şu anda yaptığımız toplantı legal bir toplantıdır. Ama on yıl sonra bizi, bu toplantıdan dolayı, sizler de dahil, sıkıyönetim mahkemesine götürebilirler. Bundan kuşku duymuyoruz (Alkışlar). Bunu bilerek bu toplantıya geliyoruz.

Önümüzde örneklerimiz var: DİSK var, Barış Derneği var. 70'li yılların diğer parti deneyimleri var. Hepsi önce legal sayıldı ve sonra sıkıyönetimde yargılandı ve yargılanıyor.

Bir parantez açmam gerekiyor: Benden önce konuşan arkadaşlarım beni affetsinler. Bir sözcüğü dinlerken çok rahatsız oluyorum. Karşımızdakilerin bize yöneltikleri sözleri birbirimiz için kullanmamamız gerektiğini düşünüyorum. Sosyalistler arasında «fraksiyon» sözcüğünü saygısızlık sayıyorum (Alkışlar). Aramızda birbirinden ayrı düşünen arkadaşlar var; beğensek de beğenmesek de bizim yolumuzun dışında mücadele yapan sosyalistler var. Fraksiyon, kesir demek, küsur demek; birbirimiz için kullanmamalıyız.

Arkadaşlarım, eğer biz önümüzdeki dönemde iktidara gelemezsek, bu toplantıdan veya başka toplantılardan sonra kurulan partiyi alacaklardır; yine sıkıyönetim mahkemesine götüreceklerdir. Dernek ile parti arasında güvence açısından bir fark yok. Parti kurmanın daha güvenceli olduğunu kabul edemiyorum.

Çünkü Türkiye'de 1930'lu yıllardan beri yapılan mücadele, bizlerin ve bizden öncekilerin yaptığı mücadele, arkadaşlarım, bir mülkiyet rejimini değiştirme mücadelesidir. Türkiye'de özel mülkiyete, giderek, sınırlama mücadelesidir Türkiye'de yapılan.

Uğur Mumcu arkadaşım, güzel örnekler okudu. 1950 yıllarında burjuva politikacıları Faik Ahmet Barutçu, Osman Bölükbaşı, Türkiye'de bir sosyalist parti özgürlüğünü savunuyorlardı. Sosyalist mücadele vardı; ancak korkuları yoktu. Barutçu'nun, Bölükbaşı'nın objektif olarak Türkiye'de bir sosyalist iktidar korkuları yoktu. O zamanlar birazcık özgürlükçü görünebiliyorlardı. Ama 1960

yıllarının ikinci yarısından beri Türkiye'deki bütün hükümetlerin, AP, 12 Mart, 12 Eylül, ANAP, hepsinin bir tek hedefi var: Türkiye'de sosyalist iktidarı önlemek. Başka hiç bir kaygıları yok.

Bütün yaptıkları iş budur. Bir yerden yol buluyorsunuz; orayı kapatıyorlar. Öbür taraftan yol buluyorsunuz; orayı kapatıyorlar. Bütün legal yolları kapatmak istiyorlar ve size sadece göstermelik bir alanı açık bırakıyorlar.

Arkadaşlarımın, beni yanlış anlamayacaklarını sanıyorum; kesinlikle legal yolun bırakılmasını savunmuyorum. Sonuna kadar legal yollar denenecektir ve ümit ediyorum, bir daha sıkıyönetim mahkemeleri olmadan önce bizler sosyalistlerin iktidarını göreceğiz. (Alkışlar).

Arkadaşlarım sosyalistlerin örgütlenmesinin adının sosyalist olması o kadar önemli değildir. Ancak olacaktır; sosyalistlerin yönetiminde bir partileşme mutlaka olacaktır.

Biz başka takımız,
SHP başka takımdır

Kimseyi rencide etmek istemiyorum. Net olmaktan yanayım. Bu süreçte kimlerin konuşabileceğinin çok net olarak ortaya konması lazım. Affedeceğinizi umuyorum, yazmış olduğum için tekrarlamak zorundayım ve söylemekte sakınca görmüyorum.

Türkiye'de sosyalist mücadelenin içinde DİSK'in, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonun çok önemli bir rolü vardır. 70'li yılların ortasına kadar Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu, sosyalist sendikacıların yönetiminde sosyalist imajlı bir sendika idi. 70 yılların ortasından sonra bunu kaybetmiştir. Bunu net olarak söylemek durumundayız. 1980 yılına doğru, Devrimci İşçi sendikaları içinde TİP'li TSİP'li, başka partili, Dev Yol'lu, Kurtuluşçu, hiçbir işçi barınamaz bir hale gelmiştir. Sadece CHP ve CHP'nin tarihsel ardılı bazı akımlara izin vermiştir; bunu niçin söylüyorum? Abdullah Baştürk'e saygım var, ama 1970'li yıllarda da sosyalist bir örgütlenmenin içinde değildi, bugün de değil. Sık sık sosyalist parti kurulmasın konulu demeçlerini okuyorum. Hayır olamaz. Seçimi yapılmıştır. SHP demiştir. eğer Sosyalist partinin kuruluşu üzerinde ancak, sosyalist partiden olmak isteyenler, bu kadar ısrarla söz sahibi olabilirler. Bunun dışında, sosyalist örgütlenme perspektifi olmayana benim saygım vardır sözleri bizi etkilemez. Arslan arkadaşım SHP'lidir, son derece saygım vardır, yaptıkları işler önemlidir. Ama izin verin SHP başka tayfadır, biz bir başka tayfayız. SHP bir başka takımdır, biz bir başka takımız. Bunlar ayrıdır. Yer yer dostça çatışırız yer yer destek oluruz ama ayrıyız (Alkışlar). Onların yolu ayrı, bizim yolumuz ayrı.

Özeleştiri sorunu

İkincisi buraya gelmeden önce, bir İslamcı dergiden söyleşi istediler. Birinci sorusu beni övüyor, çalışmalarımda sol içinde haysiyetli bir özeleştiri yapmışım. Cevap verdim, bunu hakaret kabul ediyorum, dedim.

Arkadaşlarım, bu toplantıyı düzenleyen *Saçak* dergisinin bu sayısını almamı söylediler. Aziz Bey'e, Aziz Nesin'e, söyletmişler, kapakta var. «Sol özeleştiri yapsın». Yapmayacağız (Alkışlar). Türkiye'de artık bu özeleştiri istekleri kabak tadı verdi.

Türkiye gibi bir ülkede, pişmanlık yasasının çıktığı bir ülkede, dört yıldır-beş yıldır, televizoynda, radyoda «hadi pişman mısınız, söyleyin, hatalarınızı söyleyin, kabul edin» denilen bir yerde, bir de bizim birbirimizden aynı isteklerde bulunmamızı doğru saymıyorum. Bizi suçlayanların işini kolaylaştırmak bizim işimiz değil. Biz birbirimizi eleştiririz, özeleştiri istemeyiz.

Yeni romancılarımız çıktı, biliyorsunuz, «Özeleştiri» yapıyorlar(Alkışlar). Pişman olanlar yapıyorlar. Biz ne yaparız, ne de isteriz.

Arkadaşlarım, isterseniz özeleştiri üzerinde bir başka gün bir araya geliriz ve tartışırız. Şu kadarını söyleyeyim; benim din ile pek öyle ilgim yok. Özeleştirinin kaynağı hıristiyan dinidir, papaza günah çıkarma pratiğinden çıkıyor. Bizim, sosyalistlerin önünde günah çıkaracakları papazları yok (Alkışlar).

Eylülist rejimin yasaları

Şimdi arkadaşlarım yirmi dakika içinde söyleyeceklerimi hızla söylemek istiyorum. Peki, kimler söz sahibi olacaklar? Kimlerin bir sosyalist partileşme hareketinde ağırlığı olur, sözleri hesaba katılır? Bunları üç gruba ayırıyorum.

Bir: 12 Eylül Rejimi'nin, benim Eylülist Rejim dediğim rejimin yasalarına, almış oldukları kararlara, birer TC yurttaşı olarak saygılıyız. Bu kararlar değiştirilinceye kadar bunlara saygılı olmak durumundayız. Ancak bunları fiziksel yasa saymayız. Bunu şunun için söylüyorum. 12 Eylül'de şu veya bu nedenle bir takım ceza tehdidi ile veya başka nedenlerle bizim birçok arkadaşımız bu ülkeyi terketmek durumunda kaldılar. Yurt dışındalar. Uzun müddet sosyalist mücadele içinde olmuş arkadaşlarımızdı ve biz Türkiye'de bir sosyalist partileşme, bir hazırlık içinde olduğumuz zaman, 12 Eylül o arkadaşlarımızdan yurttaşlık yasalarını aldı diye, onları ceza tehdidi içinde bırakıyor diye, onları yok sayamayız. Bir: yurt dışındaki arkadaşlarımız mutlaka şu veya bu şekilde, yurttaşlık hakla-

rı ellerinden alınsa bile, Türkiye'deki bir sosyalist harekette, bir örgütlenmede sözü, sesi duyulacak, mutlaka yasalar ölçüsünde hesaba katılacaktır. (Alkışlar).

Hesaba katmamız gereken

İki: Arkadaşlarım, çok konuşuldu; şiddet yolunu biz açmadık. Şiddet yolunu Türkiye'nin sosyalistleri açmadı.

Belki şu salonda olanlardan bir bölümü, belki bu salonda olmayanlar, bizleri, bir legal örgüt enme düşüncesini reddetmeyenleri, bunu zaman içinde yapabilmeyi düşünenleri, safdil, aptal, beş sene on sene sonra sıkıyönetim mahkemelerinin önüne çıkacak safdiller olarak görebilirler. Şu salon içinde ya da başka bir yerde lega örgütlenmeyi reddedenler olabilir. Ancak bizim onları reddetmemiz, yok saymamız için bir neden görmüyorum. Biz reddetsek de etmesek de böyleleri o acaktır. Gerçekliktir.

Kurulacak sosya ist bir partinin, işinin gücünün, bizim seçmediğimiz bir yolu seçenleri kınamak olduğunu kesinlikle düşünmüyorum. Bizim öyle işimiz yok. Şiddeti önlemek bizim işimiz değil. Kim doğurdu ise, kim başlattı ise, onlar düşünsünler.

Bizler savcı kafasıyla, işimizi gücümüzü bırakarak, «sizler terôristsiniz, sizler anarşistsiniz» diyemeyiz. Tabii ki legal sınırlar içindeyiz. Tabii, bizim içinde olabileceğimiz ,benim değil bizlerin içinde olacağımız bir sosyalist örgütlenmede, legal olmayan unsurların, legal olmayan hareketlerin yeri yoktur. Ancak hiç kimse safdil olmamalıdır; Türkiye'nin önümüzdeki yıllarında, biz beğensek de beğenmesek de, bizim dışımızda bazı hareketlilikler olacaktır.

Legal örgütlenmeyi tartışıyoruz. Ancak 1980 yıllarında, insanlarımıza, gençlerimize, legal yolun cazibesini anlatmakta, 1960 ve 1970 yıllarından çok daha kötü ve çok daha elverişsiz koşullardayız. Suç bizim değil. Türkiye'de burjuvazi, legalite ile illegalite arasındaki sınırı sırat köprüsüne çevirdi. Burjuvazi, bütün burjuva legalitesini zorladı. Sınırları attı, bir tarafa.

En meşru Barış Derneği ortada. Diğerleri ortada. En yasal kongrelerden dolayı, bir zaman gelecek yargılanacaksınız, hapis yatacaksınız. Ondan sonra yeniden politikaya atılmış olan insanlara, legalitenin cazibesini anlatmak çok zordur.

Evet, inançla anlatacağız. Legalite sağlıklı bir yoldur. Çürümeyi önler. Ama bunu kabul ettiremediğimiz insanlarımızı, bu ü ke için özveri ile mücadele etmek isteyenleri, sabahtan akşama kadar, «sizler terôristsiniz, sizler anarşistsiniz, sizler legaliteyi anlamazsınız» diye suçlayamayız. Hayır, bu konuda çok net o mamız lazım.

Bizim legal yolumuzu kabul etmeyenler, bizim yapacaklarımızı etkileyebileceklerdir. Bir sosyalist parti, kendi dışındaki gerçekliklerle ilgili, tıpkı ihtimaliyet hesabı yapar gibi,probabilite hesaplar gibi, bizim dışımızdakileri bizi ve legaliteyi beğenmeyenleri hesaba katmak durumundadır.

Üç: Direnenler. Söz sahibi olanların üçüncü kategorisine direnenler, Amerikan emperyalizmine karşı olanlar giriyor.

Dayanaklar ve gelenek

Arkadaşlarım, bir partileşme sürecinde söz sahibi olanlara değindim. Şimdi, dayanaklarına ve geleneğine geliyorum. Boşlukta kuru muyor; bizler gökten gelmiyoruz.

Nedir, nedir bu işin dayanağı? Bir: Evrensel bir kaynağı vardır, sosyalist partilerin. Marks'tan başlar, Engels'ten devam eder. Adı ister sosyalist olsun, ister olmasın, bu kaynağı reddedemezsiniz. Bu, bir.

Kompleksimiz yok

İki: Arkadaşlarım, sosyalist insanlar ve parti, kompleksli olmamalıdır. Hepimiz bağımsızlıktan yanayız. Hepimiz bağımsız bir sosyalist hareket, bağımsız bir Türkiye istiyoruz. Bağımsızlık kadar güzel ne var? Hiç kimsenin, başka bir ülkenin kontrolü altına, başka bir ülkenin partisinin kontrolü altına girmek için sosyalist olabileceğini tahmin etmiyorum. Bu sa onu bu kürsüyü bundan tenzih ederim. Ama kompleksimiz yok. Bağımsızlık diye, bağımsız olduğumuzu göstereceğiz diye, sabah kalkacağız saat dokuzda, «Kahrolsun Sovyetler Birliği», öğle ajansında «Kahrolsun Sovyetler Birliği», akşam ajansında «Kahrolsun..... » Ne? Bağımsızmışız, yok arkadaşlar, böyle şey yok. Bizim kompleksimiz yok (Alkışlar). Bizim kompleksimiz yok. Bağımsızlığımızı anlatmak için Sovyetler Birliği ile düşmanlığı reddediyorum (Alkışlar). Biz, daha iyi bir sosyalist düzen kuracağız. Dünyada hiçbir şey 20. yüzyılda ilk sosyalist devletin kurulmuş olması kadar önemli değildir (Alkışlar). Bir sosyalist için bundan daha önemli hiçbir şey olamaz. Türkiye'de sosyalizmi kuracağımız zaman Dünya Sosyalist Sistemini bir gerçeklik olarak kabul etmek durumundayız. Güçlükleri yok mu? Var. Ama kompleksli olmayacağız. Bizim işimiz Polonya'ya şuraya buraya akıl vermek değil. İşimiz bu değil, işimiz bu değil (Alkışlar). Arkadaşlarım bir Soljenitsin çıktı, şimdi CIA bile sahip çıkamıyor. Lech Walessa'ya hiçbir saygım yok. Kapitalist restorasyonun adamıdır (Alkışlar). Hiçbir saygım yok. Böyle bir sorunumuz yok. Bu arada söyleyim, şöyle bir sorunumuz da yok: «Ne eyler işçi sınıfı hep iyi eyler...» Hayır... 12 Eylül Anayasasına

işçi sınıfı oy verdi. Ben oy vermedim. Öyle sorunumuz yok.

Bizim işimiz nedir? «Şöyle hazır sosyalizmi kuracak bir halk var, işçi var, bizi bekliyor!» Hayır, bizim böyle bir beklentimiz, sanrımız yok. Hayır, bizim işimiz onları sosyalist yapmaktır. İşçi tulumuna hayran değiliz.

Ulusal geleneğimiz

Ulusal bir geleneğimiz var, ikincisi bu kaynaktan olamayız. Resmi görevliler için söylüyorum, organik anlamda değil, bilimsel anlamda ulusal kaynağımızdan ayrılamayız.

Şimdi bu kaynağın örgütlerini sayıyorum. Osmanlı Sosyalist Fırkası, Türkiye Komünist Partisi, 1940 yıllarında kurulan partiler, Fikir Kulübü, Türkiye İşçi Partisi, Dev-Genç, THKP-C, THKO ve yakın zamanın örgütlü çalışmaları. Bunlar, Türkiye solunda geçmişin realiteleridir. Bunları ciddi bir şekilde incelemeden, bunları değerlendirmeden, bunların eylemlerinden, yaşamlarından, yasal anlamda çıkarılabilecek yolları saptamadan, kendimizi sürdüremeyiz. Geçmişimizi eleştirebiliriz; reddedemeyiz.

Bunlar vardır. Tarihimizde vardır. Türkiye dediğimiz zaman bu miras var. Bunu iyice özümsemek durumundayız. Redd-i miras, bizde yok.

Son olarak bizler yalnızca sosyalist mirasın değil, taa Osmanlı'dan beri, genel anlamda tüm Türkiye ilericilerinin izleyicileri ve sürdürücüleri - yiz. Çok geriye gitmiyorum, mutlaka Osmanlı döneminin yirminci yüz yılından başlıyorum. Özgürlük için dağa çıkan üç genç, üç subay, Enver, Niyazi, Eyüb Sabri, Hareket Ordusu'nun subay sivil gönüllü kadroları, Anadolu İhtilalcileri, 27 Mayıscılar, ondan önce 28-29 Nisancılar, bizim şu anda aklıma gelebilen, ilerici geçmişimizdir.

Geleneğimizi özümleyerek, sosyalist partiyi ve iktidarı kurmak durumundayız.

Çok teşekkür ederim (Alkışlar).

Doğu Perinçek

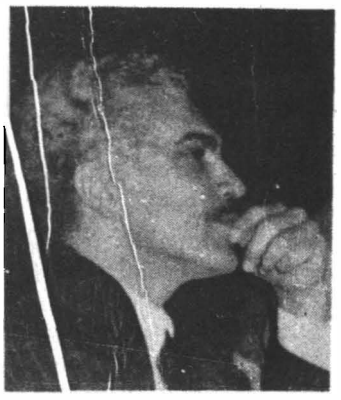

Değerli arkadaşlar, gönderdiğiniz sorular için teşekkür ederim. Hem benden önce konuşan arkadaşlarımın değindiği bazı noktalar üzerinde duracağım, hem de bu arada mümkün olduğu kadar sorularınıza da cevap vereceğim.

Dünyalılar!..

Teorik, ideolojik temelden başlıyorum. Burada Leninci model, Maocu model dendi, aynı yönde sorular da var. Tabii hangi konudaki model? Sosyalizmi inşa konusu mu, parti modeli mi, stratejik model mi, falan filan...

Ben, sosyalist partinin birincisi geçmiş evrensel-teorik birikime dayanması gerektiğini söyledim. İkincisi; geçmiş sosyalizm deneylerini aşma ruhuna sahip olması gerektiğini de belirttim. Bir kez devrimci birikime, devrimci teorik birikime dayanacak. Geçende, bilmiyorum burdalar mı, Sayın Cemal Süreya ile konuşuyorduk. Bana «Duydum, konuşuluyor, menşevikler bütün bu tarihi gelişmelerden sonra haklı çıktılar diyenler var.» diye söyledi. Ben de çok hayret ettim. Çünkü hiçbir ülkede iktidara gelememişler ve bir deneme yapma olanağı bile elde edememişler. Yani onlar, hata yapma düzlemine bile çıkamadılar. Bir sosyalizmi inşa çabasına girememişler, hayat olamadılar, gerçekleşememişler. Onun için, Sayın Yalçın Küçük'ün, demin 1917'yi bugünkü Sovyetler Birliği ile birleştirmesini, biraz, nasıl ifade edeyim, şaşırtıcı buldum. Elbette ilk sosyalist devrimler, işçi sınıfının ilk kez iktidara gelmesi — ki bunu Paris Komünü'ne kadar uzatabiliriz— tarihi bir mirastır. Büyük bir teorik mesele, iktidar sorununu, bu ilk sosyalist devrimlerle bir çözüme kavuşturur. Menşevikler de haksız çıktılar. (Alkışlar)

İkincisi, arkadaşlar ikincisi, sosyalizm deneylerini aşma meselesi. Bu bir tahlil ve eleştiri sorunudur ve bilimsel bir tutumdur. Geçmişte bazı deneyler olduğuna göre, bu tabii ki ele alınacaktır. Tabu konular değildir bunlar. Bunlar demagojilerle, sırılsıklam bir sentimentalizmle, duygusal laflarla falan önlenecek konular da değildir. (Alkışlar).

Bakın arkadaşlar. (Alkışlar) Lütfen, rica ediyorum, alkışlamayınız da ciddi olarak konuşalım. Ben burada artık Türkiye sosyalistleri olarak şu duygusallık çağına, şu ortaçağ kokan duygusallık çağına son verelim ve akıl çağına girelim diyorum. Böyle duyguları okşamakla, geçmiş davranışlarımızı devamlı fırçalamak, parlatmakla geleceğin ufkunu açacağımızı, 2000'lerin Türkiye'sini ve emekçilerin Türkiye'sini yaratacağımızı hiç sanmıyorum. Bol alkış yaparız, bu gece de gider rahat uyuruz. Ama 2000'lerin Türkiye'sini yapamayız. Hele başka bir sıkıyönetim görmeden, bir sosyalist iktidara, doğru dürüst bir bilanço yapmaksızın ulaşacak bir Türkiye Sosyalizmi! Bu mümkün değildir arkadaşlar. Bir bilanço yapılacaktır.

Aşma ruhu! Lenin, Marks'ı kopya etmedi. Mao'da Lenin'i kopya etmedi. Kopya eden sosyalizm kuramaz. Bunlar kopya etmediler. Ama geçmiş birikimi red de etmediler ve reddetmiyoruz. Bu konuda, mahkemelerde yargılanırken söyleyeceğimi söyledim. Marks'ın, Lenin'in ve Mao'nun, insanlığın bilgi hazinesine büyük bir miras bıraktıklarını ifade ettim. Bana gelen kağıtlarda soruluyor. Cevap vereyim, Marx Alman'dı, Lenin Rus'tu, Mao'da Çin'li. Ama bence onlar Dünyalıdır arkadaşlar. Bunlar ne Alman'dır, ne Rus'tur, ne Çin'lidir. İnsanlığa ait bir bilgi hazinesini savunmak, geçmiş teorik birikimi savunmak ne Almanlaşmaktır ne Ruslaşmaktır ne de Çinlileşmektir. Bu ayırımı ciddi olarak yapmalıyız.

İşçinin bize isyan ettiği bir «sosyalizm» mi yapacağız?

Sovyetler Birliği meselesini, iki düzlemde ele almak gerekir. Birinci düzlem, biz ne yapacağız sorusuna cevaptır. Anti-Sovyetizm falan filan. Şimdi bunları bırakalım. Biz ne yapacağız arkadaşlar? Bizim yapacağımız sosyalizme şu Demirdöküm'ün işçileri, Kartal'ın işçileri, Alibeyköy'ün işçileri, Çukurova'nın işçileri, İzmir'in işçileri isyan mı edecek? Öyle bir sosyalizm mi yapacağız? Polonya meselesi bununla ilgilidir. Yoksa yatıp kalkıp Polonya Polonya diye bir şey yok. Bizim ne yapacağımız sorusuyla ilgilidir. Biz adam gibi bir sosyalizm yapacak mıyız, yani emekçilerin sosyalizmini yapacak mıyız? 40 yıl sonra bize bu Türkiye'nin işçileri isyan edecek! Bu kabul edilebilir bir şey olabilir mi arkadaşlar (Alkışlar). Bakın, bakınız, bunu kabul edemeyiz. Ben işçilerle birlikte o «sosyalizme» isyan ederim. Yalçın, sevgili arkadaşımız ekonomisttir. Grev, hangi sosyo-ekonomik kuruluşun tipik belirtisidir? Marx ne demiştir? Grev, hele yaygın grev, kapitalizmin tipik belirtisidir. Emekçileri ve işçileri ezen sınıflı toplumun, antagonist bir sınıflı toplumun tipik arazıdır grev. Şimdi, sosyalist ülkelerde işçiler grev yapmaz mı, hare-

kete geçmez mi? Bence yaparlar. Neden yaparlar? Çünkü, Murat'ın söylediği gibi, toplumsal hayat olarak anladığımız zaman, sosyalizm uzun bir süreçtir ve henüz yüzde yüz gerçekleşmiş değildir. Haksızlıklar da olacaktır. Buna karşı elbette bir toplum insiyatifi grev, vs. de olacaktır. Bu başka mesele. Ama bir ülkede, Danzig'te 1970 Lenin Tersanesi ayaklanmalarından başlıyoruz, 1986'ya kadar bu işçiler devamlı hareket ediyorlarsa,bu ne bir CIA oyunudur, ne bir komplodur. Bu bal gibi bir sınıf mücadelesidir. Hem de o kara ruhlu bürokratlara karşı sınıf mücadelesidir. (Alkışlar)

Biz sınıfın yanındayız arkadaşlar. Her zaman sınıfın yanında olmak, işçi sınıfının yanında olmak, sosyalistin baş şiarıdır. İşçi tulumu... Evet, biz sıradan işçinin, düzenin ideolojik hegemonyası altında olduğunu biliyoruz. Ama onunla birleşmeden bu iş mümkün mü? 40 sene iktidarda bulunduktan sonra hâlâ tek bir işçiye dayanmıyorsan, sen sosyalist bir iktidar olarak nitelenebilir misin? Biz, Türkiye'de de işçinin yanındayız, Türkiye'de de işçinin yanındayız, Alibeyköy işçisinin, Kartal işçisinin yanındayız. Polonya'da da işçinin yanındayız. Çin'de de işçinin yanındayız. Eğer Çin'de, o işçiler bir haksızlığa karşı, o iktidara karşı ayaklanıyorlarsa, orada da onun yanındayız. (Alkışlar) Ve bu ruhu, bu ruhu yerleştirmek zorundayız. Bu ruhu yerleştirmek zorundayız, çünkü sosyalizmi inşa etmek, uzun bir süreç. İnsanlığın yüzyıllarını alacak bir süreç. Ve çeşitli değişik sayıda hesaplaşmalardan geçen bir süreç.Her seferinde daha özgür, emeğin hakkını aldığı, daha eşitlikçi aşamalardan geçerek o bizim düşündüğümüz uyum toplumuna doğru bir gelişme. Bu sonuç çeşitli mücadelelerle kazanılacaktır. Her seferinde toplum insiyatifinin yanında olanlar, devrimci sosyalist olmak sıfatını hakederler.

Benim de Walessa'ya çok saygım var arkadaşlar. (Alkışlar) Walessa'ya çok saygım var. Bunlar kahraman adamlar. Bakınız, bunlar kahraman adamlar. Hiçbir örgüt CIA veya KGB, hiçbir gizli örgüt sınıfları ayaklandıramaz. Bunlar komik şeylerdir. Sınıflar objektif nedenlerle ayaklanırlar. Sınıflar, bir tahakküm varsa, antagonizm varsa,bir zulüm zorbalık ve sömürü varsa ayaklanırlar.(Alkışlar). Yoksa sınıflar kiliseyle, komplo ve irade ile ayaklandırılamaz. Hadi ayaklandırınız bakalım. Eğer bu komplo örgütleri ile mümkünse, niye Fransa'daki işçi sınıfını ayaklandıramıyoruz? Ama Polonya'daki işçi sınıfı ayaklanıyor. Düşünülebilir ki, Polonya'daki düzen, Fransa'dakinden daha ağır bir sömürü, daha baskılı bir sömürü düzenidir. Tabii başka tarihsel koşul ve etkenler de var, ama olgular bunu ifade eder. Ekonomi politik biliyorsak bir parça, bundan başka da hiçbir şeyi ifade etmez. 15 yıldır çünkü döğüşmektedirler. Ve buna karşı da, ancak askeri rejimlerle çıkılabilmektedir.

Şimdi, biz, Türkiye emekçileri ile birleşmek için bunları tartışıyoruz. Polonya bize ne falan diyemeyiz. Biz, Türkiye emekçilerine, 'bakın orası sosyalizm ve onlar gibi bir şey yapacağız' dediğimiz zaman, bir umut, bir özlem verebilir miyiz? Ve o emekçiyi harekete geçirebilir miyiz? Ve o sosyalist iktidarı kurabilir miyiz? Onları savunarak, koruyarak bu mümkün mü?

Bulgaristan'da adam kemik ölçüyor. Kemik ölçerek izah ediyor, Bulgar milletini. Kitabına bile sığdırmaya çalışmıyor. Pekala şunu da diyebilir. Diyebilir ki, 'bir Bulgar milleti artık oluşmuştur, 1945'ten bu yana 40 yıl içinde bir Bulgar milleti, sosyalist bir Bulgar milleti oluşmuştur. Türk'ü, mürkü bunun içinde erimiştir. Böyle bir bilince kavuşmuştur bu millet.' Böyle diyebilirdi. Bunu demiyor, ırkçılardan alıyor teorik-ideolojik cephanesini. Bu, son derece önemlidir. Türkiye'de 1,5 milyon insan var Bulgaristan'dan göç etmiş. Hadi onları bırakın. 50 milyon insan var. Milli zulüm istemeyen, milli baskı, milli eşitsizlik istemeyen 50 milyon insan var. Bu insanlarla nasıl birleşeceğiz? Irkçı baskıların sosyalizmle özdeşleşmesi halinde nasıl biz bu insanlarla birleşeceğiz? Onun için bu mesele insanla, Türkiye insanı ile birleşme sorunudur. Ve şu küçük dünyada kayıtsız kalamayacağımız, bir sorundur.

Anti-Sovyet bir programa karşıyım. Pozitif bir programla, bir sosyalist parti çıkmalıdır. Kendisini birşeye karşı olarak değil, ne yapacağını söyleyerek tarif etmelidir. Ne yapacağımızı söylerken, Polonya'yı veya Bulgaristan'ı veya Sovyetler Birliği'ni eleştiriyoruz. Yoksa anti-Sovyetik bir program savunmuyoruz.

Dış politika düzleminde Sovyetler Birliği'ne tavır...

İkincisi, Sovyetler Birliği meselesi bir dış politika sorunu olarak karşımıza çıkar ve orada tabii mesele bir mühendislik işidir; yani dünyadaki güçlerin doğru bir değerlendirmesidir. Güç dengelerinin, kuvvet ilişkilerinin doğru değerlendirilmesi ve dünyanın doğru bir tahlilidir. Onun için, dış politika planında Sovyetler Birliği'ne nasıl bir tavır alınacağı, dünya durumu ile ilgilidir ve değişir. Konjonktüreldır. SB'nin bir taarruza geçtiği, dünya dengesini bozmaya çalıştığı ve yeni bir paylaşım talep ettiği şartlarda farklı bir politikadır. Efendim, bugün olduğu gibi, iç güçlükler, blokundaki güçlükler, teknoloji geriliği gibi zaafları nedeniyle daha savunmaya geçtiği bir dönemde ise, ona karşı

politikalar farklıdır. Demekki bu, bir hesap meselesidir.

Arkadaşlar, hiçbir komlekse lüzum yok. Kompleksimiz yok, ama sorumluluklarımız var. Sorumluluklarımız var. Türkiye halkına karşı sorumluyuz. Teoriye karşı sorumluyuz ve Sovyetler Birliği'nde devrim yapan, sosyalizm için mücadele etmiş, o uğurda fedakarlık etmiş sınıfa büyük bağlılık da duyuyoruz. Onlara burdan selam da yolluyoruz. İkisini birbirine karıştırmamak lazım O sınıf ve o mücadelelerle, tamamen onun karşıtı olan eğilimi birbirine karıştırmamak lazım.Orda da tavır tutarlı olur. Sınıfın yanında olursun, aynı zamanda o sınıfın elinden iktidarı tekrar gaspedenlerin ve onun üzerinde bir artı-değer sömürüsü ve tahakküm rejimi kuranların da karşısında olursun. Bu ikisi, birbirinden kopmaz.

Çin'i kopya etmek..?

Şimdi arkadaşlar, Çin meselesi. Ben başka partiler için program yapılmasına karşı olduğumu söyledim. Burada Murat arkadaşım, Uğur arkadaşım, Yalçın arkadaşımız da çok güzel belirttiler. Biz dediler, bağımsız bir parti olacağız. Hiçbir parti bize karışmayacak. Özgür karar alacağız. Ben samimiyetine inanıyorum; içtenlikle inanıyorum ve böyle düşündüğünü de tahmin ediyorum, biliyorum. En azından söylediği için böyle kabul etmek zorundayız. Ama benim kanaatım onun ötesinde. Gerçekten böyle düşünüyor. Ama şu da bir vakıa. Dünya'da böyle düşünülmediği ve böyle uygulanmadığı da bir gerçektir arkadaşlar. Aslında bunun çok derin tarihçesi var. Komintern zamanında başka partiler için, talimatlar verilmiştir, programlar yapılmıştır, stratejiler çizilmiştir, falan. Böyle. Bunlardan ders çıkarmak lâzım. Bugün ise bu mesele karikatür düzeyinde bir hale gelmiştir. Yani demin söylediğim gibi Necibullahların, Sovyet tankları ile çevrili salonlarda seçilmesine varmıştır. Başkalarını da biliyoruz. Bakın Gorbaçov,yeni bir program ilan etti. Hemen ertesinde Polonya Birleşik İşçi Partisi programını değiştiriyor. 1975 yılında Gierek'in getirdiği programın tam tersini hazırladılar. Haziranda toplanacaklar, ama ben okudum yeni tasarılarını. Bayağı olumlu noktalar da var.

Geçenlerde Cumhuriyet'te haber olarak çıkmıştı. Bulgaristan Partisi, Gorbaçov'un konuşmasına göre, kendisine hemen yeni bir çizgi belirliyor. Bunlar olmaz arkadaşlar. Moskova'da yağmur yağarken, Sofya'da şemsiye ile dolaşmak. Biz bunu reddediyoruz. Çin için de reddediyoruz (Alkışlar). Burada Yalçın Küçük'le de hemfikiriz.

Gelelim Çin'i kopya sorununa... 1949 yılında Çin' de tek bir tane traktör yoktu. Türkiye'de, 1950 yılında 12.000 traktör vardı, 1960 yılında 40.000 traktör vardı, 1974 yılında 200.000 traktör vardı ve bugün 450.000 traktör var. Demek ki, en azından bu rakamlar karşısında, Türkiye'de sosyalizmin, demokratik devrimin Çin'i kopya etmesi düşünülemez. Ama burada da iki konuyu birbirinden ayırmak gerekir. Çin'i kopya etmek, sosyalizmin inşasında onu model olarak kabul etmek, bu başkà şeydir. Bunu kabul etmiyoruz. Ama Mao'nun teorik bir birikim olarak, bizim hazinemizin, insanlığın bilgi hazinesinin bir parçası olarak kabulü, bunlar farklı şeylerdir. Bunları lütfen birbirine karıştırmayalım.

Eğer kopya konusunda, geçmişte hatalı tavırlarım olmuşsa benim şahsen, burada kişi olarak bulunuyorum, bunları da samimiyetle kabul ederim. Çünkü gerçekten, bizim atalarımız maymun olduğu için, herkes, her hareket başlarken kopya ile başlar. Demin çok güzel misaller verdi Uğur. Dedi ki, biz dedi, İslam cenaze namazıyla defnoluruz, Napolyon'un Code Civil'iyle, pardon biz İsviçre'den almıştık, İsviçre Medeni kanunuyla evleniriz, efendim, Alman Ceza Usulüyle yargılanırız. Doğru, ama her toplum bir yere çıkarken, orada daha önce neler oluşturulmuşsa onu alır. Ondan sonra kendine özgü olanları imal eder. Sosyalist hareketler de kafalarını hayata uzatırken, biraz bulduklarını alırlar ve sonra kendi toprakları üzerinde, kendilerine özgü olanı imal ederler. Kopyacılığa karşıyız. Enternasyonalizm, Murat belirtti. Tabii sorular arasında da var. Dünya'da sosyalizm ancak bir uluslararası olay olarak gerçekleşebilir. Uluslararası bir dayanışma olmaksızın ve beraberlik olmaksızın kurulamaz. Ama, bu başka bir şeydir. Başka ülkelere asker yollamak, ordu yollamak başka şeylerdir. Bunları dikkatle ayırmak gerekir. İkincisi, yollayanın kim olduğuna da dikkat etmek lazım. Zaten sosyalist bir ülke ordu yollamaz. Çünkü her ülke de sosyalizm o ülkenin kendieseri olacaktır. Ama başka planda, askerlerle değil, başka planda uluslararası dayanışma olur. İşte Vietnam'lılar, kendi güçleriyle çatır çatır dövüştüler ve Amerikalıları attılar. Bütün dünyada onları destekledi. Amerika'daki işçi, genç camia, bütün dünya onları destekledi. Sovyet devrimini de Londra'da, limanda, gemiye mal yükleyen işçi desteklemişti. Böyle bir enternasyonalizmi kabul ediyoruz. Bir de aynı ideolojiye sahip olmak, aynı değer yargılarına sahip olmak, aynı dünyayı özlemek ve bunun getirdiği bir saflaşma ve eylemler. Biz enternasyonalizmden ancak bunu anlayabiliriz.

Teori'de olgunlaşmak için bilanço

Hizip meselesini soruyor arkadaşlar. Kanatları olan ve farklı fikirlere yer veren bir parti olmalıdır

ve gerçekten bir gönül rahatlığı olmalıdır. Ama parti içinde parti olmamalıdır.

Şimdi, bilanço meselesi... Ben bilançoyu reddetmeyi ciddiye almıyorum. Sosyalistlerin kendi bilançolarını çıkarmaları başka bir şeydir, pişmanlık başka bir şeydir. Pişman olanlar zaten bilanço diye bir şey çıkarmazlar, onlar karşı tarafın adamı. Biz bilançomuzu, sosyalizme yönelmek için, sorumluluklarımızı yerine getirmek için çıkaracağız. Kaldı ki o pişmanlıklar bile bizim bilançomuzda bir unsurdur. Yani niye bu kadar adam pişman oldu, niye bu kadar adam terketti?.

Bu 1980-86 döneminin değerlendirmesini yapmayacak mıyız? Bilanço teoridir arkadaşlar, teoridir! Bilanço veya özeleştiriyi —ben özeleştiri terimini kullanmıyorum bilanço diyorum- reddetmek, aslında teoriyi reddetmek, teoride olgunlaşmayı reddetmek demektir. Pratiğin değerlendirilmesini ve o pratikten teorileştirmelere gitmeyi reddetmek demektir. Yoksa bilanço bir mahkeme değildir; bir yargı işi değildir. Suçlu arama hiç değildir. Bizim şimdi Osmanlı'nın kadı sisteminden kalma önyargılarımız var. Biz, özeleştiri deyince, suçluları bulmak ve darağacına çıkarmak diye düşünüyoruz. Herhalde değerli Yalçın arkadaşım böyle düşünmeyecektir ve düşünmemesi gerekecektir. Yani biz suçlu arıyor ve yakalıyor değiliz. Bir zaptiye anlayışı ile bilanço önermiyoruz. Biz niçin bilanço öneriyoruz? Analiz yapmak için öneriyoruz. Bir analiz yapmak zorundayız, tahlil yapmak zorundayız. Türkiye'nin geçmişine sosyalist pratiğimize, devrimci pratiğimize bakıp bir tahlil yapmak zorundayız. Arkamızda kalan pratiği değerlendireceğiz. Yenilgileri, baskıları, hataları, bunları eğerlendireceğiz ve arkamızdaki pratiğin gerçekle ilişkisini araştıracağız. İnsanları suçlamak için değil.Ali'yi, Veli'yi suçlamak, darağacına asmak için değil, 'ben haklıyım' için de değil, 'sen haksızsın' için de değil. Ama niçin? Teoride bir üst düzeye yükselmek için. Teoride üst düzeye yükselmeyip, sıradanlığa yağ çekersek, dalkavukluk edersek, bu Jakoben tavrıyla da bağdaşmaz. Hani nerede, hangi Jakoben, sıradanlığa yağ çekmiş? Eğer biz teorik öncü isek, kitleden bu anlamda ayrılmış ve üst düzeydeysek, o zaman kitleyi gıdıklayarak ve kitleyi kışkırtarak bir sosyalizm yapamayız. Daima, bu üst düzeyden kitlelere teoriyi götürmek ve onlarla birleşmek zorundayız. Onun için, biz yargıçlık olarak anlamıyoruz, infaz memurluğu olarak da anlamıyoruz bilançoyu. Bir filozof işi, bir sosyolog işi, bir mühendislik olarak anlıyoruz. Bilanço yapalım ne demektir arkadaşlar? Mühendislik yapalım mı, sınıf mücadelesinde sosyologluk ve filozofluk yapalım mı demektir. Bunun zıddı olan tavır nedir? İnsanların sırtlarını sıvazlamaktır. Bakınız o sırt sıvazlama tutumu ne yapar? Her beş-altı senede bir, yeni yeni sıkıyönetim mahkemeleri ve yenilgiler, buna götürür... Zafer kazanmak istiyorsak, sınıfla birleşmek ve gerçekten iktidar olmak istiyorsak, geçmiş pratiği esaslı tahlil edeceğiz ve teoride de bir üst, olgun düzeye sıçrayacağız. Aktifimizi, pasifimizi belirleyeceğiz. Bunun başka hiç bir yolu yok. Ve bu kişileri yıpratmak için değil, grupları yıpratmak için değil, insanları karalamak için değil, teoriyi yükseltmek için. Böyle bir kavrayışla yapacağız. İnsanlar tabii savunmaya çekiliyorlar. Hepimiz belli bir pratiğin içinden geliyoruz! Ufkumuzda öyle koskoca bir dünya var ki, insan o dünya ile, o küçük kişisel hatalarını terazilere koyduğu zaman, tartılabilir mi arkadaşlar? O koskoca dünyanın karşısında, bizim küçük küçük hatalarımız, bunlar tartılabilir mi? Bunları tartmayacağız ve o terazinin kefesindeki, gramcık bile değil, o ufacık ağırlıklara da fazla dalkavukluk etmeyeceğiz O insanların da iyiliği için, o devrimci birikimle birleşmek için. Evet, devrimci birikimle birleşeceğiz. Türkiye'nin sosyalist devrimci birikimiyle birleseceğiz. Hiçbir insanı kaybetmeye hakkımız yok Hiç bir insanı dışlamaya hakkımız yok. Ama o birikimi zafere ulaştıracaksak, o zaman teorimizi de olgunlaştırmak zorundayız.

Yapıcı, açık yürekli ve arkadaşça bir diyaloga adım, adım...

Arkadaşlar, ben adım adım, sabırlı bir süreç olduğunu düşünüyorum, sosyalist bir parti kurmanın. Diyalog, fikir mücadelesi yapmalıyız. Böyle arkadaşça. Ben bugünkü toplantıdan son derece memnunum, büyük umutlarla ve büyük hoşnutlukla burdan ayrılacağım. Konferanslar yapalım, diyaloglar yapalım, paneller yapalım. Biliyorum, bu masada oturan beş arkadaşla, bu salonda bulunan her arkadaşın fikirleri temsil edilmiyor. Bunun da farkındayım. Her fikrin kendisini ifade edebileceği toplantıları sürdürelim. Bunları kongrelerle —Sayın Aybar da önermişti— kongrelerle taçlandıralım. Net olalım. Bakın burda net konuştuk. Herkes net konuşuyor. Uğur da öyle, Yalçın da öyle, Murat arkadaşımız da öyle... Ben bunun çok faydalı olduğunu düşünüyorum. Herkes net olarak söylerse, birbirimize karşı uyanda bulunabiliriz. Lafı dolandırmaya hiç gerek yok. Açık ideolojik tartışma yürütmeliyiz. Birliğin yolu ayrılıkları örtbas etmekten geçmiyor arkadaşlar. Ayrılıkları örtbas etmek, ayrılıkları ve uçurumları devam ettirmek demektir. Onun için farklı düşünceleri açıkça ifade edeceğiz. Mümkün olan en geniş katılımı sağlamalıyız. Burda önyargıya yer olmamalı-

dır. Şu adam olmasın, bu adam olmasın, bunlar yanlıştır. Hiçbir insanı ve fraksiyonu önyargı ile dışlamayalım.

Evet fraksiyon diyorum, çünkü fraksiyon da devrimci hareketin bir gerçeğidir. Geçmişten beri böyle. Bireyler olarak katılmaya çaba gösterelim Ben bu masaya bir topluluğu temsilen değil, Doğu Perinçek olarak oturdum. Birey olarak oturdum ve Sosyalist Parti sürecine de bir birey olarak katılıyorum.

Yapıcı olmayı öneriyorum. Bölünmek için değil, birleşmek için tartışma ve diyaloğu sürdürelim.Gladyatör ruhunu tahrik etmeyelim arkadaşlar. Bakın gladyatörleri Roma'lı efendiler o arenalara çıkarıyorlardı. Hiç birimiz Roma'lı efendi değiliz, arkadaşlarız ve gerçeği aramaya çalışıyoruz. Türkiye'yi değiştirmeye çalışıyoruz. Kısacası gladyatör ruhunu tahrik etmemek lâzım. Hiç kimse gladyatör olmayı kabul etmez, gene hiç kimse Roma'lı bir efendi olmayı kabul etmemelidir.

Amacımız emekçi önderlerini, onlarla birlikte Türkiye'nin sosyalist aydınlarını program temelinde birleştiren bir parti olmalıdır. Ben, birey olarak Türkiye'nin emekçi önderlerini, yani fabrika önderlerini, işletmedeki işçilerin saydığı ve arkasından gittiği, ama tabii sosyalist dünya görüşüne sahip olanları ve diğer emekçi önderlerini ve sosyalist aydınları önemli ölçüde birleştiren partinin disiplinine uyarım. Ben buradaki diğer arkadaşlarım gibi yasal partilere katılma, kurma hakkına sahip değilim. Ama doğru, yurtdışındaki ve hapishanedekileri unutmamak lazım. Biz bir parti kuracaksak, 12 Eylülün yurt dışına attığı, hapishaneye tıktığı insanları dışlayarak ve onların bizim altımıza sürdüğü anti-demokratik hukuk zemini içinde yapacak da değiliz. Orada da Yalçın Küçük'le birleşiyorum. Kendime gelince, ben böyle bir partinin disiplinine uyarım, üye olmasam bile dışardan uyarım ve ona tabi olurum. Böyle bir anlayışa sahibim. (Alkışlar)

Arkadaşlar Türkiye'de parti geleneği çok zayıftır. Murat belirtti, 250-300 kişiyle kurmuşlar, 500-600 kişiden fazla olmaya pek çalışmamışlar. Ama onlara büyük saygım var. Biz onlardan devraldık. O kuşaklardan devraldık. Ve gelecek kuşaklar da bizlerden alacak. Ama bu bir gerçek: Kitleselleşememişler. Bir parti geleneği yerleşmemiş ne yazık ki! Biraz TİP zamanında bir gelenek oluşmaya başlamıştı. Parti, parti ruhu deniyordu. Gene 1970'lerde partiler kuruldu, ama bütün bir sosyalist kitleyi ve emekçi önderlerini —sosyalist olanlar elbette— kucaklayan, sosyalist geniş kitleleri kucaklayan bir parti geleneği ve parti ruhu gelişmedi, dar sınırlarda kaldı. Adım adım bunu yaratmak, son derece önemli. Ben, bir disipline uymayı, bir camianın üyesi olup onun kararlarına uymayı, muhalefet etme ve o kararları değiştirme hakkım saklı olmakla birlikte, o kararları eylemde uygulamayı ve dışa karşı savunmayı kabul ediyorum. Bunun bir parti geleneği ile ilgili olduğunu düşünüyorum.

Burada söylediğim hiçbir görüş benim tamamlanmış, kesinleşmiş, ucu kapanmış fikirlerim değildir. Ben öğrenmeye ve değişmeye hazırım. Benim için gerçeği kabul etmekten daha mutluluk verici bir şey olamaz.

Sonuç olarak şunu söylüyorum! Şu çelişmeleri ve demokratik birikimi ile Türkiye'nin terazisi bu sikleti çekmez. Türkiye, artık 1900'lere sığamıyor, 1900'lerin toplumsal ilişkilerine, düzenine sığamıyor, 2000'lerin Türkiyesi olmak istiyor. Büyük bir değişimin koşullarının oluştuğu meydandadır.Bunu her şeyde görüyoruz. Biz, bu düzen içinde sorunların çözüleceğini hiç sanmıyoruz. Bu düzen bu sorunları çozemiyecektir. Türkiye halkının sorunlarını çözemiyecektir. Bakınız işçilerin reel ücret endeksi 1980'de 100'dü, bugün 54. Memur endeksi de öyle. Köylü gelirleri tam hesaplanamıyor, ama onlar da büyük ölçüde kaybetmişlerdir. Başka çelişmeler de keskinleşiyor. İşte bir kadın, ortaçağın içinden, siyahların altından tek gözle bakarken, diğer modern kadınlarımız modern erkekle eşit bir hayat özlüyorlar ve böyle bir hayatı da uyguluyorlar. Bu kadar çelişme, Türkiye'de böyle sürüp gidemez. Bu kadar çelişme, mutlaka bir atılıma yol açacaktır. Ve ben 2000'lerin ufkuna açılmak için, gelin diyorum, Türkiye'ye bir emekçi seçeneği sunmak için, birleşik bir sosyalist parti için, yapıcı, açıkyürekli, arkadaşça bir diyaloğu geliştirelim. Benim önerim budur arkadaşlar (Alkışlar)...

Uğur Mumcu

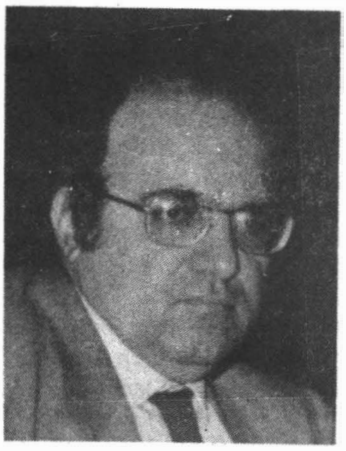

İnsan akıl ve duygudan oluşur. Biz zaman zaman duyguyu aklın önüne yerleştiririz ve olup biten olayları duygularımızın süzgecinde değerlendirip öğle yorumlar yaparız. Bu bir denge. Duygu ve akıl ancak bir denge içinde uyum sağlarsa çözümler getirir. Türkiye'de bu kadar sosyalist aydın var. Daha önce şu kadar parti kurulmuş. Neden kitlelerden yığınsal destekler alınamamıştır?Bu bir özeleştiridir. Bunu yapmayalım!

Sosyalizmi Sovyet tanklarıyla korumak!

Anti-komünizm, anti-sosyalizm, anti-Amerikanizm, bunlar kronik hastalıklardır. Ama bir somut olayda Amerika'nın, Pentagon'un ya da Kremlin'in, Moskova'nın bir tavrına karşı nasıl bir tavır koyacağız? Koyduğumuz tavır Sovyet'lerin o günkü güncel çıkarlarına ve parti resmi kararlarına ters düşüyorsa bu anti-komünizm ve anti-sosyalizm mi sayılacaktır? Ben somut bir örnek vermek istiyorum. 1968 Çekoslovakya işgalinden sonra bir sosyalist aydınımız Milliyet gazetesine şunları yazdı:

«Sovyetler Birliği'nin Varşova Paktının diğer dört üyesiyle birlikte Çekoslovakya'ya yaptığı askeri müdahalenin hiçbir yönden haklı hattâ gerçekçi politika bakımından geçerli görülebilecek yanı yoktur. Bu müdahale, milli bağımsızlık ve eşitlik haklarına olduğu kadar sosyalizm ve sosyalist enternasyonalizmin ilkelerine de aykırıdır. Unutmamalıdır ki, bugünkü Sovyet ve diğer ülkeler komünist liderleri Stalin döneminde yetişmiş, kişilikleri ve kafaları o dönemin şartları altında şekillenmiş kimselerdir. Sovyetler Birliği'nde işçi sınıfı diktatörlüğü, partinin, hatta parti içinde belirli bir kadronun gitgide tek bir kişinin müstebit keyfi idaresi şeklini almıştır.»

Bu bir anti-Sovyet görüşü müdür? Bu görüşün altındaki imza sayın Behice Boran'ındır.Demek ki insanlar belirli somut konularda belirli tavırları alabiliyorlar. Bir başka yazı, masadaki arkadaşlarımızdan birinin kaleminden çıkmış: «Bütün bunlara rağmen,revizyonist bir ülkeye başka bir revizyonist ülkenin müdahalesinin verdiği şaşkınlığın, bunun gerekleri ve dünya sosyalizmi için muhtemel olumlu sonuçlarıyla —ki Sovyetlerdeki gelişmeler, Polonya parti kongresi bu yönde ilk işaretlerdir— ilgilenmek yerine yeni kuramlar bulmak yönündeki kuşkulu eğilimi hızlandırdığı ortadadır.»

Sayın Yalçın Küçük! demek ki eleştirilebiliyor Demek ki Sovyetler de eleştirilebiliyor ve insan bundan dolayı hiç bir kompleks sahibi olmuyor. Kompleks iki türlüdür. Sabah akşam anti-Sovyetizm yapmak bir kompleks türüdür, sabah akşam pro-Sovyetizm yapmak bir başka kompleks türüdür. (Alkışlar). Ve bu pro-Sovyet, anti-Sovyet ölçüsü o kadar belirsizdir ki, Sayın Yalçın Küçük arkadaşımız, Behice Boran ve arkadaşları tarafından anti-komünist ve anti-sosyalist diye atılmıştır partiden. Doğru mudur bu görüş? Hayır, katılmıyorum bu görüşe. Ama ne kadar subjektif bir suçlama olduğunu göstermek için anlatıyorum bunları. Bir insan kendi ülkesindeki, öncelikle kendi ülkesindeki emekçi sınıfların kavgasını verir. Buna aykırı gördüğü bir davranışı eleştirme hakkı vardır. Eğer bu hak yoksa, işte o zaman bir başka ülkenin ideolojik ipoteği altında kalır insan. Bakın ne Behice Boran kalmış, ne Yalçın Küçük. Objektif olarak eleştirmişler. Evet hiçbir ülke,sosyalizmi Sovyet tanklarıyla savunamaz, hiçbir ülke. (Alkışlar).

Biz hiç hata yapmadık mı?

Özeleştiri yapmaktan korkmayalım. Hepimizin yanlışları oldu ve biz toplumun önüne çıkan insanlar, o yanlışları eğer özgürce tartışmassak, o toplum, bu faturayı öder, bizden önce. Elbette hepimizin tek tek, bulunduğumuz partiler ve savunduğumuz fikirler ve gazeteler bazında yanlışlarımız olmuştur. Ama bir güçlük var. Solun üzerinde son yıllarda büyük baskılar olduğu için,özeleştiri yeterince yapılamıyor. Yapılamadığı için de özgürce konuşulamıyor. Şimdi ben ve buradaki bütün arkadaşlar istiyoruz ki 141-142. maddeler kaldırılsın. Komünist partileri de kurulsun. İşte ozaman yerli yerine oturur tablo. Kim kimden ne kadar farklıdır, ne kadar ayrıdır, ancak öyle bir ortamda anlaşılır.Bugün elbette bir kısıtlıortamda tartışma yapılır, ama bir kompleksi yenmemiz gerekiyor. Biz yeterince aydınlık, yeterince açık olmadığımız için bazı sorunlarda kuşkular yaratıldı. Arkadaşlar,Türk solunun bu kadar dağınık olmasının nedeni sadece CIA, sadece ABD midir? Biz hiç hata yapmadık mı? Ben net olmak için söylüyorum. Üç tane Kanadalı teknisyeni kaçırıp öldürmeyi ben bugün savunmam. Bunu da sosyalistlik saymam. Bir yanlıştır, bir yanılgıdır.(Alkışlar). Kaldı ki, o eylemin içinde bulunan insanlar bu eylemlerin yanlış oldu-

ğunu kendileri kabul edip ilan etmişler. Üç tane kahve taranacak, beş tane banka soyulacak solculuk adına ve bunu savunacaksın. Hayır! Türk devrimci geleneğinde Türk sosyalist birikiminde böyle Blankist eylemleri açıkça reddediyoruz (Alkışlar). Bunu da açıklıkla yapıyorum. Yanlışlar olmuştur. Gençlerimiz yanlışlara sürüklenmişlerdir, tuzaklara sürüklenmişlerdir. Bakın hiçbir kompleks duymadan yine söylüyorum. Anti-Sovyetizm, anti-komünizm konularında.

Terörizm...

Ben yıllarca terör konusunda araştırma yaptığım için bir takım çevrelerce suçlandım. Bilir misiniz ki, Türk işçi hareketinin yiğit önderi Kemal Türkler Bulgaristan'dan gelen silah ve mermilerle öldürülmüştür. Ben bir Türk aydını olarak bunu sergilemiyeyim mi? Var mı «Selectif works'ta», Marks ta, Lenin de (kaçakçılık yapacaksınız) diye bir paragraf? (Alkışlar). Burada bu masa çevresinde toplanan arkadaşlarımız, bizim akıl çağına yaraşır bir takım kalın çizgilerde buluşmamız gerekir. Sanırım ki bu toplantının da amacı bu. Sovyetçilik, efendim Çin modeli, Fransız Sosyalist Partisi, İngiliz İşçi Partisi, bölünmeleri bunların hepsini bir sosyalist aydın dikkatle izler. Elbette bütün bunlar bir sosyalist kültürün ve sosyalist mirasın ayrı ayrı kaynaklarıdır. Bunları okur, değerlendirir, kendi sosyalizmine uygun sonuçlar çıkarır. Niçin Fransız Sosyalist Partisi, İspanyol Sosyalist Partisine benzemiyor. Niçin İtalyan Komünist Partisi, Fransız Komünist Partisine benzemiyor, çünkü her ülke kendi sosyalizmini kendisi oluşturuyor. Sosyal şovenizm deyip bir takım olayları karalayabilirsiniz ama her ülkede bu sosyal şovenizm vardır. Sosyal şovenizmi suçlamak olarak kullananlar da da vardır. Bugün Sovyetler Birliği'ne gidin Moskova'daki görünüşü başka türlüdür, Taşkentte bir başka türlüdür. Yani bağnazlık akıl çağına yakışmaz Belli konularda tavır alma kişiliği göstermek gerekir. Çekoslovakya olayı oldu mu, bir Türk aydını, bir Türk sosyalisti olarak tavrını belli edeceksin. İşgalden yana mısın, karşı mısın (Alkışlar). Türkiye'de terör mü oluyor. Efendim solcu gençler, sağcı gençler, birbirine silah çekiyorlar. Olay bu kadar basit değil. Ve basit olmadığı ancak bu tip araştırmalarla ortaya çıkar. O zaman hep suçlanıyoruz. Sovyetlerin haberi yok mu, Amerikalı'ların haberi yok mu? Türkiye'ye bu kadar, tonlarca silah sokuluyor yok mu? Bulgar şirketleri sokuyor. Hangi silahları sokuyor, NATO ülkelerinin silahlarını. Bunun bilinmemesine olanak var mı? Bir buzdolabı fabrikası buzdolabının nerede tüketildiğini bilir. Bir Smithwetson fabrikası bilmiyor mu silahın Türkiye'de hangi teröristlerin eline ve hangi yollarla ulaştığını, Türkiye'de bunları araştırmak, soruşturmak bile anti-Sovyetizm anti-komünizm sayılmıştır. Bulgar büyük elçisi Ankara'da Semih Balcıoğlu'nun sergisinde geldi bana dedi ki, (Sayın Mumcu kaçakçılık konusunda haklısınız) bakın adıyla sanıyla söyledim. Bulgar büyükelçisi yanıma geldi, (kaçakçılık konusunda haklısınız bunlar olmuştur, bunu savunmuyoruz, suikastte yokuz) dedi. Ben İtalya'da Bulgar hükümet sözcüsüyle açık oturuma çıktım, bandı da vardır. Aynı sözleri Bulgar hükümet temsilcisi de söyledi Bulgar resmi temsilcisinin açıkça kabul ettiği bir gerçeği, Türkiye'de bazı insanlar kabul etmezse ben buna ne ad bulayım?(Alkışlar). Hiç kompleks duymadan ilkeleri savunmak gerekir. Kalın ilkeleri, Ben barış, demokrasi sosyalizm diye kurulan bir partinin TKP ile bildiri imzalamasını kabul etmiyorum.(Alkışlar). Çünkü o zaman bağımsızlığı savunmanın anlamı kalmıyor. Ben 141-142. maddenin kaldırılmasını, TKP'nin de yasal olarak kurulmasını istiyorum. Ama katılmıyorum TKP'nin görüşlerine. Ve bağımsılık görüşüyle de bağdaştırmıyorum ve bunu da açıkça söylüyorum.(Alkışlar). Bu demokrat tavırdır. Kabul etmezsin MSP'nin de görüşüne katılmıyorum. Dinci partilerin de görüşüne katılmıyorum. Ama egemen sınıflarla içli dışlı olan dinsel çevrelerin karşısında selam durup müslümanın garibanına Atatürkçülük adına baskı yapanlara da karşı çıkıyorum (Alkışlar). Katılmıyorum ama demokrasi varsa komünist parti de vardır, dinsel parti de vardır. TKP'de vardır, sosyalist parti de vardır. Ben sosyalist partiden yanayım. Bunu söylüyorum. Nasıl bir sosyalist parti savunuyorum? Diyorlar ki, sorularda, efendim burjuva demokrasisi buna izin verir mi? Var mı bir başka seçeneğin? Sosyalizmin tepeden inme silahla tankların gölgesinde, zincirlerle, ceza evleriyle kurulamayacağına inanıyorum. Arkadaşlar barış derneğinin suç olduğu iki ülke var. Biri Türkiye, öteki Sovyetler Birliği (Alkışlar). Bu gerçeği gözardı mı edeceğiz? Oradaki Barış Derneği tutukluları varken, hayır olmamıştır, tutuklanmamıştır mı diyeceğiz? Efendim ordaki Barış Derneği üyeleri CIA ile işbirliği yapmış deniyor. Burdakiler için de bugünkü suçlama makamları aynı şeyi söylüyor. Tersini. Peki? O zaman çift standardı biz ideoloji olarak benimsiyoruz demektir. Yaşasın Abdullah Baştürk, kahrolsun Walessa mümkün mü bu?(Alkışlar). Biz birey olarak da, parti olarak da büyük yanılgılar içine düştük. Yanlışlar yapıldı. Kimimiz fazla yaptık, kimimiz az yaptık. Ama bunlar yapıldı. Biz sosyalistiz, biz yanılmayız, sosyalis yalan söylemez, yok öyle şey, akıl vardır, aklın süzgecinden geçireceksin, bütün bu olaylar yaşanmadı mı?, Banka soyan olmadı mı? Solculuk adına kahve ta-

rayan olmadı mı? Ben o tuzakların nedenlerini, kaynaklarını araştırmaya çalışıyorum. O çocuklar tuzaklara itilmişlerdir. Ama bu olguları nasıl gözardı ederiz. Bu olgular olmamıştır, hayır Bulgarlar kaçakçılık yapmaz. Hayır solcu terörist olmaz. Ben Süleyman Demirel miyim, «sağcılar bana suç işliyor dedirtemezsiniz» diyeyim? (Alkışlar).

Sosyalist parti kurulacaktır

Arkadaşlar, bugün yasalar, bugünkü kararlar bir sosyalist partinin kurulmasına engel değil. Bir takım tehlikeleri, sakıncaları var elbette. Fakat bu bir siyasal iklim sorunudur. 1946'da tek partili Milli Şef döneminde DP kurulmuştur. 27 Mayıs ihtilalinden sonra liderleri asılan DP'nin devamı olan Adalet Partisi kurulmuştur. Ve 27 Mayıs ölçülerine göre bir numaralı düşman AP'iydi. AP yıllarca 61 Anayasasıyla savaşarak sonunda bu Anayasanın ihtilal yoluyla da olsa değişmesine yol açtı. 1961 yılında bir gün Ahmet Yıldız'ın, bir gün Madanoğlu'nun tutuklanacağı söylenseydi kimse inanmazdı. 61 Anayasasının değişeceği söylenseydi 61 Ekiminde Kasımında yine kimse inanmazdı. 27 Mayıs İhtilalinden bunca yıl geçti ve 27 Mayıs İhtilalini fraklarla kutlayanlar 27 Mayıs Anayasasını değiştirdiler sonra. Bu bir toplumsal olgudur. Bir gelişim sürecidir. Bugün komünist partisi olmayan bir siyasal rejimde bir sosyalist parti kurulacaktır. Elbette bunun güçlükleri vardır. Bunun bir başka seçeneği, bir takım beyler ve paşalar izin verinceye kadar sosyalist partiyı beklemektir. Buna razı olabilir miyiz, arkadaşlar? Öyle ise bugün bir sosyalist parti kurulur, o sosyalist partinin ne anti-Sovyet, ne pro-Sovyet, bağımsızlıkçı ve özgürlükçü onun altını çiziyorum. erektiğinde anti-Sovyet de olur, Çekoslovakya örneğinde olduğu gibi. Bir sosyalist, Çekoslovak olayını da, Polonya olayını da, Afgan olayını da, kafasında çözmek zorundadır. Cezaevleriyle sosyalizm olmaz. Sosyalizm insan içindir ve biz bu saplantıların kısır döngüleri içine girersek büyük halk kitlelerine, yığınlara güven veremeyiz. Bunlar olmadı mı? Halkla devrimciler arasındaki güven köprüleri yıllardır niçin kurulmadı?

Fraksiyonlar

Arkadaşlar bir anımdan söz edeyim. Hepimiz yaşadık bunları fraksiyon sözcüğünden de kompleks duymuyorum, elbette fraksiyonlar vardır. Fraksiyon her toplumda da vardır. Bir görüşü temsil eder. Az eder, çok eder. Töb-Der'in kongresine gidiyorum gazeteci olarak. Ankara'da birinci barikat İGD barikatı, efendim, kimsiniz? Gazeteciyim, gösterdim, buyur abi, geçtik. İkinci Halkın Kurtuluşu barikatı. Üçüncüsü Halkın Dostları ve on barikat aşmak zorunda kaldım ve içeri girdim (Devrimciler el ele, Milli cephede), sloganı.

Biz bunları yaşamadık mı? Fraksiyon olmadı mı? Bir anımı daha anlatayım. Niğde cezaevinde röportaj yapıyorum. Mahir Çayan'ların arkadaşlarıyla konuştum, Yusuf Küpeli'yle konuştum, efendim Ramazan Aktolga'yla hepsi ile teker teker konuşuyorum. TİKKO grubu geldi, bizimle de konuşacaksınız dedi. Tabii programımızda var konuşacağız. Önce birisi konuştu dinledim teybe aldım, nitekim yayınladım. İkincisi dedi ki bu arkadaşın görüşlerine katılmıyorum, o da görüşlerini anlattı. Üç şalvar, üç sanık var üçüncü her ikisinin de görüşlerine katılmıyorum dedi. Peki bu fraksiyon değil mi? Hem de en zavallısından bir fraksiyon. Üç kişi üçü de anlaşamıyorlar. E, peki bunlar olmadı mı? Yani biz bunlar olmadı, bütün hepsi devrimci mirasın içindedir diyebilir miyiz? Yanlışlar olmamış mıdır? Hepimizi tek tek yanlışları olmuştur. Alın bir yanlışı söylüyorum, Yalçın Küçük'ün TİP'ten atılması büyük bir yanlıştır. Yani Yalçın Küçük'e anti-Sovyet ve anti-komünist demek için insanın komünizmi de Sovyetizmi de bilmemesi gerekir. Buna da inanıyorum ama bakın ne kadar komiklikler yapılmış onu sergilemek için anlatıyorum. Yalçın'ı hırpalamak için değil.

Bu bir maratondur!

Sen ne yaptın? Efendim, ben kendim Cumhuriyet gazetesinin yazarı olarak demokrasiyi savundum, (Alkışlar) sürekli bunu savundum. Ben Marksistlik, Leninistlik iddiasında da değilim. İdeolog da değilim. Ben bir gazetenin köşe yazarıyım, hayatım boyunca da demokrasiyi savunuyorum. On yıl önce 141-142 vardı, gündemimde bugün de var. Yeni sosyalist partiye girme, onu yönlendirme gibi bir iddiam da yok. (Dinleyici sıralarından bir ses; sen hiç ter koktun mu?) Arkadaşlar ben basın emekçisiyim. erektiğinde cezaevi hücresinde de kaldım Gerektiğinde herkesle birlikte savaştım. İşçi sınıfı ile beraber bir kavgaya giriyorum. Seninle benim ne anlaşmazlığım var? (Alkışlar). Her şeyi yerli yerine oturtmaya çalışıyoruz. Ben maden işçisi değilim, proleter de değilim. Ben küçük burjuva aydınıyım ve hayatım boyunca da Türkiye'de özgürlükçü bir düzen kurulsun, bir demokratik sosyalist düzen gelsin diye savaşıyorum. Beğenirsin beğenmessin, görüşlerimi açıkladım. (Alkışlar). Ama biz öyle örnekler gördük ki seni amaçlamıyorum —mutlaka saygıdeğer bir insansın— en keskin devrimcilik yapanların daha sonra holdinglerde bize nanik yaptıklarını da gördüm. (Alkışlar). Ama biz bulunduğumuz yerdeyiz. Bu bir maratondur, maraton, beğenirsin, beğenmezsin bu bir maratondur. Maratona katılan

sonunda değerlendirilir. Anlık değerlendirmelere bakarsan birçok insan çok daha keskin devrimci tavır sergiler. Bir örnek vereyim. Karşımda olduğu için, M.Ali Aybar bugün 70 yaşını çoktan aşmıştır. DİSK davasını avukatıdır. Ç.Altan da ANAP'ı savunmaktadır! (Alkışlar). Bu kadar açıktır. Bu bir maratondur sonuna bakmak gerekir.

Bizi birleştirecek noktalar

Arkadaşlar biz burada, bu toplantıda ilk kez sosyalist parti görüşünü 12 Eylül'den bu yana savunuyoruz. Onun için ayrılık noktalarından çok birleşilecek noktaları saptamaya çalışıyoruz. Birleşilecek noktalar: Bağımsızlık, hemen hemen hepimiz çeşitli yorumlarla da olsa anlaştık. Bağımsızlık bir başka ülkenin komünist partisinden emir almamak demektir. Bağımsızlık kendi yolunu kendi bulmak demektir. Erginlik ve olgunluk sorunu demektir. Burada anlaştık.

İkincisi, hepimiz özeleştiri yapalım. Burjuva demokrasisi diye aşağıladığımız demokrasinin gerektiğinde ne kadar yararlı olduğunu bunca deneyden sonra daha iyi anladık. Onun için altını çizerek söylüyorum, demokrasiyi en geniş anlamda savunmak zorundayız. Demokrasi dışında bir seçeneğimiz yok. İşçi sınıfı da ancak böyle bir demokrasi içinde örgütlenebilmekte ve güçlenmektedir. Üçüncüsü birbirimizi anlama çabası. Buna da hoşgörü diyoruz. Burjuvaziyle, egemen sınıflarla barış içinde bir arada yaşama formülü gibi otururuz, tartışırız. Ama kendi ilkelerimizi savunuruz. Hoşgörüyü kendi içimizde öncelikle kullanmak zorundayız. Yani şimdi bir raslantıdır, hepimiz şu masada yönetici arkadaş dışında çeşitli tarihlerde, çeşitli suçlamalarla cezaevinde kaldık. —yönetici de kalmış tanımıyordum özür dilerim bizimle birlikte kalmamış— Çeşitli zamanlarda bu insanlar çeşitli gerekçelerle ama egemen sınıfların ya da egemen düşüncesi dışında görüldüğü için yargılanmış ve hapis yatmış insanlar. Biz kendi aramızda bir asgari müşterek, bir genel ilkeler saptayamazsak o zaman kitlelere nasıl güven verebiliriz? Ben istiyorum ki işçiler, köylüler, memurlar, bütün emekçiler bir sosyalist parti kurulduğu zaman bu partiye güven duysunlar ve zaman içinde bu partinin içinde örgütlensinler söz ve karar sahibi olsunlar. Ama biz keskin tavırlar ve itici davranışlar sergilersek o kitle gelmez, böyle bir partiye. Ve gelmedi. Gelmemesinin suçu 30 binlerde 60 binlerde oy almanın suçu sadece o kitlelerde midir? Bizim de yanlışlarımız vardır ve o yanlışları akıl çağına yaraşır biçimde uygarca tartışmalıyız. Ben Doğu Perinçek'in 12 Eylül öncesi görüşlerine görüşlerine katılmıyorum. Ama cezaevinde yatarken içim sızlıyordu. Yalçın Küçük cezaevindeyken yüreğimiz onunla beraberdi. Görüşlerine katılalım veya katılmayalım insanların siyasal görüşlerinden dolayı,hele sol siyasal görüşlerinden dolayı cezaevlerine sokulmalarına karşı çıkalım. Biz 12 Eylülden önce, hani yine Y.Küçük beni bağışlasın, bir takım sol fraksiyonlar başka başka sol kesimleri savcılara ve polislere ihbar edici yazılar yazmadılar mı? Biz bunları yaşanmamış sayabilir miyiz? Sayarsak gerçekçi olabilir miyiz? İşte bütün bu yanılgılardan bütün bu deneylerden süzülecek bir parti oluşturmak ve bağımsız bir parti oluşturmak gerekli diyoruz. Ve bağımsız partinin yapısını da aydınlar, işçiler, köylüler birlikte yapacaklardır. Eğer kitlelere bu titreşimleri vermessek böyle üçyüz, beşyüz bin kişilik toplantılarla sınırlı kalırsa, biz yine eski kısır döngüler içinde dolaşırız ve kısır döngüler içinde dolaştığımız içindir, Y.Küçük'ün küçümsediği fraksiyonlar sözcüğüyle söylüyorum, fraksiyonlar oluşur. Eğer kitlelere gidebilirsek o fraksiyonlar o ölçüde azalır. Yani tekke zihniyetinin sosyalist ideolojide mezhepçiliğin sonuçlarıdır bu fraksiyonlar. Halka gidilmediği için, halka yeterince güven verilmediği için, halk yeterince söz ve karar sahibi olmadığı için olmuştur bunlar. Bir küçük burjuva aydın bilgiçliğinden kaynaklanmıştır fraksiyonların çoğu. Öyleyse partinin genel çizgilerinin tekrar çizersek, bağımsızlık bir, özgürlük iki teşekkür ederim (Alkışlar).

Arslan Başer Kafaoğlu

Sayın Başkan, çok değerli dinleyiciler, konu demokrasi ve sosyalizm idi. Sonra demokrasi ve sosyalist parti kurulması konusu oldu. Ve dinledik arkadaşları. Yalnız anlaşılan şu oldu, niye sosyalist parti kuramayacağımız. O kadar fikir ayrılıkları ve o kadar konu dışı, suraya bağlılık buraya bağlılık konuşuldu ki, sosyalist parti programı ne olmalı konusunda, sadece belki enternasyonal ilişkiler konusunda bir açıklık geldi.

Bir tek diyelim ki Yalçın Küçük arkadaşım, çok değerli yazar arkadaşım Uğur Mumcu ve çok değerli arkadaşımız Doğu Perinçek enternasyonal yapısı örneği açısından ve dünya sosyalist hareketi içinde partinin tutacağı rota hakkında anlaştılar. Bitti mi? Bitmedi. Yüzde biri değil bir sosyalist partinin kurulması çatısını örmek için varolan fikir mutabakatı. O vakit bir sol parti ve sol fikirleri kitleler içinde anlatmak konusunda Yalçın Küçük arkadaşımın, beni işaret ederek yollarımız ayrıldı deyişine üzüldüm. (Yalçın Küçük: Öyle demedim) Yolumuz ayrıldı sözü aynen telaffuz edilmiştir. Ne yapalım ben bu kadar solcuyum, mazur görsünler(Alkışlar). Ben bu kadar solcuyum, demin Sayın Doğu Perinçek, yüzde beş bir sol potansiyeli paylaştı, bütün sosyal siyasetler dedi, fraksiyon sözü illet ettiği için birçok kimseyi,beni de ediyor. Onu söyleyeyim aynı fikirdeyim Yalçın Küçük'le,yüzde beş içinde herkes yüzde beşini şey yapıyor dedi. Ben bir sol partide yazdıklarımın, çizdiklerimin, bu yazdıklarım çizdiklerim de 10 kitap 2000 kadar makaledir. Bunun ne derece kabul gördüğünü test ederek solculuk yapıyorum. Eğer bu kadarını yeterli görmüyorlarsa bu benim takdirim, madem demokrasi var. Benim solculuğum tekrar söylüyorum bu kadar oluyor.

Merihte mi yaşıyorsunuz?

Partinin adı önemli değil, partiyi kuralım, seminerler yapalım, Doğu Perinçek söylüyor, adam almış götürüyor. Sendikalar, derneklerden geride kaldı. Yüksek Hakem Kurulu işçinin boğazını sıkıyor. Amerikalılara Araplara arazi satılması —üs verilmesi, geride kaldı—, Araplar tepeleri yağmalıyor. Düşünelim sosyalist parti kuralım, eyleme geçelim. İşçi sınıfını kurtaralım. Neredesiniz arkadaşlar, Merihte mi yaşıyorsunuz?(Alkışlar). Şimdi sosyal-demokrat parti ne yapar! Dünya litratürün de şöyle tarif ediyor; yeni gelişmiş ülkelerdeki sosyalist partilerden örnek alarak. Gelir dağılımını adaletli yapmaya uğraşır. Güzel Türkiye'de sosyal-demokrat parti oldu, gelir dağılımını adaletli dağıttı, 890 doları herkes cebine koydu. Bitti mi mesele? Zaten sosyal demokrat parti doğru dürüst bir sol kalkınma programı getiremezse ortadan kalkar. Zaten sağcı parti olur. O zamanda herhalde burda, salonda bulunan herkes de takdir eder ki A.Başer Kafaoğlu o partide olmaz, bu kadar da solculuğumuz var. Kaya kovuğundan da çıkmadık.(Alkışlar). Çok uzun değil, Sayın Aybar kadar uzun değil, bizim solculuğumuz 61'den başlar ve o tarihte gerçeği gördük. 25 senelik ama, o 25 sene içinde herhalde bazı şeyler, çalışmalar yaptık.

Yollarımız ayrılmış değil

Hareket çok önemli arkadaşlar, halkla diyalog çok önemli ve bunu sol bir parti için de yapmak zorunluluğu var. Şuraya rüye girdi, tenkitler, buraya gelmeden evvel Uğur Mumcu arkadaşım da söylediler.Uğur Mumcu arkadaşımızla biz *Yön* dergisinde tanıştık, *Yön* dergisi kendileri de çok iyi bilirler, ben adeta *Yön*'ün dördüncü kurucusu gibiydim, her halde bunu kabul ederler. Sonra ben TİP'e girdim. «TİP'e niye girdin yahu» diye herkes geldi. Ne olmuş, «yahu» dediler «particilikle Türkiye kurtulur mu? Türkiye nerede İşçi Partisi nerede?» Çünkü biz o zaman İşçi Partisine girdiğimizde İşçi partisinin 13 ilde örgütü vardı. İşçi Partisi geliştı, meclise girdi. Şu oldu bu oldu ondan sonra TİP dediki sen biraz sola mı kaçtın dedi, fraksiyoncu mu oldun dedi. Yani parti disiplinine uymadın dedi, 76 tane soru gönderdi bize. Yani en iyi insanların bile yaşam içinde en sol insanların bile yaşam içinde, en demokrat insanların bile yaşam içinde nasıl değiştiğini gösterebilmek için. Bu 76 sorunun bir tanesi şu idi; İlhan Selçuk'u okur musunuz? Böyle bir sorgusual sonunda biz partiden çıkarıldık. Yani yaşam ayrı şey, topçulukta, ben askerliğimi topçu olarak yaptım. Hesap kitap yapılır, falan tutar mı tutmaz mı? Hele atılsın denir. Yani merimi bir kere atılsın rüzgar tesiri falan. Ondan sonra o otururşa ayarlama yapılır. Biz işçi sınıfını kurtarma davası veya işçi sınıfıyla beraber Türkiye'yi çağdaş düzeye getirme iddiasındayız, demokrasiyi getirme iddiasındayız. Adam almış gidiyor, 88'de bir daha gelirse ne olur, onu da Allah bilir.. Konferanslar yapacağız, seminerler yapacağız, kiminle; sen ben bizim oğ-

lan(Alkışlar). Onun yerine ben fikrimi bir siyasal parti içinde yaymaya uğraşırım. Eğer beni bu konuda demin içerde Uğur Mumcu,burada Sayın Yalçın Küçük çok değerli arkadaşım, yok hizmetini de takdir ediyorum, girmesinde de gerek var dediğiniz yolumuz ayrıldı dediniz. Ben yolumuzun ayrıldığı kanısında değilim(Uğur Mumcu: Sayın Kafaoğlu bir şey söyleyebilirmiyim. Hayırlı olsun) Tabii hayırlı olsun.

Şimdi hayat içinde müesseseler partiler, insanlar, yaşama savaşı verirken kolay değil çok çetin, çok çetin ve o çetinlik içinde, o sarplık içinde çok beğendiğiniz kuruluşlar kitle tabanı yoksa ve kitleden kopuksa çok büyük hatalar yapar. Sayın Uğur Mumcu'nun *Cumhuriyet* gazetesinde yazar, yazdım diye de iftiharla söyledi, ben de *Cumhuriyet*'te yazdım, kendisinden önce yazdım. Ve *Cumhuriyet* gazetesinin bir menfaat grubunun elinden koparılıp alınmasında savaş verilirken o savaşı veren üç dört kişiden biri oldum. Hayatımın en iftiharlı bölümü olarak söylerim burada Şahitleri vardır İlhan Selçuk, Oktay Kurtböke. Ama o *Cumhuriyet* gazetesi, sanki Üçüncü Dünya harbi kopmuş gibi 8. sayfada bir manşet attı. Neydi biliyormusunuz? *Demokrat* Dev-Yol'dan 8 milyon lira aldı.Demokratın da yazı işleri müdürü değildim ama, genel koordinatörü bendim arkadaşlar.Yani devrimcilik savaşı bir patentle bir firma ile bir kişilikle olmuyor (Alkışlar). Ve toplumun pratiğine gireceksiniz kendinizi deneyeceksiniz ve sizi ancak şu şekilde suçlayabilirler. «Sen o partiye gittin, burada yazdığını savunmadın». Eğer onu yaparsam o benim için onarılmayacak bir ayıp olur. Şimdi bunlar belli olmadan hiçbir şey söylenemez.

Düşene vurulmaz

Şimdi bunu belirttikten sonra başka şey hatalarda, bazı maddi hatalar özeleştiriler falan deniyor, arkadaşlar bir hareketin suçluları denen, çünkü suçluları diyorlar.Öyle bir hareketki öyle bir yargılama ki, alıyorlar çocukları 45 gün götürüyorlar, hadi diyelimki iktidarın tezi doğru hiç işkence de yapılmıyor. Yapılıyorda yapıldığına dair yargı kararları var ama yapılmıyor deniliyor. Şimdi o çocuklar alınıyor, getiriliyor. Polisten çıkıyor. O çocukları ilk kim görüyor, annesi mi, babası mı görüyor diyorsunuz, değil. Avukatı mı görüyor diyorsunuz,değil . Savcı görüyor diyorsunuz, o da değil. TV kamerası görüyor. Böyle teşhir edilen çocuklar, birde iddianamesi yayınlanmadan bile teşhir edilmektedir, bu arkadaşlar, bu çocuklarımız. Bir akrep Nalan hikayesini duymuşsunuzdur arkadaşlar. 15 kişiyi öldürmüş, 25 kişiyi yaralamış, TV'ye çıkardılar ve bir gazetede eline bir sten tabanca verdiler, öyle resim çektirdiler.Hattâ bir de mülâkat aldılar ağzından, «galiba çirkin olduğum için» diyor, «insanlardan intikam almayı, zevk ediniyordum. Onun için bu yollara saptım» diyor. Sonra bu akrep Nalan hakkında men-i muhakeme kararı çıktı. Yani görevini yapıp yapmayanları sadece solcular arasında değil, basın arasında aramalıyız. Uğur Mumcu'da kendi içinde aramalı(Alkışlar).

Basın, akrep Nalandan «Nalan Güratеş»ten özür dilemeli arkadaşlar(Alkışlar). Ve şimdi işkenceye falan var mı yok mu delilini aramaya lüzum yok. Bu hükümetin gitmesi için bir tek bu TV uygulaması yeter. Ve bunlar yapılıyor. Hele tartışalım, konuşalım daha iyi ilke saptayalım, sosyalist parti kuralım, anti-Sovyet olsun anti-Mao olsun, pro-Sovyet olsun, yok Walessa, neredesiniz kardeşim, neredeyiz arkadaşlar(Alkışlar), hangi yılda yaşıyoruz. Şimdi bunlardan sonra artık (solcuyla hayatımda tartışmadım. Bariz hatalarını açık hatalarını gördüğüm arkadaşların şevkini kırmak da istemedim). Burada mecbur olduğum için, yani işin esasına girdiği için, olağanüstü bir devir bütün kuruluşları, kurumları, baskıları kaldırılmadan özeleştiriye gitmek, Yalçın Küçük'ün çok güzel söylediği gibi papaza günah çıkarmaya benzer(Alkışlar). Arkadaşlar, 12 Eylülden sonra hiçbir gazetede yazı yazacak yer bulamadım, gazetem kapatıldı. Bu hiçbir gazetenin içinde her gazete var, anlamışsınızdır. Bana bir arkadaşım bir gazete sütunu verdi. Çok takdirle yadederim, bir CHP'liydi. Belki küçük görülür falan bu masadakiler tarafından ama Orhan Birgit arkadaşım solcu falan dense «nerde onun solculuğu» da denir. Ve orada yazı yazdık, talihsizliğimiz gazetenin tirajı azdı. Ve yazdığım yazının birinin başlığını söyleyeyim, «Düşene Vurmak». Düşene vurulmaz arkadaşlar. Düşene vurulmaz. Hiç olmassa bu anormal koşullar geçmeden vurulmaz. Çocuklar kendilerini savunacak durumdalar mı ki onlarla yargılama yapıyoruz (Alkışlar). Sayın arkadaşlarım bir başka örnek vereyim. Çok düşündüm, üç senedir düşündüm hiçbir yerde yazmadım söylemedim, fakat burada söylemeye mecburum, Sayın Uğur Mumcu arkadaşımız «Meclisin İçinden»diye bir kitap yazdı. O meclisi bizde beğenmiyorduk, eski Meclisi. Fakat o mecliste geçen küfürlerin, kavgaların yazılması zamanı o meclisin kapatıldığı dönem değildi. Böyle demokrasiye hizmet edilmez(Alkışlar). O parlamentodaki insanlar kendini savunacak halde olurlar o zaman o meclisin kitabını yazarsınız. Bu benim basın hayatımda güttüğüm en önemli ilkedir. Sayın Uğur Mumcu gibi hergün yazı yazmak mazhariyetine ulaşmadım. Onun kadar büyük yazar değilim herhalde. Ama şunu

söyleyeyim, *Dünya* gazetesinde, mütevazi sütununda 4-5 bin kişi ya okur ya okumaz dikkatini çekmiş bir büyüğün. Bir kokteylde Aslan Bey dedi biz dedi hiç iyi birşey yapmıyor muyuz dedi, hep kötü şeylerimizi yazıyorsun. «Doğru» dedim, «yazmıyorum, yazmayacağım da. Siz tenkitleri kısıtladınız, siyasi tenkiti kısıtladınız, sizin aleyhinize yazmayı kısıtladınız, ben sizin lehinize yazmam onun için» dedim.

Esas unsur bu değil ki

Bunun gibi şimdi parti anti-Sovyetik olsun, olmasın; Sovyetik olsun demek sıkıysa de, onu desek mümkün olmadan anti- Sovyetik olsun diyebilir misin(Alkışlar). «Parti pro-Sovyetik olmasın». Pro--Sovyetik olsun diye bilir misin? Haa ne diyelim bu konuları açmayalım. Çünkü bir sosyalist partiyi belirleyen en önemli unsur, esas unsur olsa doğru. Esas unsur bu değil ki. Yapı ne olacak? Ekonomiyi nasıl düzenleyecek, kültürü nasıl düzenleyecek? yaşamı nasıl düzenleyecek, sporu nasıl düzenleyecek, sosyal münasebetlere nasıl bakacak, barış konusuna nasıl bakacak, nükleer silahlar karşısında tavrı ne olacak? Bunlar değil konuştuğumuz. Pro Sovyetik olsun, anti-Sovyetik olsun. Silahı kim getirdi, bu getirdi. Olmaz arkadaşlar böyle(Alkışlar), aydın haysiyeti taşıyorsak, aydın onuru taşıyorsak bu kadar arkadaş buraya gelmişken, konu sosyalist partiyken, tartışma konuları bunlar değildir. Tartışma konuları sosyalist partinin yapısı, sosyalist partinin teşkilat yapısı, üye yapısı dünya görüşü, dünyada iki görüş mü var sadece? Ya Anti-Sovyetik olacaksın ya pro-Sovyetik! Başka görüş yok mu? Dünya kadar görüş var. Onun için bu konuşmalardan, bu tartışmalardan çok ilerledik falan deniyor ama ben çok üzülerek söyleyeyim, hiç ilerleyemiyoruz bu metotla ilerlememize de imkan yok.

Sol parti üye aidatına dayanmalı

Şimdi soruluyor. Ben derim ki bir parti, sol parti-rica ederim, üye aidatına dayanmalıdır, başka para almamalıdır dedim. Bir arkadaş soruyor; kendilerini diyor, işçi sınıfı geçinemezken nasıl partisine yardım edecek diyor. Bu olur mu diyor. Bu gerçekleşir mi diyor. Bu gerçekleşir, gerçekleşir. Gerçekleşti arkadaşlar, eski TİP'i söylemeyeceğim. Bugün Bakırköy ilçesi SHP 1986 bütçesi besap raporu 7 milyon gelirdir ve 7 milyon lirası da 3 ayda aidattır; oluyor demekki. Anlatırsanız, düşünürseniz, üyeyi takip ederseniz, çalışkan örgütçü olursanız oluyor. 7 milyon lira belki az görünür particilik yapanlar bilir iyi paradır. 3 ayda bir ilçe için iyi paradır ve bir kuruş teberru yoktur arkadaşlar. Ve şimdi biz bir tüzük getiriyoruz. Bir tek işçi partisinde vardı. Partide bir yıl aidatını 3 ay ödemeyen üyeye ikaz edilir, getirmezse üyelik haklarını kullanamaz. Bu tüzük yapılmıştı, tüzük kurultayı ertelediği için geriye kaldı. Bir yıl daha getirmezse üyelik kaydı silinir. Şimdi şu denir, fukara halk nasıl versin. Ben size şunu arzedeyim; Bu bütün müesseseler, bütün ticari kuruluşlar aslında halk parasıyla döner. Vehbi Koç'u da ayakta tutan halkın parasıdır, Sabancı'yı da ayakta tutan halkın parasıdır. Onlar derlerki kendilerini müdafaa etmek için şu kadar insana iş kapısı açtım. Hayır kim kime ekmek kapısı açmış o belli değil(Alkışlar). Bankalardan kredi alırlar. Vergileri ilan ediyorlar, ne kadar vergi verdiklerini övünmek için. Aldıkları krediyi ilan etsinler ya, o krediler de halkın parasından biriken mevduattan alınıyor çünkü. Bugün Türkiye'de sadece 3 holding, 3 holding 4 değil; 2 trilyon kredi almaktadır bankalardan. Ve bu Türkiye'deki kredi hacminin %33'üdür. Ve durum buraya gelmiş hele bir düşünelim de, bir anti-Sovyetik parti kuralım da, nasıl kursak acaba. Bu pratik çözüm değil. Haa bu şekilde tartışmayalım. Şimdi birşey daha: Ne yapılacağını ben söyledim. İlkeler konur halkın önüne. Koyamıyorsanız bir halk forumunun içine, bir partinin içine, bir forumun içine ama bu şekilde pro-Sovyet, anti-Sovyet münakaşasıyla değil.

Deokrasi ve ekonomik denetim

Gerçek bir konu daha, bir soru daha bana, demokrasi sağ partilerin olduğu bir ülkede var olamaz diyorum. Sağ partilerin olduğu bir düzende demokrasi mücadelesi olmayacak mı? Hayır öyle demedim, öyle demedim, şunu dedim, sağ partiler asla demokrat olamaz, dedim. Çünkü burjuva demokrasisi bir birikmiş kapitale dayanır. Birikmiş kapitali olmayan, burjuva demokrasisi olmaz. Birikmiş kapital yokken, var görülüp halkın parası alınıp çarçur ediliyorsa o demokrasi de başka bir demokrasidir, burjuva demokrasisinin ilkeleri içinde yoktur. Haa o zaman onun verdiği kısıtlı haklar vardır. Ondan yararlanmayacak mıyız? Tabii yararlanacağız. İsmet Paşa'nın bir sözü var muhalefetin bütün hakları kısıldığı zaman, «bir iğne deliği kadar yer kalsa ben ordan geçmeye çalışırım». Bir iğne deliği kadar yer kalsa ordan geçmeye çalışırız. Sağ partilerin olduğu yerde, sadece sağ partilerin olduğu yerde demokrasi olmadığı gibi ilk görüşmemde anlattığım manipülatif —seçimden seçime sandık başına gidilen— demokrasi de tıkanıklığa uğrar ve üstelik de bu tıkanıklıkların kusuru ona buna yüklenir. Bu bazen sert davranan sendika lideridir. Bu bazen sokaklardaki çocuklardır. Bu başka şeylerdir, burjuvazi taklidi olan egemen güçler, batı burjuvazisinin taklididir kendisi değildir. Batı burjuvazisinin taklidi olan güçler bir şey bulurlar ve U.Mumcu'nun söylediği gibi milita-

rizm, ekonomilitarizm bunun bir çaresine bakar. Şimdi şunu iyi bilmek lazım, şunu iyi bilmek gerekir; sosyalist parti, vallahi billahi sosyalist parti de deseniz, iyi sosyalist parti de deseniz, köklü sosyalist parti de deseniz, bir işlevler yapacak, bir iş yapacak. Ne iş yapacağını tesbit etmesi lazım. O işleri yapmadan kuralım, neyi kuruyorsun kardeşim der herkes, şey yapmaz, gelmez ve şimdiye kadar da katılımın az olmasının nedenlerinden biri bu. Ve ben şuna inanıyorum: Türkiye'de sol bir ekonomik, siyasal yönetime geçmek o kadar zor değildir. Çünkü demokrasiyi aleniyete doğru götürecek bir planlamaya zorlamakla, şimdiki düzenin bütün vurgunculukları, bütün hakka aykırılıkları ve demokrasi olmadığı meydana çıkar. Demokrasi herşeyden önce ekonomik denetime dayanır. Yani ekonominin nasıl işlediğini halk bilmeden, hangi holdingin neyi yürütüp, ne verdiği bilinmeden hangi kamu teşekkülünün nerde alıp nereye para aktardığını bilmeden, demokrasi olmaz. Bütçede ne para alınıp nereye verildiği bilindiği veyahut o zaman ben burjuva demokrasisi manâsındaki, yani bugünkü sağ partilerin iktidarının süreceğini sanmıyorum. Çalışmalar en çok bu noktada yani aleniyet getirmeye doğru yöneltilmelidir. Aleniyet olduğu anda, açıklık olduğu anda ben bir sol partinin, bir sol iktidarın kurulduğunu çok yakın zamanda göreceğimize inanıyorum. Ve sol partinin, bazı arkadaşların söylediği gibi evet bu 45 ilde kurulma kuralına göre seçime giremez, 40 şeye göre bilmem nereye varamaz, ama beklemek lazım diyorlar. Fakat sosyalizm için mühim olan sosyalist iktidardır, sol iktidardır. Sol iktidarın, ben akılcı bir politikayla uzak olmadığı kanısındayım. Ve bu kanımı kısa zamanda bulunduğum bütün siyasal meclislerde, sizin gibi topluluklarla da açıklamakta hiç sakınca görmüyorum. Teşekkür ederim. (Alkışlar).

Murat Belge

Özellikle geniş bir katılım olan bir toplantı, bazen ilk tasarlandığı çerçeveden çıkabiliyor. Sanırım dinleyici olarak gelenlerin talepleri, eğilimleri de konuşmacı olarak gelenlere egemen olabiliyor. Şimdi sosyalist parti üzerine konuşmak üzere toplanmıştık ve bir miktar konuştuk sosyalist parti üzerine. Ama ondan sonra, konuşmacıların her birinin söylediği, onların aldığı olumlu olumsuz tepkilerle sanırım biraz o çerçeveyi aştık.

Sosyalistler ile sosyal-demokratlar arasındaki ilişki

İlk önce kısaca sayın Kafaoğlunun sözlerine değinmek istiyorum. Hem burada sosyalist parti üzerine konuşma mantığının dışına çıkan o olduğu için, hem de bugün varolan SHP'yi geçerli bir sol iktidar aracı olarak gösterdiği için. Bu çok eskiden beri tartışılmış birşeydir. Sosyalistlerin sosyal-demokrat partileri girmeleri, oralarda belki hattâ kanatlar oluşturmaları. Bu bir yerde ülkenin yapısına, ülkenin siyasi geleneğine de bağlı birşey. İngiltere gibi ülkelerde biliyorsunuz iki parti vardır. Temelde iki parti üzerine kurulu bir siyasi rejim vardır. Onların dışında daha sol partiler olsa da seçim düzeyinde çok fazlavarlık gösteremezler. Asıl ciddi örgütlenmelerini sosyal demokrat parti içinde yaparlar.Karşılıklı bir takım pazarlıkları, tavizleri, şunları bunları olur. Bir kere Türkiye'nin böyle bir ülke olup olmayacağını bilmiyoruz şu aşamada, yani burda da böyle iki partili bir düzene geçilecek midir,bu düzen iki partinin dışındaki daha küçük olacağı varsayılan partileri dışlayacak mıdır? Bunları henüz bilmiyoruz.Bütün bunların oluşması sürecindeyiz. Bugün varolan sosyal demokrat partinin sosyal demokrat olduğu, partinin açısından bir iddia. Yani ben sosyal demokrasinin çok ahım şahım birşey olduğu kanısında değilim. Ama dünyada bunun gene belli bir geçmişi ve geleneği vardır, bağlayıcı yanları vardır. Bütün bunların Türkiye'deki sosyal demokrat oluşumlarda pek de fazla yürürlükte olduğu kanısında değilim (Alkışlar). Ayrıca, yani bir yandan emekçilere el uzatarak, bir yandan TÜSİAD'la görüşerek rotasını çizmeye çalışan bir partinin burdaki, bu salonu dolduran çoğunluğun özlemlerini ne kadar gerçekleştirebileceği konusunda da oldukça ciddi şüphelerim var. Bu tabii dediğim koşullarda varolan bir sosyal demokrat parti, Türkiye'deki gibi bir sosyal demokrat parti için kaçınılması gereken bir rotadır. Bunu o partiyi eleştirmek için söylemiyorum. Zaten sosyal demokrasinin evrensel olarak üstlendiği roldür emekle sermayeyi uzlaştırmak. Şunu söyleyeyim yalnız, ben kendimi hep sosyalist olarak tanımladım, Marksist olarak tanımladım. Tabii dünyada çeşitli Marksizm biçimleri de var, bunu da biliyoruz.Dolayısıyla ben Marksistim demek tek başına çok fazla birşey çözmüyor. Ama bu tanım-

ladığım kimlikle bir sosyal demokrat parti içinde, bugünkünden çok daha radikal de olsa bir sosya demokrat parti içinde çalışmayı ben doğrusu kendim için uygun bulmuyorum. Ama böyle düşünenler de çıkabilir (Alkışlar). Ayrıca sosyalist parti olarak bir tek TİP'de üyeydim. Hiçbir zaman da istifa etmedim. Son dönemlerinde ilginin sıcaklığı azalsa da parti kapatıldı. Yani o şekilde ben o partiden ayrılmış oldum. daha sonra biliyorsunuz çeşitli sosyalist partiler kuruldu. Onlara da üye olmadım. Çünkü bir yerde sosyalist parti fetişizminden de herhalde kaçınmak gerekir. Yani bir sosyalist parti olsun da ne olursa olsun, ben de bunun içinde bulunmalıyım diyecek bir halimiz yok. Ayrıca, zaten gerçekten bir sosyalist parti olursa, bu bizim öznel takdirimize pek fazla bağlı kalmaz. Yani bunun içinde bulunmalıyım, adeta içgüdümüzle bilir oraya gireriz. Ama geçmişte yaşadığımız dönemde varolan sosyalist partiler en azından benim çerçevemde bana bu duyguyu vermediler, onun için girmedim. Bundan sonra da sosyalist partiler kurulabilir; doğrusu aynı tavrı sürdürmekten yanayım. Yani, adı sosyalist partidir diye, içinde bazı sosyalist arkadaşlar vardır diye her partiye ben kendim adıma giremem, kimseye de girmesini tavsiye edemem.

Özeleştiri ve geçmişe bakış

Şimdi sözün başında söylüyordum, toplantı kendi içinde yürüyor ve bir başka mantığa bürünüyor. Burada bizim konuşmalarımız kadar bunlara gelen tepkilerden, insan burada otururken ve sizlere bakarken sonuçlar çıkartabiliyor; çeşitli düzeylerde sonuçlar çıkartabiliyor.

Bunlardan bir tanesi beni özellikle ilgilendiriyor. Özeleştiri konusu; geçmişe bakış konusu. Şimdi kör ve sağır olmadıkça şu toplantıda, bu masada oturan bir kişi olarak bunların pek fazla popüler temalar olmadığının farkındayım. Bunun anlaşılır nedenleri de olduğunu biliyorum. Tarih boyunca, belli zamanlarda artan şekilde gadre uğramışızdır, biz solcular. Ama son altı yılda herhalde bunlar doruğuna vardı. Bizim dışımızdan bize yöneltilen büyük haksızlıklarla karşı karşıya geldik. Sosyalizm, sol içinde hangi görüşleri benimsemiş olursak olalım, son derece ağır baskılarla, haksızlıklarla karşılaştık. Duygusal olarak bütün bunların var olduğu, hâlâ yaşandığı, hâlâ hapishanelerde binlerce insanın bulunduğu bir toplumda, ilk ağızda kendimizi eleştirmek belki çok sevimli gelmiyor. Ama bunu yapmadan hiçbir yere varacağımız kanısında değilim.

Sesimi duygusallaştırmadan, yükseltmeden, olanca sukunetimle, sizlerle bunu konuşmak isterim. Türkiye sosyalistlerinin bence en ciddi eksikliği geçtiğimiz dönem içinde olgunlaşmanın düzeyi meselesi oldu. Geniş görüşlü olmayı yeterince başaramadık.Dogmatizmden kaçınmayı yeterince başaramadık. Bağlandığımız inançlara fazlasıyla körü körüne bağlandık. Ve bu inançlar uğruna sosyalizmin adına yakışmayacak davranışlarda da bulunduk. Başka arkadaşlarımıza karşı da. Şimdi bugün bütün bunlar yaşandıktan sonra, gene böyle bir toplantıda özeleştiri papaza günah çıkarmaktır gibi bir söz çok uzun süreli alkış toplayabiliyor. Ben doğrusu papaz falan görmüyorum etrafımda. Özeleştiri yapmak gerekir diyorsam kendimi bu hareketin içinde, onun bir parçası saydığım için, bunu söylüyorum. Yani ben Türkiye'deki sosyalistlere, dışardan bir kişi olarak bakıp şunu yanlış yaptınız, işte o öyle olmazdı demiyorum ki. Zaten bu süreç içinde kendi çapımda yer aldım.Söyleyebildiğim zaman doğruluğuna inandığım şeyi söyledim. Sonuç aldım, almadım. Orası başka bir konu. Ama her zaman içindeydim, gene içindeyim ve gene içinden olarak da serinkanlı, soğukkanlı bir şekilde bir özeleştiri gereği ile karşı karşıya olduğumuzu tekrar tekrar söylemek isterim (Alkışlar). Pamuk Prenses masalında bir ayna vardır, üvey annesi bakar ve en güzel kim der, ayna da ona daima en güzel sensin der. Herhalde sosyalist ideoloji bizim için böyle bir ayna olmak durumunda değil. Yani biz devamlı kendimize bakacağız, kendi aksimize ve biz dünyada en güzeliz diyeceğiz.Bu ideolojiyle bugüne kadar vardığımız noktalardan daha ileri noktalara gidebileceğimizi sanmıyorum.

Provakasyon sorunu

Biraz provakasyon denen olay üstüne konuşmak istiyorum şimdi. Biliyorsunuz istihbarat örgütleri vardır dünyada, ve bunların işlevlerinden birtanesi de düşman, tehlikeli saydıkları siyasi hareketlere karşı provakasyonlar düzenlemektir. Bunun için bayağı teşkilat kurarlar, para harcarlar, adam tutarlar, yani bayağı masraf ederler, ve ellerinden geleni yaparlar. Ama, bence asıl ciddi olan provakasyon gibi güçlerin dışardan yönettikleri ve yönlendirdikleri provakasyonlardan çok, o söz konusu hareketin kendi içinde barındırdığı, taşıdığı provakasyon ihtimalidir. Diyelim ki bir gösteri yürüyüşü oluyor, belli bir haksız tavırla engelleniyor. O sırada bir kişi silah çekip atmaya başlıyor. Ardından 150 kişi daha silahını çekip ateşlemeye başlıyor. İşte arbede çıkıyor, bilmem ne oluyor.

Sonunda acı birtakım sonuçlarla karşılaşıyoruz. Buna provokasyonu karıştıran adamı, suçlarız elbette. Bir düzeyde suçlarız, ama provokasyon o adamın işidir. Zaten onu yapmak üzere ordadır ve kabahatin bütününü ona yükleyemeyiz. Eğer kendimiz büyük bir sorumsuzlukla o provakasyona gelmişsek, cevap vermişsek. Akıl çağından söz ediliyor, hâlâ duygusal sloganların çok geçerli olduğu bir sol hareket sanırım yapısal olarak kendini her zaman provakasyona açık tutar. Bunu şu anda karşımda bulunan birtakım yazılı soruları da düşünerek söylüyorum.

A.Başer bir soru soruyor. sovyetik olmasın diye tartışıyorsunuz partiyi, olsun veya olmasın, diye pro-sovyetik olsun diyebilirmisiniz diyor. Şimdi ben pro-sovyetik bir partinin doğru bir parti olacağına inanmadığım için bunu söylemek zorunda değilim. Ama şu kadarını söylüyorum. Türkiye'de pro-sovyetik parti de olabilsin. Bunun için benim elimden gelebilecek herhangi bir şey varsa ben bunu yapmaya hazırım. Ama böyle bir partinin olumluluğuna kendi adıma inanmak zorunda değilim. Şimdi A.Başer'in sorusunun asıl başına dönmek istiyorum. Dediği doğru bir tarafıyla. Yani bir ortamda, bu koşullarda bu yasalarla sahiden buna inanıyorsakta kalkıp Sovyetçi bir parti kuralım diyecek bir halimiz var mı? Yok, ya da bunu zorlayarak belki yavaş yavaş o tarafa doğru getirebiliriz, bundan sonra.

Milliyetçilik ve enternasyonalizm

Ama aynı şekilde, birisi bana Doğu sorunu hakkında yazılı bir soru yollarsa ne olacak?Bu hepimizin içinde bir acı olarak yaşayan bir sorun. Ayrıca ben burada konuşmalarımda milliyetçi olmadığımı, enternasyonalist olduğumu söyledim. Türkiye'nin herhangi bir sorununun çözümünde de milliyetçi ve şoven bir tavır takınmayacağının bundan anlaşılacağını varsayıyorum. Bu konuda açıktan bir soru yöneltildiği zaman bana ve ayrıca da «bu sorunu burjuva sosyalist parti çözebilir mi?» diye sorulduğu zaman ben bundan ne anlayacağım. Yani bizim burada üzerinde anlaşmaya çalıştığımız parti modeli zaten aslında burjuva sosyalist parti, yani bu soruyu soran arkadaşın zaten belli bir tavrı var; buradaki konuşmalara karşı. Belli ki beğenmiyor, böyle bir partiden hoşlanmıyor ve öteden beri bildiğimiz terminoloji içerisinde anladığım kadarıyla bizleri «teşhir etmek» üzere bu soruyu soruyor. Kendisi adını yazmamış soru kağıdına. Ama ben burada işte söz konusu ettiğimiz koşullarda yani, A.Başer'in «pro-sovyet olalım diyebilir miyiz» dediği koşullarda, bu soruya cevap vermekle yükümlendiriliyorum. Bu işte, dediğim, içimizde taşıdığımız provakasyonun bir parçası gibi geliyor bana.

Kitlelerle yürüyen bir parti

Bir başka soru, legal mücadeleyi esas almaktan sözediyorsunuz! Faşizmin egemenliği altında ne yapacaksınız. Faşizm azgınlaştığı zaman sosyalistler kitleleri kendi başına bırakmalı mıdır? Yoksa mücadeleye devam mı etmelidir, diye bir soru soruyor. Gene provakatif bir soru. Ben birinci yaptığım konuşmada buna aslında cevap verdiğimi sanıyordum. Şunu dedim: Kitlelerle birlikte yürüyen bir hareketi, ben hareketin demokratikliğinin ölçüsü olarak alırım. Bu uzun bir mücadele sürecidir. Konjonktürler değişebilir. Değişik mücadele biçimleri gerekebilir. Bütün bu mücadele biçimlerinde kitlelerle beraber miyiz, değil miyiz, onu bilmemiz gerekiyor, sanıyorum bu anlattıklarım böyle bir sorunun cevabını içerir. Ayrıca şu kısım, son kısım: Faşizm azgınlaştığı zaman biz kitleleri bırakmak durumunda değiliz. Kitleler bizi bırakıyor mu, bırakmıyor mu? Yani, bu bizim kararımıza bağlı bir şey değil. Biz kitlelerle o bağı kurmuşsak, o bağ hiçbir dönemde zaten kopmaz. Ve o dönemin gerekleri neyse o mücadele biçimi yerine getirilir. Geçmişte olanı «kitle bağı» sanan biri, bunun istendiğinde tek-taraflı koparılabileceğine de inanıyor herhalde.

Burada birtakım konuşmalar olduğunda; işte bazılarımız bir konuşmacıyı, bazılarımız öbür konuşmacıyı yuhalıyabiliyor ya da bazen alkışlarıyla ezmeye de çalışabiliyor.

Çok kendine özgü bir geçmişten geliyoruz.Bunları tekrardan uzun uzun hatırlatmaya gerek yok. Gerçekten çok bölünmüştük, aramızda çok ciddi kavgalar etmiştik. Öyle anlaşılıyor ki bunları henüz de tam aşmış değiliz. Ayrıca hepimizin birleşip, aynı görüşü benimsememiz de gerekmiyor. Ama farklı bir görüş söylendiği zaman; örneğin, yuhalama dışında birtakım tepki biçimlerine de herhalde başvurabilirdik. Ama bunların devam ettiğini görüyorum. Fraksiyon üzerine mesela, Yalçın gayet duygusal bir konuşma yapıyor, fraksiyon denilmesin, burada denilmesin diyor. Benim bildiğim «fraksiyon» bir Marksist terimdir. Marksist literatürde geçen bir terimdir. Komünist partilerin mesela tüzüklerinde fraksiyon hakkı yoktur diye geçer. Yani bu burjuvazinin uydurduğu ve bize karşı kullandığı bir terim değildir. Doğrudan doğruya sosyalist mücadelenin kendi iç çatışmalarından doğmuş ve sosyalistler tarafından kullanılmış bir terimdir. Ama biz yakın geçmişimizde anlaşılan bu fraksiyon kelimesine, başka kelimelerde ol-

duğu gibi öyle bir olmaz anlamda yüklemişiz ki Yalçın mesela birbirimize fraksiyon demeyelim diye, böyle duygusal bir tepki gösterebiliyor. Ve o tepki benim de burada gözlemlediğim gibi uzun zaman alkışlanabiliyor. Peki kendimize fraksiyon demeyelim, peki kendimizi papaz önünde günah çıkartmaktan muaf sayalım. Bütün bunları yapalım.Ama biz niye buradayız? Niçin bugün, 1986'da oturmuşuz; sosyalist parti nedir, ne değildir diye tartışıyoruz.

Nesnel olarak sosyalist parti kurulabilir

Burda gene Sayın Kafaoğlu'na katılmıyorum. Burda parti pogramı bilmem ne üzerine konuşmaya gelmedik. Bir partinin en genel çerçevesi üzerinde konuşmaya geldik. Ne tür koşullardan geldiğimiz de bellidir. Ayrıca sosyalist partiyi kurmanın kendi dışındaki partilere göre ayarlanan bir takvimi olduğuna inannuyorum. Yani iktidara yürüyen bir sosyal-demokrat parti varken, sosyalist parti kurulmaz gibi. O zaman hiçbir zaman sosyalist parti kurmanın vakti de gelmez(Alkışlar).Burada bir başka soru var buna bağlı. Daha önce yazdığımız yazılarda henüz bu aşamada değil diyordunuz, ima ediyordunuz.Bugünde ilkeler düzeyinde konuştunuz.Bukurulması zamanı ya da kurulması gereklimi net görüşünüz nedir diye soruyor. Az önce dediğim gibi; yani ben bunun bir kendi kurulma koşulları dışında bir takvimi olduğuna inanmıyorum. Eğer kurulabilecekse bir sosyalist parti, bir sosyalist partiyi kuracak sayıda insan etrafta varsa ve bunu bekliyorsa, bu kurulur ve kendi dışındaki güçlere bakmaz, başka güçlerden izinde almaz. Yani bunlar müttefik, görece müttefik olabilir ya da tamamen hasımları olabilir. Sosyalist partinin kurulmasının kendi kurulabilirliği dışında bir ölçütü olduğunu sanmıyorum.

Bu anlamda da Türkiye'de de en azından nesnel olarak bir sosyalist parti kurmak için işin zamanı olduğuna inanıyorum (Alkışlar). Ama bundan önce söylediklerimi tekrar bağlıyacak olursak, biz hâlâ birbirimizi işte böyle itip kakacaksak, birbirimizi yuhalayacaksak ya da mesela hepimize gelen bir soru kağıdı vardı. «Hepimizin anlaştığı tek konu kadınları dışlamak» diyor. Mesela ben bunu kendi üstüme almıyorum. daha önce demokratik kitle örgütlerini, toplumda ortaya çıkan kendi özerkliği, sahiciliği olan hareketleri, parti mass etmeğe çalışmıştır derken o zaman adını söylemedim ama aklımda olan çok önemli konulardan bir tanesi de kadın hareketiydi. Niçin daha baştan hepinizin üstünde anlaştığı tek konu diyebir suçlamayla giriyoruz. Bütün bu suçlamalarla gireceksek lafa ve kendimizi haklı, başka herkesin de aşağılık ve alçak olduğunu ispatlamak üzere buraya geliyorsak ve alkışımız yahut yuhalamamızla deşarj olup o şekilde evimize dönüyorsak o zaman sosyalist parti kurmanın koşulları bence hâlâ oluşmamıştır. Teşekkür ederim. (Alkışlar)....

Yalçın Küçük

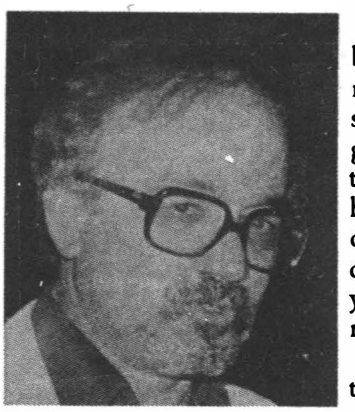

Arkadaşlarım, ben en çok Murat'ın konuşmasını sevdim. Benim duygusal konuşma yaptığımı söyledi. Nihayet duygum olduğu, bir kalbim olduğu kabul ediliyor. Buna seviniyorum.

Duygulu olmaktan korkmamak gerekiyor. Zaman zaman fazla akıllı olmaktan korkmak gerektiğini düşünüyorum. Yurt sevgisinin, halk sevgisinin, sınıf bağlılığının akılla pek ilgisini kuramıyorum. Sosyal mücadeleye atılan insanın, başlangıcında duygusal olduğunu ve olması gerektiğini düşünüyorum.

Bizi buraya halkımıza olan sevgi ve duygumuz getirdi

Şu masaya bakın: Doğu arkadaşım akademik kariyerdeydi,şimdi değil ve hapislere girdi. Uğur arkadaşım akademik kariyerdeydi, hapis yattı. Murat Belge, akademik kariyerdeydi, hapis yattı. Aslan Başer'i devlet görevine girdiğim zaman tanıdım; Maliye Bakanlığı'nın en bilgili ve parlak genel müdür yardımcılarından birisiydi. Hapse girdi. Ben Devlet Planlama'da başladım akademik kariyerde oldum ve şimdi buradayım. Biz çok mu «akıllıyız»? Bizi buraya halkımıza olan sevgimiz, duygumuz, getirdi. Duyguyla geldik, aklımızı halkımıza, yurdumuza vermek istiyoruz.

Bir soru var; tüm konuşmacılara gelmiş. Hiç kimse cevap vermeyecek diye korkuyordum. Murat değiniverdi. Ben de değineceğim. İlk cümlesi şöyle: «Hepinizin anlaştığı konu: Kadınların dışlanması.» Ben yine kendi adıma cevap veriyorum,

kadınları dışlamayı hiç düşünmüyorum. Soruya devam ediyorum: «Kadınsız nasıl sosyalizm yaparsınız?» Hiç niyetimiz yok. Kadınlarla beraber sosyalizm yapacağız. Murat, izin versin; zaman zaman unutuyoruz. Çok akıllı olduğumuz zaman sosyalizmin güzel bir dünya olduğunu unutuyoruz. Mücadele içinde amacı unutuyoruz 1970'li yıllarda da gördük, makinalaşıyoruz, mücadele içinde katılaşarak amacımızı unutuyoruz. Dünyada ve Türkiye'de sosyalist mücadele, bir açıdan, cennete benzer bir dünya kurmaktır. Bunu hiç unutmayacağız. Eğer bizler sosyalistsek, dünyanın tüm nimetlerini yaşadığımız dünyada bulamadığımız için sosyalistiz. Bizler, dünyanın bütün güzelliklerini ortaklaşa yaşayabileceğimiz, bütün zenginliklerini paylaşabileceğimiz tek düzen sosyalizm olduğu için sosyalistiz. Daha güzeli, bütün mutluluklara hepimizin layık olduğunu düşündüğümüz için sosyalistiz.

Soruya devam ediyorum: «Kadınlar için kota koymadan kimden oy istiyorsunuz.» Kota, pay demek oluyor. Kadınlara ayrı bir pay dağıtmayı düşünmüyoruz. Birlikte olmayı istiyoruz.

Şimdi, arkadaşlarım, izin verirseniz bir-iki noktaya değineceğim.

Sözlerim yanlış anlaşılıyor. Aslan Başer'le yollarımın ayrı olmasını istemem. Demin kendisi söz etti, sosyalizme 1961 yılında başladım, dedi. 1961 yılında Aslan'la aynı odada oturuyorduk.Türkiye oldukça romanesk ve paradokslu bir ülkedir; başbakanlıkta bir odaydı. 12 Eylül'de bu bina ve oda, Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği olarak kullanıldı. Aslan Başer devlet hizmetinde benden çok öncedir; maliye ve iktisatta teori ve uygulamayı bir arada bilen pek az uzmandan birisiydi. Yollarımın ayrı olmasını istemem. Şu anda biz sevgili Aslan'ı bir teknik yardım olarak SHP'e vermiş durumdayız. Orada başarılı olursa, olur; dileriz. Olmazsa, aramıza döner. Hiç bir sorunumuz yok.

Burada izin verirseniz, Aslan Başer'in dostluğuna sığınarak, söz hakkımı Uğur Mumcu'ya vermek istiyorum. Eğer isterse Uğur, iki-üç dakika Aslan'ın kendisi ve Cumhuriyet Gazetesi ile ilgili söylediklerini cevaplandırabilir.

Uğur Mumcu

Efendim sayın Kafaoğlu çok duygusal bir arkadaşımız, Öyle ki yani ben bu çatışmayı burada yapmamak için açık oturumdan önce «niye SHP'ye girdin» diye sordum. Çünkü 1961 yılında TİP'e girme erdemini gösteren bir aydının bugün sosyalist parti kurmak isteyenlerin arasında olmasını gönlümce diliyordum. Kendisine sadece bu iyi niyetli düşüncemi aktardım. Ama anlaşılıyor ki, Aslan Başer Kafaoğlunun çizgisinde Türk sosyalist aydınının dramı yatmaktadır. Çok duygusaldır. Kardeşi,biliyorsunuz ağabeyi12 Eylül hükümetlerinin bakanıdır. Ve Anayasayı hazırlayanlardan biridir. Birkaç kez eleştirdim. Müsaade buyurun, niye oluyor bu tartışma. Müsaade buyurun. Ben buraya getirmedim bu tartışmayı. Beni Nadir Nadi ye şikayet edecek kadar duygusal, ağabeyi nedeniyle. Müsaade buyurun Cumhuriyet gazetesinde her gazetede olduğu gibi yanlışlar olabilir. Haberi anımsamıyorum. İddia özetlenmiş olabilir. Bu haberde de yanlışlık olabilir. O yanlışlık kim tarafından yapılmıştır bilmiyorum ama bir haksızlık olmuşsa özür dilerim, yanlışlık yapılmışsa özür dilerim. Ama biz TİP olayında bulunmuş aydınların bugün SHP'de bulunmasını biraz yadırgıyoruz. Aydın Güven Gürkan'ın SHP'de olmasını yadırgamıyoruz. Ama TİP deneyinden geçen, bu yolda kavgalar vermiş bir insanın bugün SHP'de hem de böyle ilçe başkanı il bilmem kongre başkanı olarak bulunmasını yadırgıyoruz. Müsaade edin bunu söyleyelim. Şimdi pro-Sovyet mi olacak, anti-Sovyet mi olacak, elbette bunlar ana çizgilerdir. Bu tartışma yeni başladı onun yerine (efendim müteahhit Cevahir mi il başkanlığında etkili olacaktır, yoksa fındık tüccarı Fermani Altun mu?)Ben bunları tartışmak istemiyorum. Cumhuriyet gazetesi bir gazetedir. Ben orda, —öyle büyük yazar, küçük yazar— bırakın bunları, ben orda yazı yazıyorum elimden geldiği kadar da anti demokratik baskılara karşı çıkıyorum. Kimi bankalarda müşavir olur, kimi bankalarda onların işlerini çözümler kimi Cumhuriyet gazetesinde yazar! Önemli değil bunlar. Kişisel tavırlarımız önemli değil. Sonuç önemlidir. Teşekkür ederim.

YalçınKüçük

Dışardaki arkadaşlarımız da bir gerçekliktir.

Devam ediyorum.

Burada birbirimize karşı söylediklerimizden fazla rahatsız olmamamız gerektiğini söylüyorum. Başarılı bir toplantı yaptık; tartışacağız.

Dinleyicilerden bir arkadaşım bana bir soru ve daha doğrusu not göndermiş; burada olmayanların eleştirilmesini doğru bulmadığını yazıyor. Beni kastetmiyor ve benim bunları tekrarlamamı istiyor. Uğur arkadaşımın, Behice hanım ile benim aramda yaşanan bir olayı buraya getirmesinden rahatsızlığını belirtiyor. Rahatsız olmamak gerek.

Uğur'un sözünü ettiği olayı hiç önemsemiyorum. Benim bir sorunum yok. Uğur'un da önemsediğini sanmıyorum.

Sosyal pratikte her ayrılışımızda tekrar bir araya gelebileceğimizi düşünmek durumundayız. Ayrıldığımızda eteklerimizdeki taşların hepsini atma-

malıyız. Birbirimizle zaman zaman sert tartışma yapabiliriz. Sert tartışma, insanın içinde, derininde duymasından doğar. İnsan ideallerine çok bağlı ise, amacına kıskançlıkla bağlı ise, bazan küçük bir adımın, bütün sonucu etkileyeceğini, yakacağını düşünür ve sert tepki gösterir. Zaman geçince daha uygun öneme indirir.

Behice hanım'ın kişiliğine gelince, bizler, ömrünü sosyalizm mücadelesine adamış kimselere yalnızca saygı duyarız. Duymak durumundayız. Buradaki tüm arkadaşlarımın da böyle düşündüklerini ve duyduklarını sanıyorum.

Bu bağlamda bir başka sorun var.Şöyle: Dışardakilerin gelmelerini bekleyeceğiz. Böyle bir sorunumuz yok. Bunu söylemedim. Ancak dışardaki arkadaşlarımız da bir gerçekliktir. Eylülist Rejimin yasalarını, kurallarını saygıyla karşılarız. Ama onlar da Türkiye'de sosyalizm için mücadele eden insanlar. Onları yok sayarak, onların yurt dışında olmalarını bir gerekçe yaparak, onlarsız onların düşüncelerini hesaba katmadan, bir sosyalist partileşme olamayacağını söylüyorum.

Dünya sosyalizminin sorunlarına fazla zaman ayırıyoruz.

Doğu arkadaşım bilanço diyor, bunun da bilançoya katılması gerektiğini söylüyorum. Diğerlerini önemsemiyorum. Benim Çekoslovakya konusundaki söylediklerim yine yanlış anlaşılıyor. Ben Çekoslovakya'ya müdahalenin Sovyetler Birliği ve dünya sosyalizmi için olumlu olacağını düşündüm, o zaman da bugün de görüşlerimi değiştirmiyorum (Alkışlar).

Şimdi arkadaşlarım, biz Türk aydınlarının yaptığı bu toplantıdan gerçekten hiç kötümser değilim. Ama bir noktaya değinmeme izin verin. Biz eğer Sovyetler Birliği ile Amerika arasındaki bir dış politika tartışmasında önemli bir Sovyet tezini, buradaki bütün sorunlarımızı unutacak bir şekilde, sosyalist hareketin birinci maddesi haline getirirsek hata ederiz. Tatsız iş yaparız. Ülkemizin sosyalizm mücadelesine yararlı bir iş yapmamış oluruz. Biz Türkiye'de sosyalizmi kuracağız. Sovyetler Birliği'nin dış politikası, bizim için, bizi ilgilendirdiği müddetçe önemli olur. Dolayısıyla arkadaşlarım lütfen komplekse kapılmasınlar. Türkiye'de sosyalist parti kuruluşu ile ilgili bir tartışmada, bana öyle geliyor, Bulgaristan, Polonya, Çekoslovakya, Sovyetler, Afganistan, Walessa sözcükleri fazla geçiyor. Çok fazla tekrarlanıyor. Bizim işimiz gücümüz, Polonya'daki sosyalizmi, Afganistan'daki durumu düşünmek veya aramızda bu noktada bir ayrım yapmak değil. Her birimizin ayrı ayrı görüşleri olabilir. Şu anda işimiz dünya sosyalizminin sorunlarını çözmek değil (Alkışlar).

Bir de şu tank işine gelmek istiyorum «Afganistan'da Sovyet tankı» deyip, tekrarlıyoruz. Biz de de tank sokağa çıkınca, Amerikan tankı ya da Alman tankı çıkıyor. Şu tank iyi, ya da diğeri kötü; bu tartışmayı verimli saymıyorum.

Türkiye'de sosyalist bir partinin kuruluş sorunlarını tartışırken, dünya sorunlarına ve dünya sosyalizminin sorunlarına fazla zaman ayırdığımızı düşünüyorum. Bu çerçeve içinde, yalnızca yöntemsel ve teorik özü olduğu için, bir başka soruna değinmeden edemiyeceğim.

Zorla isim değiştirmeye hayır!

Bir söz var: «Bulgaristan'da yapılan sosyalizme sığmaz.» Her zaman söylüyorum; bazı işler sosyalizme de sığmaz, kapitalizme de. Zorla isim değiştirmek her ikisine de sığmaz.

Şimdi arkadaşlarım izin verin, birazcık duygusallıktan uzaklaşalım. Türk dış politikasının ve CIA'nın manüplasyonlarından da uzaklaşalım. Çok gerçekçi olalım. Türkiye'de Türkiye, bir Ermeni çocuğunu idam etti. Adı Ekmekçiyan'dı. Bugün Türkiye dış politikasının en büyük hedefi California valisidir. Adı, Dökmeciyan. Türkiye ile ilgili Amerikan Senatosu'nda en fazla sorun olan bir Kongre üyesi var! Adı Paşayan. Bulgaristan'ın önemli bir opera sanatçısı var. Adı Gavurof. Romanya'nın Devlet Başkanı var. Adı Çavuşesku. Şimdi neyi anlatıyorum ben? İsim değişir. Ama isim doğal olarak değişir. Bunları abartmayalım. Hele bize geldiğiniz zaman, Türkiye'ye geldiğiniz zaman ben şunu söylerim! Siz Selçuklu tarihi ile övünürsünüz, hiç bir hükümdarınızın ismi Türk ismi değildir. Keyhüsrev Türk ismi değildir, Keykubat Türk ismi değildir. İster kapitalizmde, ister sosyalizmde zorla isim değiştiriliyorsa «hayır!» deriz; biz bunu hiçbir zaman kabul edemeyiz (Alkışlar). İnsan her yerde ve her rejimde ismini seçer. Zorla ismini değiştirmez. Eğer bunu Bulgarlar yapıyorsa, zorla isim değiştiriyorsa, ciddi bir parti oluruz ve Bulgarlar'a «yanlış yapıyorsunuz» deriz. Bunu söyleriz. Yalnız Türkiye Cumhuriyeti'nin Dış İşleri Bakanlığı'nın bir organı olarak hareket etmeyiz. Sosyalist Parti, yalnızca, Sovyetler Birlği Komünist Partisi söz konusu olduğunda değil, her zaman bağımsız davranmaya özen göstermek zorundadır. Zorla isim değiştirmesine karşı çıkarız; ancak bu nedenle ne sosyalizmi ve ne de Bulgaristan'daki sosyalist uygulamayı reddederiz (Alkışlar).

Bağımsızlık ciddiyet ister; ciddi olmak zorundayız. Türkiye, Birleşmiş Milletler'de Bulgaristan'ı kınamak istiyor: Müslümanların ismi değiştiriliyor. Bizim, müslümanların ismini korumak diye bir işimiz yok. Bizler, laisizmden yanayız. Türküz ve lai-

kiz; bu kadar. Müslümanların ismi üzerine bir cihata girmeyiniz. Birleşmiş Milletler'de Türkiye ileri sürüyor: Bulgaristan şalvar giymeyi yasaklıyor. Bize ne? Biz başka ülkelerin bizim giysi devrimimize karışmasından hoşlanır mıyız? Mustafa Kemal Paşa da yasakladı. (Alkışlar).

Lütfen ciddi olalım. Ciddi olmak zorundayız.

Dünya sosyalizminin yanlış ya da doğru bazı pratiklerini, ufak sorunları, Türkiye sosyalizminin temel sorunları yapmayalım.

Bir noktayı belirtmek zorundayım: Ben, bunları çok önemli gören arkadaşlarımı da fazla eleştirmiyorum. Yalnızca fazla önemsememelerini diliyorum.

Birbirimizle ortaklık yapacaksak, birimizin bir düşüncesi nedeniyle, altına iki çizgi çizmeyelim. Bir kitabımın önsözünde de belirttim; 12 Eylül döneminde Uğur Mumcu'nun birçok yazısını büyük bir rahatlık ve istekle okuyorum. Kavga ediyor ve seviniyorum. Ancak bazılarına katılmıyorum. Uğur da benim yazılarımın bir bölümüne katılmıyor. Fakat bu masanın çevresinde tartışıyoruz ve beri, bu tartışmadan hiç bir zaman kötümser sonuçlar çıkarmıyorum.

Papazların önünde günah çıkartmak

Arkadaşlarım, izninizle, özeleştiri konusuna tekrar gelmek durumundayım. Zaman sınırı nedeniyle hızla anlatmak zorundayım: Biz bu plağı daha önce de dinledik bu filmi daha önce de izledik. 74 yılında da bu özeleştiri sorunu çıktı; boşuna tekrarlamıyorum.

Askeri idare gelir; televizyonlar yayın yapar. Bizim cephemizi de etkiler. Mahkemelerde bile etkilenenler olur; gençlerimiz «hata yaptım» diye bağırırlar. «Süleyman Demirel haklıdır» derler. Bunları 12 Mart döneminde de duyduk. Bunlar geçer; sonra yine bir araya gelmek istersiniz. Bir bölük başlar; televizyondan başlayan yolu sürdürür, «özeleştiri yapın» diye tuttururlar.

Arkadaşlarım, 12 Mart döneminden sonra, sosyal mücadele yoluna girmek için diğerlerinden özeleştiri isteyenlerin hiç birisi mücadeleye katılmadı. Özeleştiri isteği, sosyal mücadelenin dışında kalmanın gerekçesi yapıldı.

Bağımsızlık gerek; kompleks gerekli değil. Şimdi bir dileğimi dile getiriyorum. Anti-Sovyetler, Sovyetler Birliği'ne Rusya diyorlar. Böyle diyenlere sesleniyorum; özeleştiri, Rusya'da doğmuştur. Papazların önünde günah çıkarma pratiği var. Hücredeki papazın önüne gelir, kadın, «zina yaptım» der. Bizim öyle sorunumuz yok. Cani gelir, «adam öldürdüm» der; bizim bu tür sorunumuz yok. Bu, Hıristiyan pratiğinden, Rusya'daki toplumsal mücadele yoluyla, sosyalist uygulamaya girdi. Arkadaşlarımdan diliyorum, bunu almayalım; eksik kalsın.

Pratik bizi eleştiriyor ve biz birbirimizi eleştiriyoruz. Bu kadarı yeter.

Arkadaşlarım, bağımsız ve Türkiye üzerinde bir sosyalizm diyoruz; nedir? Bizler ne kadar çok bağımsız olmayan bir sosyalizm kurmak istesek, yine de kuramayız. Bizler bu toprakların insanlarıyız ve bir geleneğimiz var. Eğer özeleştiriye bugün karşı çıkıyorsam, bu toprakların insanı olduğum için ve kendi pratiğimden etkilendiğim için karşı çıkıyorum. Eğer Türkiye'de pişmanlık yasası gibi bir yasa çıkarılıyorsa ve bu yasanın tüm amacı, insanlarımıza, «hata yaptım, affedin, yüzümü gözümü değiştirin» dedirtmek ise, izin verin biraz duygusal olalım ve şu özeleştiriye hep birlikte karşı çıkalım. Özeleştiriye devam etmek gereğini savunan arkadaşlarımı tenzih ediyorum, böyle bir pratikte özeleştiri istemek onuruma dokunuyor.

1970 yıllarını ve pratiğini çözümlemeye çalışan bir kitap yazıyorum. Avukat dostlarım itirafçıların dosyalarını ve iddianameleri verdiler. Bunları okurken utanç duyuyorum. Tüm itirafçılar, isterseniz özeleştiriciler deyin, bir CIA senaryosunu tekrarlıyor: «Annemle babam geçinemezdi...». Hani yeni romanlar var ya, okuyorsunuz. «Annemle babam geçinemezdi, köyden kente geldim, kimse bana bakmadı, kadın bulamazdım, solcu oldum, affedin beni.» Hepsi, bu. Bunları mı yapacağız (Alkışlar). Bunlarla fazla bir yere gidemeyeceğimizi düşünüyorum.

Fraksiyon sözüne geliyorum. Benim arkadaşlardan ayrıldığım nokta var. Arkadaşlarım, bir defa biz eğer sosyalistsek, eğer sosyalizmi kuracaksak bunun güzel olduğuna inanıyoruz. Eğer güzel olduğuna inanmıyorsak niye sosyalizmi kuralım? Birinci nokta bu. İkincisi eğer sosyalizme güveniyorsak, arkadaşlarımdan rica ediyorum, «eleştireceğim, sizlere söz söyleyeceğim, hatalarınızı bulacağım» derken, sosyalistlerin kendine güvenini kırmasınlar, morallerini bozmasınlar. Hiç hoşlanmıyorum: 70 parçasınız, 100 parçasınız, 500 parçasınız. Mücadele moral ister; bu moral değil. Üç kişisiniz, beş kişisiniz; bu da kendine güveni sarsıyor. İçimizden bazılarımız içimizden bazılarımıza sürekli olarak ne kadar «aşağılık» olduğunu anlatmaya çalışıyor; olmaz böyle şey. Bunlarla sosyalizm, bunlarla güzel bir dünya kurulmaz.

Öyle çok parçalı değiliz

Fraksiyon, hizip demek. Marksist Partiler ne diyor? Hizip, fraksiyon olmaz diyorlar.

Sözcükler üzerinde duyarlılık göstermeye hakkım olduğunu düşünüyorum. Daha önce de bir sözcük vardı: «Goşist». Benim, arkadaşlarımla bir-

likte çıkardığım bir dergide, 12 Eylül'den önce bu sözcüğe karşı da bir mücadele açtık.

Birbirimizle tartışalım, birbirimizle en sert bir şekilde tartışalım. Ama niye sürekli bizim tuttuğumuz yolu, legal yolu, doğru bulmayan arkadaşlarımıza Fransızcadan bir aşağılayıcı sözle hitap edelim? Neden, biz birbirimize sürekli siz küçük parça; fraksiyonsunuz, hiçbir öneminiz yok, epsilonsunuz diyelim , niye bunu yapalım. Bunu söylediğim zaman sadece moral için söylemiyorum. Çünkü ben Türk solunun, izninizle, çok parçalı olmadığına inanıyorum. Yıllardır ben bunu yazarım. Bunlar bizim aramızdaki tartışmaları büyütmemizden geliyor. Öyle çok çok parçalı değiliz. Çok şükür hapishanede, cenazede ve imza atarken, birleşiyoruz.

Aramızdaki görüş ayrılıklarını, 1970 yıllarının özel koşullarının etkisiyle abartmamalıyız. 1970 yıllarının özel koşullarını , 1980 yıllarına da taşıyacağımız sanılmasın. Objektivite, böyle bir taşımaya elverişli görünmüyor.

Uzun yıllar Türkiye'de sosyalist düşünce ve pratik, baskı altında tutulmuştur. Bugün çoğumuz ve belki Mehmet Ali Bey bile, 1961 Türkiye İşçi Partisi'ni eleştiriyor, eleştirir. Ancak 1961 Türkiye İşçi Partisi, uzun suskunluk yıllarından sonra çok büyük ve görkemli bir başlangıç olmuştur.

Fakat şimdi bu görkemli başlangıçta değiliz. Hepimiz aştık. Başlangıç başkalarını doğurdu, çıkardı.

1970 yılları, bir «reddiye dönemi» oldu. Hem Türkiye İşçi Partisi'ni, yeni başlangıcı ve hem de her şeyi reddetmeye başladık. Reddetmek çocuksu bir heyecandır; yaşadık.

Fakat hızlı pratik artık bizi birleştirmeye başladı. En önemli ayrılık noktalarımızdan birisi legalite-illegalite idi; şimdi böyle bir sorunumuz olmadığını sanıyorum. En azından çoğumuz için böyle bir sorun yok. Artık biz legal yolumuza devam etmekle birlikte, bunun dışına çıkanları, çıkabilecek olanları, savcılar gibi suçlayacak durumda değiliz (Alkışlar).

Türkiye'nin kendine özgü koşulları var

Şimdi şiddete geliyorum. Arkadaşlarım, Türkiye'de komünizm yasaktır. Komünizmi övmek de yasaktır. Benim ters bir huyum var, bir şeyi övemezsem, onu yermek de istemiyorum. Bana övme hakkını vermiyorlarsa, yerme hakkını da kullanmıyorum. Türkiye'de bir tek, komünizmi övebilirsiniz, Avrupa komunizmini, onu da ben sevmiyorum (Alkışlar). Şimdi şiddete geldiğimizde eğer Rus komünizmi, Sovyet komünizmi varsa ve yasaksa, Avrupa komünizmi serbest diye niye Avrupa komünizmini isteyelim? Türkiye'nin kendine özgü koşulları var ve sosyalizm evrensel yapısı olan bir birikimdir.

Şiddete gelince...

Şimdi şiddete geliyorum. Şiddeti övmek de yasalarımıza göre suçtur. Başka bir şey yok. Suçtur. Şiddeti övemeyiz. Övdüğümüz zaman kanunen suç olan bir şeyi övmekten dolayı hakkımızda dava açılır. Ancak arkadaşlarım, 12 Eylül'ü yapanlar da söylüyor, başkaları da söylüyor ben de söylüyorum. İzninizle ilk kez kendi çalışmalarımdan söz edeceğim. Ben Türkiye tarihine 3 tane sivil savaş dönemi çıkardığımı düşünüyordum. Bunlardan bir tanesi, çalışmalarımı okuyanlar bilir, 1806-1826 yılları arasını kapsıyor; bu dönemi iç savaş olarak yazdım. Vaka-i Hayri ile sona eriyor. Yeniçeri ordusu dağıtıldıktan sonra iç savaş bitiyor. İkincisi 1903-1923 dönemini içine alıyor; tarihler biraz oynatılabilir. Bunların iç savaş dönemi oldukları resmi tarihte ya da başka tarihlerde yazılmıyor; ben çıkarıyorum.

Üçüncüsünün durumu biraz başka; 12 Eylül liderleri de 12 Eylül'ün hemen öncesini iç savaş koşulu olarak niteliyorlar. İç savaştır; başlangıç ve bitiş tarihlerini saptayıp belirtmem gerekiyor. Burada yapmıyorum.

İç savaş koşulları başkadır. Elitler, seçkinler öldürülür. Hiç suçu olmayanlar öldürülür. Masumlar ölür. Uğur arkadaşım, üç Kanadalı askerin ölümüne üzülmek gerektiğini belirtiyor. Hiç kuşku yok, üzülmek gerek. Üzülüyorum. Ancak yalnızca onlara mı üzülüyorum. Orhan Cavit'e, Ümit Doğanay'a, Kemal Türkler'e ve nicelerine üzülüyorum.

Bir iç savaş koşulunu yaşıyorduk. Bu dönemde polise güvenemiyorduk. Bizleri Süleyman Demirel Hükümeti korumuyordu, güvence arayacak olursak genç arkadaşlarımızı düşünüyorduk. Bir şükran gereği çıkıyor(Alkışlar).

Yalnız burada benim anlatmak istediğim bu değil ve şu: Yolumuz şiddet yolu değil. Legal parti kuruluşunu tartışıyoruz. Doğu arkadaşım, güzel söylüyor; bilanço yapılmasını istiyor. Ben bunların da hesaba katılması gerektiğini söylüyorum. Şimdi bir sosyalist parti kurulduğunu varsayalım. Önemli bir toplantı ya da miting yapacağız. Şimdi tam bir miting öncesinde, hiç dilemiyorum, bizim dışımızda, bu kez beş Amerikalı öldürülürse ne yapacağız?

Az olmaktan, sarılmış olmaktan gelen sorunlarımız vardı. Böyle zamanda, her aklımıza yatmayan işi «provakasyon» olarak niteliyor ve aklımıza yatmayan her işi yapanı da «polis» sayıyorduk. Aramızda polis ya da provakatörlükle itham etme-

diğimiz kimse kalmadı.

Şimdi yeni döneme giriyoruz. 1970 yıllarını incelediğimi söylemiştim. Tüm iddianameleri okuyorum, araştırıyorum. İlk sonucumu açıklayabilirim: 1970 yıllarında, polis sol örgütlere pek girememiş görünüyor. Belki kaba ve insanlık dışı yöntemlere güvenmeye önceden karar vermiştir; polis istihbaratı yerine elektrik vermeyi o zamandan kararlaştırmıştır. Olabilir.

Sosyalist parti kurulur. SHP var. Dostça tartışmalar yapılır. Burada söylemek istediğim şudur: 1970 yıllarının pratiğini kural saymayalım. 1980 yıllarının ikinci yarısından itibaren başlayan yeni dönemin, 1970 yıllarına benzeyeceğini bir yasa hükmü saymayalım.

İyimser olmak durumundayız.

Bir soru var:«Kürt sorununu burjuva demokrasisi çözebilir mi?» Bu soruya hemen cevap verebilirim: 12 Eylül dönemine kadar Kürt yurttaşlarımızın silahlı bir mücadelesi yoktu. Bu, 12 Eylül döneminde çıktı. Şimdiki yönetime burjuva demokrasisi denilirse, henüz bu sorunu çözemediği görülüyor. Bu kadarını söylerim; daha fazlasını söylemem. Bundan sonra Murat'a katılıyorum. Yasalar çerçevesi içinde bunları söyleyebiliyorum.

Sözlerimi bitiriyorum.

Sosyalistler iyimser olmak durumundadır.

Yeni bir düzen için mücadele iyimser olmayı gerektirir.

On yıl önceki sosyalist partileşme sürecini bilenlerimiz var. Ben de bir bölümünü biliyorum. Şu kadarını söyleyebilirim: Bugünkü toplantı bir sıçramalı toplantı olmuştur. Sorunlarımızı çok daha ilerde ve çok daha büyük sıçrama ile tartışıyoruz.

Hepimiz yine beraberiz. Bir tek aramızdan alınan canlar yok. İşimiz, ölülerimizin sayısını artırmak isteyenlere engel olmaktır. Türk aydınlarını, Türk solcularını biraz denizin üzerindeki ağaç gövdeleri ne benzetiyorum. Geliyorlar, bizi denizin dibine batırıyorlar, bir müddet tutuyorlar, orada. Biz bir süre sonra çıkıyoruz. Ama daha ilerden çıkıyoruz. Ben bu defa daha ilerden çıktığımızı görüyorum. Bizi, inatçı bülbüllere benzetiyorum (Alkışlar). Adamlar çıldırıyorlar. Alıyorlar, bir kısmımızı asıyorlar, hapse koyuyorlar. Biz bir müddet sonra yine aynı türküleri söylemeye başlıyoruz. Sinirleri bozuluyor. Bizim sinirlerimiz bozulmamalı. Bu işi sürdürüyoruz biz ve izninizle söyleyeyim, kaybımız o kadar fazla değil. Ben gidenlerin dışında 12 Eylül'ü hiç önemsemiyorum(Alkışlar). Kendimizde olmayan sorunlar, yaratmayalım. Bu toprağın insanları olarak sadece ölüme çare bulamayacağımıza inanıyorum. Ona da gerçekten üzülüyorum. Onun dışında biz burada kendi tartışmamızla yolu bulacağız. Ve en önemli dayanağımız şudur: Türkiye objektivitesi, sosyalistlerden başka kimsenin yönetemeyeceği bir Türkiye'ye getirdi Biz ne kadar aptal olursak olalım, iktidara geleceğiz. Çünkü objektif durum bizi zorluyor. Buna inanıyorum. Moralimizin yüksek olmasını diliyorum. Teşekkür ediyorum (Alkışlar).

İnfaz Yasası'ndaki Değişiklik Af İstemini Ortadan Kaldıramamıştır

Şenal Sarıhan

Kamuoyunu günlerce meşgul eden tartışmalardan sonra; «647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Yasa'nın 19. maddesinin 1 ve 2. fıkraları ile TCY'nın 304. maddesinin 3. Fıkrasının değiştirilmesine ve 647 Sayılı Yasa'nın Ek 2. Maddesine İki Fıkra Eklenmesine Dair Kanun» çıkmış bulunuyor. Bu yasanın hükümlülere getirdiği, süreklilik taşıyan tek olanak daha önceki indirim süresine ayda dört günlük bir ek getirmiş oluşudur. Ve yasanın temel amacı, cezaların bağışlanması değil, günümüz koşullarına göre çok ağır olan ceza miktarlarının azaltılmasıdır. Bu nedenle de İnfaz Yasası, cezaevi kapılarının tümden açılmasına değil, cezalarının zaten önemli bir bölümünü çekmiş olan çok az sayıdaki hükümlünün birkaç ay ile birkaç yıl arasında değişen sürelerle erken bırakılmalarına neden olmuştur. Örneğin değişiklikten önce bir yıllık bir mahkumiyete karşılık yatılacak süre 6 ay 12 gün iken, yeni yasa bu süreyi 4 ay 26 güne indirmiş bulunmaktadır. Yaklaşık olarak mahkumiyetin yarısının çekilmesi anlamına gelen bu uygulamanın kimi olumluluklar taşıdığı söylenebilir. Ne var ki İnfaz Yasası'ndaki değişikliğe neden olan istem, böylesi küçük bir «sunu» ile karşılanabilecek durumda değildir. İnfaz Yasası, geniş halk kitlelerinin af isteğine karşı bir «sus payı» niteliği taşımaktadır. Af istemi, cezaların azaltılması değil, kaldırılması isteminden kaynaklanır.

Bugün İnfaz Yasası'nda yapılan değişiklikle salıverilenlerin önünde yeni ve önemli sorunlar vardır. Şartlı salıverilme tarihinden bihakkın tahliye tarihine dek hükümlü gözetim altındadır. Bu sürenin kendisinden geri istenilme tehdidi her an yanıbaşındadır.

Verilen cezanın ekleri niteliğinde olan: Kamu haklarından kısıtlanma, kamu hizmetlerinde çalışamama gibi yaptırımlar da onu özgür yaşamın dışına itecektir. Daha önemlisi, eski bir hükümlü olmanın tüm suçlamaları yasa olarak da onu izleyecektir.

Haklarında «Genel Güvenlik Gözetimi Altında Bulundurulma Cezası» verilmiş olan hükümlüler ise zaten, sınırları biraz genişletilmiş yeni bir cezaevi yaşamı ile karşı karşıyadırlar.

Bütün bu olumsuzluklar düşünülünce İnfaz Yasası'nın dertlere deva olmaktan ne denli uzak olduğu açıkca görülecektir. Bu yasa kamuoyunu da tatmin edememiştir. İnfaz Yasası'nın hemen ardından yayımlanan, toplu salıverilme gibi önemli bir olayı belgelemeye çalışan TV görüntüleri ve gazete fotoğraflarındaki silik sevinç bu tatminsizliğin en önemli tanıklarıdır. Bu fotoğraflarda, özgürlük sevincini halaya dökmeye çalışan küçük grupların yüzlerindeki acı kolayca gözlenebilir. Bu insanlar, ardlarında kalan yıllarını bölüştükleri insanların acılarını, yüreklerinden ve yüzlerinden atamamışlardır.

İnfaz Yasası'nın hemen ardından konuya ilişkin olarak konuşma yapan Sayın Başbakan «Affın kesinlikle karşısında olduğunu» açıklamıştır. Bu açıklama, cezaevleri, tutuklu ve hükümlü yakınları ve onların acılarını bölüşen milyonlar arasında büyük bir tepkiye neden olmuştur. Sayın Başbakan affın neden karşısındadır? Olağanüstü bir dönemi geride bıraktığımız bugünlerde çözülmesi gereken temel sorun, suçu yaratan koşulların ortadan kaldı-

rılması mücadelesi olmalıdır. Bu koşulları gözardı etmek toplumumuzun gerçeklerini görememek olacaktır.

Bilindiği gibi kriminoloji (Suçlar Bilimi), bireyleri suça iten nedenlerin toplumdan kaynaklandığını göstermektedir. Birey, ister siyasi, ister adi suçlu olsun, toplumun içinde taşıdığı bozuklukların ve adaletsizliklerin etkisi ile «suç» işlemiştir. O halde «suç» olanı ortadan kaldırmak için öncelikle suçu yaratan ortamı yok etmek gerekecektir. Bu yapılamadıkca, cezaları artırmanın ya da affı, suç işlemenin bir nedeni olarak görmenin sağlayacağı bir yarar yoktur.

Bugün belli çevreler, sürekli bir şekilde 1974 Affının, ertesi yıllarda suça teşvik edici bir unsur olduğunu söyleyip durmaktadırlar. Oysa Af, tüm toplumlarda, özellikle bunalımlı dönemlerin sonrasında kamu yararının ve esenliğin sağlanması isteminin zorladığı bir önlem olmuştur. M.Ö. 404 yılında Atinalı General Thrasybule, «Geçmiş Şeyleri Unutma Yasası» adını verdiği ilk yazılı affı ilan etmiştir. Bizde de imparatorluk yıllarından bu yana çok sayıda af ilan edilmiştir. 1974 affını suça kaynak olarak gören anlayış, tüm af olgularına aynı gözle bakacaktır. Oysa suçları yaratan Af yasalarının verdiği umut değil, toplumda yaşama isteğini yok eden olumsuzlukların yarattığı umutsuzluktur. Bugün af isteyen geniş kitleler, bireyin, dolayısıyla toplumun, kendini yenileyebileceği ve gerçek huzur ve barışı sağlayabileceği umudunu taşıyan bireylerden oluşmaktadır. Şurası unutulmamalıdır ki, suç toplumun ürettiği bir olgu olduğuna göre af da toplumun bağışlanması demektir. Nitekim Yargıtay Ceza Daireler Kurulu'nun bir kararında bu konuda:

«Ammenin Menfaati Noktasında ittihaz edilmiş siyasi bir tasarruf olan umumi af ile bazı suçların unutulmak istendiği» belirtilmektedir. Yargıtay kararında da işaret edildiği gibi af, bireyden önce toplumu ve toplumsal çıkarları ilgilendiren bir tasarruftur. Kaldı ki, bugün çevremize şöyle bir bakıvermek, cezaevi gerçeğini çok önemsememiz gerektiğini ortaya çıkaracaktır. Cezaevi, salt tutuklu ve hükümlülerden ibaret değildir. Cezaevinde bulunan bir kişiyi, en az üçle çarpabiliriz. Bu kadar kişi, cezaevi olgusunun getirdiği olumsuzluklardan etkilenmektedir. İçeride ya bakılacak bir kişi vardır, ya da dışarıda bu kişinin bakım ve desteğinden yoksun çok sayıda kişi bulunmaktadır. Bu insanları ve sorunlarını görmezlikten gelebilir miyiz? Bunlar da toplumun önemli kesitini oluşturmuyorlar mı? Yoksa onları da suçlu yakınları oldukları için her türlü cezaya müstahak mı görüyoruz? Daha önemlisi, «gerçek suçlu» içeriye terk ettiğimiz insan mıdır? Ve uzayan tutukluluk bu insanı, eğitmeye yeterli olacak mıdır? Şunu önemle belirtmek istiyorum ki, «içeridekileri» adi ve siyasi mahkumlar olarak ayırarak, değerlendirmek olanaksızdır. İçeridekiler sıfatları ne olursa olsun, bizim insanlarımız. Onları bu koşullara iten de hepimiziz. Gözümüzde çok büyüttüğümüz bir cinayet suçlusu, bir anlık öfkenin kurbanı olmuştur. Çok aşağıladığımız sıradan bir hırsız ise, nice açlıkların ,öfkelerin sonucunda bu işe yönelmiştir. Pekçok suçun kökeninde mülkiyet ilişkilerindeki çarpıklık yatmaktadır.

Bilindiği gibi, siyasi suçluları, adi suçlulardan ayıran tek önemli yan, birinin bir bireysel karşı çıkışın simgesi olmasına karşın diğerinin, toplumsal bir karşı koymanın simgesi olduğudur.Adi suçlu, sonuç olarak bireysel gibi görünen, özünde toplumsal dürtülerle ortaya çıkan bireyci bir amaç peşindedir. Siyasi suçlu ise, toplumsal bir amaçla ve toplum çıkarları için yola çıkmış, fakat günün siyasi anlayışlarına ters düşmüştür. Bu yanı ile siyasi suçlarda «ahlak anlayışlarına» ters düşme yerine, inançlara, özellikle de iktidarda bulunan siyasi düşüncelere ters düşme söz konusudur. Bu yanı ile siyasi suçlar, ahlak değerlendirmeleri ile çelişmedikleri için, daha saygın bulunurken, bir yandan da tehlikeli olarak nitelendirilmektedirler. Bu nedenle de, daha ağır yaptırımlara bağlanmış bulunmaktadırlar. Oysa tarih, siyasi inançların, çağa ve toplumlara göre hızla değiştiğini ve bu değerlendirmelerin de değişimlere ayak uydurduğunu göstermektedir. Bu nedenledir ki, af istekleri genel olarak siyasi af isteği ile özdeş haldedirler.

Bugün ülkemiz olağanüstü bir dönemi geride bırakmak üzeredir. Bu dönemin değer yargıları içinde hükümlendirilmiş olan insanlar, adi suçlulardan ayrı düşünülemez. Özenle belirtmeye çalıştığım gibi, her iki grubun yargılanmasının temelinde toplumsal adaletsizlikler ve sorunlar yatmaktadır. Yine son yılların ülkemizde yarattığı ekonomik buhranlar, suçluluk oranında hızlı bir artış yaratmıştır. Bugün suç ve suçlunun azalmasını gerçekten isteyen yetkililerin ilk görevi, cezaevi kapılarına kilit vurma yerine, toplumdaki haksızlıklara ve adaletsizliklere kilit vurmak olmalıdır. Bir ülkede cezaevlerinin ve «içeridekilerin» sayılarının artması, orada bazı şeylerin iyi gitmediğinin bir kanıtıdır.

Yine bilindiği gibi, son yıllarda hızla artan işkence iddiaları, adalet duygusunu önemli ölçüde rencide etmiştir. Gerek bu olgu, gerekse halkın giderek yükselen huzur ve barış istemi, af olgusunu acil bir talep olarak gündem de tutmaktadır. İnfaz Yasası'nda değişiklik yapmaya yetkili merciler affı sağlayacak yasal değişiklikleri yapmaya da yetkilidirler. Bu yetkinin olumlu yönde kullanılması, halkın isteklerine yanıt verildiğini kanıtlayacaktır.

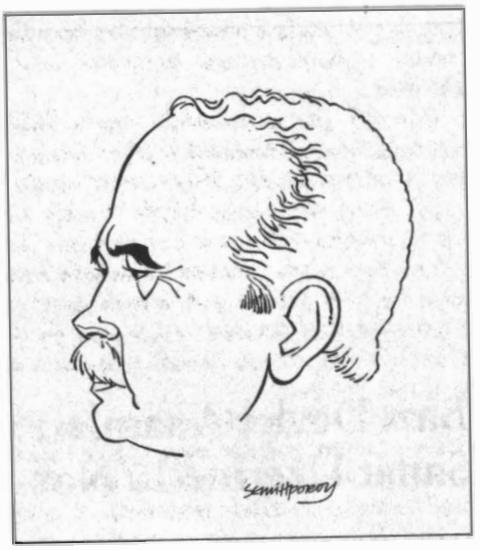

Çıplak ve Sevinçle

Sıkıntıları içindeki insan
Kapanıp kalma dar çevrene

Kanma bir gün olsun
Varlığını yöneten oyunlara

En yakınından en uzağa
Aç kulağını dinle ne varsa

Bin yıllık da olsa bildiklerin
Bırakma kuşkuyu elden

Konan kuralları değil
Aklındır senin en iyi dostun

Değişmeyen yalnız değişmedir
Değiş tır kabuğunu her şeyin

Dünyaya çıplak ve sevinçle gelen insan
Elindedir senin yalnızlıktan kurtulman

Tevfik Akdağ

Bazı Devlet Adamları ve Sanat Üzerine 10 Not

Cemal Süreya

1) Genç Mustafa Kemal, batı şiirinden çeviriler yapıyordu. Tevfik Fikret hayranıydı; onun cenazesinde hazır bulunmuş tek subay. Din, tarih, kültür, Anadolu uygarlıkları, dil konularında özlemi büyük. *Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar*'a baktığımız zaman bunu hemen görürüz. Sanatçıyı yüceltmek için büyük çaba gösterdi. Türk Dil ve Tarih cemiyetlerini kurdu.

Ziya Gökalp'e yer gösterdi.

"Hayatta en hakiki mürşit..."

2) Genç İsmet'in daha erkân-ı harbiye yıllarında Schopenhauer'i metin olarak sökmek için nice kafa patlattığını Ali Fuat Erden'in anılarında okumuştuk. Güney cephesindeki bir çarpışma sonunda elde edilen bir gramofonla tek plağı, onu ve birliğindeki subayları klasik batı müziğine attıydı. "İstirahat" saatlerinde sürekli çalınırdı o plak. Bu da, sonunda, Paşa'yı "operacı" kılacak... Ama hep sürdürdü onu.

Mevcut düzenin hep ileri noktasında duran İnönü, 61 Anayasası gerçeği karşısında "ortanın solu"nu oluşturmakta gecikmemiştir. Sadrazamdır (Nizamülmülk).

Şairi Ceyhun Atuf Kansu'dur. Öykücüsü: Ümran Nazif; biraz da Mahmut Makal. Ressamı Zeki Faik İzer. Müzisyeni Adnan Saygun.

İnönü bilim ve sanat armağanları.

Türkçe'de kendi üslubunu yarattı. Atatürk'ün coşkulu, dallı budaklı, esinli dilinden sonra o da yalın, düşünceyi doğrudan kılıf alan Türkçesiyle varoldu.

3) Celal Bayar: Akla gelebilecek her şeyin özyetişimli (otodidakt) kişisi: Kurtuluş Savaşı (Galip Hoca), Bankacılık (İş), aferizm (sofra). Atatürk ve İsmet İnönü, Hilmi Ziya Ülken'in deyimiyle "literer" kişilerdi. Celal Bayar'ın tam tersi, olduğu görülür. Hatta onun öncekilerin durumuna bir tepki olduğu söylenebilir. Sanatla ilgisi, gazino kültürünün ilk adımlarına kendisinin de katılmasıyla başlamıştır (Nesrin Sipahi). Hükümet programlarını okurken Meclis'te hemen her zaman kültür yerine "kültürfizik"ten söz etmiştir. Çıplak at üstünde ve at üstünde çıplak gösteri yapan Colette (Ankara Palas). Heykel sevgisi de büyük: bu, DP asasını hep yanında gezdirme alışkanlığı yaratmıştı onda. Tarihçisi: Kandemir. Şairi olamaz. Olursa: Orhan Seyfi Orhun. Ressamı: Orhan Ural. İdeologu: Cemal Kutay.

4) Adnan Menderes: Müzisyen hayranı. "Büyük Menderes" olarak gazinodan, "küçük Menderes" olarak Opera'dan iki sanatçıyı beğendi. Şair olarak da emniyet müdürlerinin birinin yetenekli eşini yüceltmiştir. Bayan şairin yapıtının adı *Pas Damlası*'dır.

Bal Mahmut'un esprilerini değerlendirdi. Besleme basın kurdu. Şairi: Ümit Yaşar Oğuzcan; biraz da Celal Sahir. Filozofu ve ekonomisti: Burhan Ulutan. Resim sevgisi, İspanya yolculuğunda pırıl pırıl böceklerle (kantarit) ilgilenmesiyle sonuçlanmıştır. Ziya Gökalp'ten Tevfik İleri'ye geçti. Anayasa'nın adını ve Türkçesini değiştirme girişiminde başarı kazandı. Osmanlıcayı güzel örnekleriyle sürdürmek istedi. Kültürü tatlısu (gölet) kültürüdür. Romancısı: Esad Mahmut Karakurt. Tiyatrocusu: Muammer Karaca. Ceketi: Kuvaze. Sanat güneşi: Müren.

CHP mallarına el konulduğu gün, Meclis'te, şöyle demişti: "İnönü başka türlü konuşsaydı, bütün bunlar olmazdı."

Kamu hizmetine yararlı dernek statüsü kazanmak amacıyla girişimde bulunan Türk Edebiyatçılar Birliği için, "Ne yararlısı? Kamu hizmetine zararlı bir kuruluştur o!" sözü de ona aittir.

5) İlk Poujade: Osman Bölükbaşı. Şarkıcısı: Behiye Aksoy. Şairi: kendisi. Esnafı savunur, ama

Ahi mavisini sevmez. Romancısı: Muharrem Zeki Korgunal ve İskender Fahrettin Sertel. Güreşçisi: Reşit Karabacak.

6) Süleyman Demirel: Kültürle tek ilişkisi, konuşmalarında ilk kez Thomas Paine'in adını geçirmesiyle gerçekleşmiştir. Bal Mahmut'un yerini Öztürk Serengil alır. Zeki Müren'i de Bülent Ersoy (kara para) zorlamaya başlamıştır. Kantocu: Nurhan Damcıoğlu. Eğlence kralı: Fahrettin Aslan. İletişim aşaması: Dündar Kılıç. Deterjanı Fay. Ansiklopedisi: *Kim Kimdir?* Şairi: Turhan Oğuzbaş. Biraz da Zeki Ulunuh. Ressamı: Necdet Kalay.

7) Gerçek Poujade: Necmettin Erbakan. Cumhuriyet balosuna pelerinle gidecek, böylece de Almanya'da kazandığı görgüye koşut bir protesto eyleminde bulunacak. Şairi: Turgut Özal. Dansözü: Topkapı. Uzletgâhı: Ticaret Odasının halvet bölümü. Boksörü: Cemal Kamacı. (Aynı zamanda Ziya Gökalp'in yerine kaim olmak üzere, ideologudur). Zaman zaman, hiç uymadığı halde, Limancı Hamdi'yi de düşünür. Dua iskemlesi ile kasası arasında sıfır kilometre mesafe vardır. Ressamı yok. Fotoğraflarını kendi çeker. Böylece plastik sanatlar-İslâm değerleri sorununu pragmatik bir çözüme götürmüştür.

8) Turgut Özal: Yahudi bakışlı Müslüman. Kapitalist yürüyüşlü kayınpeder. Ressamı: Pehlivanlı. *Red Kid*'i izlemiştir ve bunun "Amerikan komiği" olduğu kanısındadır. Saati: Rolex. Sağlığı: Kodekste yazılı. O sergiden, o Polonyalı ressamın resmini o da hemen attırabilirdi. Grafik sanat ürünlerinde orak çekiç aramakla geçen gençliği "fabrika bandı"nda karşı konmaz bir aşk buldu. Operası: "Beş milyarlık..." Düşmanları: Bütün yardımcıları. Ressamı: Picasso.

9) Ülkü Söylemezoğlu: Sağda ve sıfır noktada bir Aydın Gürkan. Gazetesi: *Yeni Düşünce*. İdeologu ve sanat tarihçisi: Melin Haser.

10) Mehmet Yazar: Reşat Aydınlı. Dili: Ölü dil.

«İki Ölü Evi»

Orhan Barlas

Toprağı Bol Olsun'u tatla izliyorum. Sürükleyici, hafif, ama içinde bir şeyler olan bir güldürü. Gene de oyunun orta yerinde düşüncem başka yerlere kayıyor. Az sonra oraya geleceğim. Branislav Nusiç bizlere pek uzak sayılmaz. Makedonya Osmanlı'da iken on yıl konsoloslukta çalışmış. Balkan Savaşından sonra da bir «kurtarılmış kente» vali olmuş. *Toprağı Bol Olsun*, başyapıtı sayılırmış. Şimdi ilginç yere geldik: Yırmi dört yaşında *şiirleri yüzünden*, bir yıl hapis yatmış. Oyunu seyrederken bir başka oyunu anımsıyorum. Belki kırk beş, elli yıl önce okuduğum Nazım Hikmet'in *Bir Ölü Evi* ya da *Merhumun Hanesi'ni*... Nedeni de açık. İki oyun da mirasçılık, mal mülk paylaşması üzerine yazılmış İkisi de güldürü.

Burada başa dönelim. Tiyatroya uzak yakın ilgi duyan bir Türk seyirci, Nazım Hikmet'in *Bir Ölü Evi* oyununu bilmeden, Nusiç'in *Toprağı Bol Olsun*'u üzerinde sağlıklı (ve haklı) bir yargıya varamaz. İlkin şu var: Nusiç, Nazım Hikmet'ten yaklaşık kırk yaş büyük. Akla ister istemez, Nazım'ın ondan esinlenmiş bulunduğu olasılığı geliyor.Oysa Nusiç'in oyunu ilk kez 1937'de sahnelenmiş... Nazım'ın oyunu ise ondan beş yıl önce, 1932'de Darülbedayi'de oynanmış. Bun-

dan öte, *Bir Ölü Evi*'ni yeniden okumak benim için kaçınılmaz oldu. Ellerine sağlık, sevgili Fethi Naci bana oyunu verdi. Şaşkınlık içinde okudum.

Saçak, İvan İvanoviç'i sorun yaptı. Ben (gene *Saçak*'ta) bu oyunu sorun yapmak isterim. Nazım Hikmet 1932'de bir oyun yazar, bu oyun «gerçekleştirilir». Sırp yazarı Nusiç'in oyunu 1937'de sahneye konulur. 1954-1955'te oyun, *Yaslı Aile* adı ile Küçük Tiyatro'da bizim seyirciyi «bir sezon kırıp geçirir». *Bir Ölü Evi* konusunda Türk Tiyatro çevresi tam bir sessizlik içindedir.

Bu iki oyunun konusu tıpatıp aynıdır. Mirasçılık, ölüden arta kalanlara utanmazca, nerdeyse içgüdüsel bir istekle sahip çıkma, iki oyunda da yerden yere çalınır. Ne var ki, bana kalırsa, (benim bulunduğum yerden) Nazım Hikmet'in oyunu Nusiç'in oyunundan çok daha çarpıcı acı ve ilginçtir. Benim konumumdan... dedim. *Çünkü Bir Ölü Evi* (ya da *Merhumun Hanesi*) tam bir Türk oyunudur. *Toprağı Bol Olsun*'un dokusu Nazım Hikmet'in oyununa göre çok daha gevşek. İlkin şu var: Nusiç'in oyununda arta kalan ölü malına mülküne el koymak isteyenler «muris»in uzak hısımlarıdır. Çevirmen Tarık Dursun K.'nın oyunda sık sık kullandığı deyimle «kalan servete» el koymak için ölü evine baskın yapanlar «dış kapının mandalı» düzeyindedirler. Bu yüzden, onlardaki utanmazca mal tutkusu seyirciye çok batmaz. Oysa Nazım Hikmet işi daha yakından, daha kestirmeden alır. Yaka paça birbirine girenler ölünün en yakınlarıdır. *Bir Ölü Evi* bütün yönleri ile «bizim oyundur». Her sahnesiyle bizde geçer. Üstelik *Bir Ölü Evi*'nde bir dönem de çok iyi anlatılmış, sergilenmiştir. İki oyunun da sonu ilginçtir, vurgun gibidir. Ama, bana kalırsa, bu bağlamda da *Bir Ölü Evi* daha etkili.

Toprağı Bol Olsun sevilecek, beğenilecek bir oyun... Otuz yılda isterse iki kez değil, beş kez yorumlanabilir. Ama Nazım Hikmet'in oyunu ondan geri kalmaz, üstelik olanca değerleri ile bize çok yakın bir yapıttır.

Dergiler

Yarım Uyak Eşittir Bin Tam Uyaka

Broy, 7. sayısıyla (Mayıs 1986) başarılı bir şiir dergisi olduğunu kanıtladı. Daha oylumlu olması, bütün bir şiire, bütün şairlere kucak açması, onu daha önce çıkmış küçük ve güzel şiir dergilerinden de ayırmakta. Bu nitelikleriyle ve ayrıca bir şiir yayınevine *(Broy Şiir Yayın Merkezi)* dayanmasıyla, *Broy*'un zamanla daha bir işlev kazanacağı anlaşılıyor. Derginin çevresinde görünen yazarlar da, şiir konusunda gerçekten görgülü kişiler. Seyit Nezir'i daha şimdiden rahatça alkışlayabiliriz. *Düşün* içinde söylemiştik, «gelecek sayılarıyla önem kazanıyor». *Broy* da öyle. Bununla bir hava doğuyor; bugün de başka bir kıvam kazanıyor; başka türlü tatlanıyor. Güzel bir yayın organında ürünler de kendi gerçek değerlerini gizleyemiyor.

Seçmeci bir dergi *Broy*. Ama bu ona uygun bir yapıdır. Çünkü aynı oylumda ülkemizde bugün başka bir şiir dergisi yok. Hemen bütün dergiler şiir dergisi gibi görünüyorsa da, *Broy*'un durumunu değiştirmiyor bu.

«Yarım uyak bin tane tam uyak eder». Ahmet Necdet'in ve Gertrude Durusoy'un Guillaume Apollinaire'den çevirdikleri şiirleri okurken bu söz geçti aklımdan. Bana öyle geldi ki iki arkadaş yarım seslerin üzerine biraz daha bassalardı, bir de dizelere bir bu açıdan baksalardı daha da güzel ürünler çıkabilirdi ortaya. Apollinaire'de eksiltili (elliptique) dil için Türkçe çok zengin bir yarım uyak kaynağı. Bakın, tam uyak deseydik, bunca cesur

konuşamazdık. Tam uyak alaturka tat sağlar. Bu yüzden daha çok Aragon için geçerlidir. Ahmet Necdet ve Gertrude Durusoy, Aragon'u da çeviriyorlar.

Adam Sanat da güzel dergi. Güven Turan'ın şiirlerinden taptaze tatlar var. Aslında öbür şiirlerin de çoğu güzel. Berna Moran'ın *İnce Memed'in Kimlikleri* de kendini okutan bir yazı.Üstün Alsaç çizgi roman konusunda Türk ürünlerine de çözümsel bir yaklaşımda bulunabilirdi. Okur bunu bekleyecek. Memet Fuat'ın *Yeni Dergi'de Şairler* başlıklı son derece doğru ve içtenlikli yazısında bir noktayı düzeltmek isteriz. Cemal Süreya da uzun süre Yeni Dergi'de yazmış şairler arasında gösterilmiş. Oysa Cemal Süreya'nın, aklımızda kaldığına göre, bir iki sayıda iki üç şiiri çıkmıştı. Turgut Uyar'ın da, arkadaşları olan dergicileri kırmamak için değil, kendisi öyle istediği için başka yerlerde yazmayı seçtiği sanısındayız. Memet Fuat'ın *Broy*'da sürdürdüğü tartışmayı ucundan tutmak istemiyoruz. Yalnız bu tartışmada onun sonuna kadar haklı olduğu kanısındayız. Asım Bezirci ile Attila İlhan'ın tutumları arasında şöyle bir ayrım görmemek olanaksız: Attila İlhan, baştan beri İkinci Yeni'nin önde gelen adlarına yaylım ateş açmış, bu açıdan hiç değişmemiştir. Asım Bezirci ise başlangıçta o adları bir «kayra» ile ayırarak, geri kalan şairlere çatıyordu; onların «ayrık otları» olduklarını söylüyordu; bir süre sonra tutum değiştirdi; bu kez başta tenzih eder gibi davrandığı o adlara «ayrık otu» işlemi uygulamaya başladı. Sorun bundan ibarettir. Asım Bezirci için «sanat propagandadır.» *Politika*'da açıkça yazmıştır bunu. Şiirlerini her zaman eksilmeyen bir tatla okuduğumuz Attila İlhan içinse «sanat kişisel propagandadır.» Yalnız o.

Trabzon'daki *Kıyı* dergisi yeniden yayımlanmaya başlamış. İlk iki sayısı (Nisan, Mayıs 1986) elimizde. İkinci sayı her yönden daha güzel. Orhan Peker'in mektupları ve Ahmet Özer'in *İlhan Demiraslan'ın Ölüm Günü* başlıklı yazısı ilgiyle okunuyor. Orhan Peker bazı büyük renk ustaları için ilginç saptamalarda bulunmuş. Van Gogh: *«Ona söz yok! Özellikle son resimleri bugün yapılmış gibi dipdiri.»* Turner: *«Beyaz resimleri var ki, bugün bile yapılamaz. Akıl almaz bir önseziı.»* Chagall: *«Damdaki Kemancı'da değişme pek yok.»* Giacometti: *(Resimleri) birer pırlanta. Ellerini öpmek isterdim.»* Orhan Peker'in elyazısıyla yayımlanmış bunlar. İlhan Demiraslan'ın ölümü için de 25 Kasım 1980 tarihli Akçaabat Sağlık Ocağı Tabipliğince düzenlenmiş tutanağın sureti yayımlanmış. *Kıyı*'yı yeniden görmek sevindirici. Bir zamanlar iki *Kıyı* dergisi birden çıkardı. Biri Karadeniz'de, biri Akdeniz'de. Akdeniz'deki ne oldu?

Sivaslı *İmece*'nin Mayıs sayısında şu konular ağır basmakta: Demokrasi ve Depolitizasyon; Suçluluk; İnfaz Yasası; Aydınlanmada Din ve Devlet.

Yaşamın Tüm Birimlerinde Yoğunluk (Sanat kitabı). İlk kitap Mayıs'ta çıktı. Ankara'da. Şöyle demişler: «bir şeylere başlamak... yakınmasız... ve sürdürebilmek bir şeyleri... ama gevezeliklerden uzak... ama yalın... ama ve ama, yoğun bir dille üretebilmek yaşamı... ve dinamik olmak her harfte, her sayıda, her renkte, her çizgide, her seste, her imde...»

Oluşum, Mayıs'ta biraz canlanır gibi. Bizce bu dergi için en elverişli yol belli bir alana kayıp yalnız o alanı ilgilendiren monografik çalışmalara yer açmaktır. Zaman zaman çıkardığı bazı özel sayıları gibi. Her sayısı özel sayı olmalı *Oluşum*'un.

Cumhuriyet Kitap kulübü'nün yayın organı *Yayın Dünyasında Çerçeve*'de Ahmet Oktay'ın ve Tomris Uyar'ın *(«Yaşamda Bir Çiçek Dürbünü»)* gözlemleri ilginç. Oktay Akbal, kendisiyle yapılan konuşmanın bir yerinde şöyle diyor:

«Tek başına mutluluk olur mu? Bu olsa olsa, bencilliktir, umursamazlıktır, duygusuzluktur. Duyarlıktan yoksun kişinin mutluluk kavramını bile bilmediği kesindir, böyle bir duyguyu tatmadığı, hiçbir zaman tadamayacağı da... Önce kitabın adı yalnızca *Anı Değil* olacaktı, sonra bir de *Yaşam*'ı ekledim. Yaşam olaylarıdır sanatın konusu. Ama yaşam olayları sanat değildir. Sanatçının eli değmelidir bu olaylara, o zaman sanat olur. Bir başka kitabımın adı da *Yazmak Yaşamak*.

Ankara'daki *Öğretmen Dünyası*'na bir eğitim yayını daha eklendi: *abece*. «Çıkarken» başlıklı yazıda şöyle deniyor: *«Abece* nasıl bir dergi olacaktır? Bu sorunun en doğru yanıtını *abece*'nin yayın süreci içinde hep birlikte hem göreceğiz, hem de yine birlikte oluşturacağız. (...) Türkiye ve dünya eğitim tarihinin canlı sayfalarından örnekler seçip sizlerin yararına sunacak, eğitim, kültür ve sanatla ilgili önemli yapıtları tarayıp sizlere tanıtmaya özen göstereceğiz.» *abeçe* aslında şöyle bir dergi olacak: «Ülke sorunları çözülmeden mesleksel sorunların köklü çözümlere kavuşmasının olanaksız olduğu bilinçinden hareketle diyoruz ki, *abece*'nin eğitimin demokratikleşmesine, öğretmenlerin ekonomik ve demokratik taleplerine, köklü sorunların çözümüne getireceği katkı, genel demokrasi mücadelesinin kazanacağı ivme ile başarıya ulaşacaktır.»

C.S.

Düşünce ve Hayal Yeteneklerimizi Geliştirelim

Bilemiyorum, ama sanat dergilerimizi şöyle bir taradığımızda —on sene dahil— parmakla sayılacak kadar tiyatro sanatçısının ya da yönetmeninin sanat fikirleri ve tiyatro kuramları ile ilgili yazısını bulabiliriz. Tiyatro eleştirmeni demiyorum, rolünü küçük bulduğu için rapor alan, oyuna gelirken içkili ağız kokusunu gidermek için bakkallardan karanfil arayan ve üçüncü zil ile birlikte günün bütün olumsuzluklarını üzerinden atmaya çalışan tiyatro sanatçısından; oyun sonrası gidilen yerde iki kadeh rakı attıktan, sonra yeni oyunda istediği rolü kendisine vermeyen yönetmenine atıp tutan, yüzellinci oyununda bile prömiyerdeki sevinci, heyecanı duyan tiyatro sanatçılarımızdan bahsediyorum.

«Rolüm küçük-rolüm büyük; yevmiyem az-yevmiyem çok; ben iyi oynuyorum-o çok kötü oynuyor, o battı-biz batmadık; o dublaj masası-bu kulis masası; o tiyatro-bu tiyatro; o meyhane-bu meyhane; az seyirci-çok seyirci» .... alkış... alkış... alkışlar... Bunların arasına hiç mi bir Brecht, bir Meyerhold, bir epik tiyatro, bir gerçekçilik sıkıştırılamaz? İki kadeh rakının arasına da mı giremez bu konular?..

Evet, kürsü mezunları... Mezun olduktan sonra kendinizi nasıl bir uygulamalı laboratuvar çalışmasında buldunuz? O kadar yıl içinde Türk ve dünya tiyatro tarihleri: Dünya tiyatro akımları hakkındaki bilgilerinizi pratikle kaynaştırabildiniz mi? Yoksa sizin de tek genel sorununuz iyi bir rol kapmak için yönetmenlerin gözüne girmek, en kısa zamanda en kısa yoldan «yıldız sanatçı» olmak mı?.. Yoksa Devlet Tiyatroları'na girip, sanatçılığınızı ikinci plana atıp iyi bir «devlet memuru» olmak mı?.. Elbet, çalışmalarını uygulamalarıyla birlikte halen sürdürenlere karşı boynum kıldan ince... Ya aldıkları diplomayla birlikte, senelerce sürdürdükleri çalışmalarını dolablarına kaldıranlar? Ama doğru, ne sınav derdi var, ne de vize... Pardon, sizlerin de keyfini kaçırdım. Kusura bakmayın...

Ne olacak bu işin sonu? Gökten zembille mi düşecek Muhsin Ertuğrul'lar, Vasıf Öngörenler, Asaf Çiyiltepe'ler, Erkan Yücel'ler...

Ağzımızdan düşürmediğimiz «Çağdaş Türk Tiyatrosu»nun gelişmesinde itici güç olan bu insanlar yine aramızdan çıkmayacak mı? «Yıldız oyuncu yönetmen olur» anlayışının bedelini, çağdaşlaşma sancıları çeken Türk Tiyatrosu çok ağır bir şekilde ödemektedir. Halen yaygın bir alan bulabilen bu anlayış tiyatrolarımızın bir atılım yapmasının önünde büyük bir engeldir. Bütün bu sorunlu ve olumsuz şartlara rağmen, Metin And hocamızın «Yakın bir gelecekte zengin kültür birikimimizin taşıdığı çağcıllığı bulup ortaya çıkaran seçkin sanatçılar doğacaktır» sözleriyle kendimi avutuyorum...

20. yüzyılın tiyatrosu serüven tiyatrosudur. Hayal gücünü genişleten, ütopyaları gezip seyran eden bir tiyatro! Sanat sınır tanımaz. Sanatın çevresini hiçbir zaman duvarlarla öremeyiz. Ancak, ülkemizdeki ilerici tiyatroların yönetimleri, tiyatrolarının sanat çizgilerini kendi siyasi fikirleriyle sınırlamışlardır. Yenilenmediklerinden, gelişen seyirciye oranla bir gelişim gösteremediklerinden gittikçe daha tecimsel birer kuruluş oluvermişler ve kendi ürettikleri işe yabancılaşmışlardır.

Düşünmeyen ve hayal yeteneğini geliştirmeyen hiçbir sanatçı kendini yenileyemez; toplumsal eyleme katkıda bulunamaz. Tiyatroda, ne kuram ne de uygulama, ötekinden daha önemlidir. Bu bilince varmak sadece tiyatro yöneticilerinin sorumluluğu da değildir. Tiyatro kollektif bir olaydır. Bu kollektif ve toplumsal olaydaki sorumluluklarımızı unuttuğumuz zaman toplumdan da uzaklaşırız. Burjuva ve yoz kültürün sanatçıların önüne koyduğu «star sanatçı» hayallerine karşı, değerli tiyatro adamı Asaf Çiyiltepe şöyle diyor: «İleriye dönük sanatçı kendini günün kokuşmuş şartlarına uydurmaz, ilerinin şartlarına hazırlıklı olur. Küçük çıkarlardan önce gelen, yapılan iştir. Sanatçı nasıl olur da, yaptığı işin ülkesine sağlayacağı yararı düşünemez?».

Yukarıda «sanat sınır tanımaz» demiştik. Bu sınırı daha da genişletmenin yolu, toplumsal gerçekçilikten kopmadan yeni estetik ve tekniklerin ortaya çıkmasıyla olacaktır. Bu estetik ve teknikler, bizlere unutturulmaya çalışılan kültür mirasımız temelinde zenginlik kazanacak ve tiyatromuz gelişecektir.

Ülkemiz tiyatrosu hakkında karamsar bir tablo çıkardığım akla gelebilir. Böyle bir karamsarlık varsa —ki ben hiç böyle düşünmüyorum— bunu, bir aydın sorumluluğu altında araştırma-inceleme-denemeler yaparak giderebiliriz. Ülkemiz hızlı bir sosyal ve ekonomik değişiklik sürecine girmiştir. Buna bağlı olarak da kültürel ortamda ortaçağ kalıntısı gerici kültür hortlamıştır. Ülkemiz tiyatro sanatçılarına düşen görev, özgürlükler Türkiye'sinde; daha özgür daha güzel sanat eserleri yaratmak için, düşünce ve hayal yeteneklerini geliştirmeleridir.

Aykut Tölegen
Ankara

KAYNAK YAYINLARI

DÜNYA TARİHİ / *W.Mc Neill*	2200
ciltli	2860
DEVLET / *Franz Oppenheimer*	770
DÜŞÜNCE VE DİL / *L.S.Vygotsky*	715
BİR YANILSAMANIN GELECEĞİ / *S.Freud*	385
DİN ÜSTÜNE / *David Hume*	770
KADIN VE EŞİTLİK / *J.Mitchell - A.Oakley*	880
KADIN VE EKONOMİ / *C.Perkins Gilman*	825
KABİLEDEN FEODALİZME / *Halil Berktay*	1100
1640 İNGİLİZ DEVRİMİ / *Christopher Hill*	385
MARKS VE ORYANTALİZMİN SONU / *Bryan S.Turner*	660
SERMAYE BİRİKİMİNİN TARİHSEL KOŞULLARI / *R.Luxemburg*	660
ULUSLARARASI ŞİRKETLER / *Nuri Yıldırım*	825
KIBRIS TARİHİ I / *Şükrü S.Gürel*	935
KIBRIS TARİHİ II / *Şükrü S.Gürel*	935
AZGELİŞMİŞLİĞİN SÜREKLİLİĞİ / *Fikret Başkaya*	660
MÜZİK NEYİ ANLATIR / *Sidney Finkelstein*	770
SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN SOSYO EKONOMİK KARAKTERİ / *Antonio Carlo*	715
TEKELCİ BÜROKRATİK SOSYALİZM / *Jacek Kuron-Karol Modzelewski*	880
DOĞU AVRUPA'DA SOSYALİST MUHALEFET / *Jiri Pelikan*	770
MACARİSTAN'DA İŞÇİ OLMAK / *Miklos Haraszti*	605
ESKİ TÜRK TOPLUMU ÜZERİNE İNCELEMELER / *Ümit Hassan*	1100
OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN DOĞUŞU / *Paul Wittek*	330
OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA ALMAN NÜFUZU / *İlber Ortaylı*	770
TÜRKÇENİN DÜNÜ VE YARINI / *Mehmet Bedri Gültekin*	385
İTTİHATÇILIKTAN KEMALİZME / *Feroz Ahmad*	825
İTTİHAT VE TERAKKİ / *Feroz Ahmad*	1100
BELGELERLE 1908 ÖNCESİNDE ANADOLU / *H.Zafer Kars*	605
KOMİNTERN BELGELERİNDE TÜRKİYE KURTULUŞ SAVAŞI / Derleyen: *E.Adıgüzel*	660
ÇERKEZ ETHEM'İN İHANETİ / *Zeki Sarıhan*	825
ANKARA 1922 / *Leonid-Friedrich*	385
CUMHURİYET İDEOLOJİSİ VE FUAT KÖPRÜLÜ / *Halil Berktay*	440
DEMOKRASİYE GEÇİŞ 1946-1950 / *Mahmut Gologlu*	1100
ARABA DEVRİLMEDEN ÖNCE / *Turan Güneş*	495
ANAYASA VE PARTİLER REJİMİ / *Doğu Perinçek*	1210
PARTİ Mİ MARTİ Mİ? / *Turhan Temuçin*	660
KAPİTALİZM VE SONRASI / *George Thomson*	600
ÇİN SAVAŞIYOR / *Agnes Smedley*	800
ANARŞİNİN KAYNAĞI VE DEVRİMCİ SİYASET / *Doğu Perinçek*	600
KEMALİST DEVRİM / *Doğu Perinçek*	500
BOĞAZLAR MESELESİ LOZAN VE MONTRÖ	350
TÜRKİYE'DE ANARŞİ	300
BUGÜNKÜ ÇİN HANGİ YOLU İZLİYOR	600
ALİ YURTASLAN'IN İTİRAFLARI	500
İTİRAF / *Ömer Tanlak*	600
AFGAN DİRENİŞÇİLERİYLE	450

KAYNAK YAYINLARI

DÖNÜŞ / *Yaw M.Boateng*	715
AFRİKA ÖYKÜLERİ / *Doris Lessing*	825
ZAVALLI İSA / *Mongo Beti*	935
MANDELA / Derleyen: *Anne Benjamin*	1100
MOMO / *Michael Ende*	825
POLONYA ÖLMEDİ DAHA / *J.Glowacki*	440
1793 DEVRİMİ / *Victor Hugo*	1210
YALNIZLAR / *Erhan Bener*	1210
SİSLİ YAZ / *Erhan Bener*	935
AŞELA / *Zuhal Kuyaş*	1100
GÜNDOĞDULARIN YÜKSELİŞİ / *Aras Ören*	935
KIRAN RESİMLERİ / *İnci Aral*	385
UYKUSUZLAR / *İnci Aral*	550
AĞDA ZAMANI / *İnci Aral*	660
TORTU / *Selçuk Baran*	440
DENİZ KENARINDAKİ PAZARTESİ / *Nazlı Eray*	385
HAZIR DÜNYA / *Nazlı Eray*	385
ORPHÉE / *Nazlı Eray*	440
KAN / *Osman Şahin*	660
HAYATIMIN YEDİ HİKAYESİ / *Necati Güngör*	275
SEVDADIR HER İŞİN BAŞI / *Ayşe Kilimci*	440
AŞK ŞİİRLERİ / *Bertolt Brecht*	495
ÖZGÜRLÜK GİBİ SÖZCÜKLER / *Langston Hughes*	385
MARTİN LUTHER VE THOMAS MUNZER YA DA MUHASEBENİN BAŞLANGICI / *Dieter Forte*	715
IVAN IVANOVİÇ VAR MIYDI YOK MUYDU? / *Nazım Hikmet*	495
TEK AT TEK MIZRAK I / *Nimet Arzık*	660
TEK AT TEK MIZRAK II / *Nimet Arzık*	660
TEK AT TEK MIZRAK III / *Nimet Arzık*	660
LİDERLER HAPİSHANESİ / *Oral Çalışlar*	1100
YIKILMIŞ KADIN / *Simone de Beauvoir*	715
İŞTE BİZ / *Ahmet Kahraman*	1210
SEVGİLİYE MEKTUPLAR / *Rosa Luxemburg*	935
PAVLİ KARDEŞ / *Fikret Otyam*	770
AĞIZ TADI / *Sevim Tanör* (Yemek kitabı)	1100
KIZIL KAYALAR / *L.Kuangpin-Y.Yiyen*	1100
DEVRAN / *Seyit Alp*	400
ELLER / *Muzaffer Hacıhasanoğlu*	300
ŞAİR BABA VE DAMDAKİLER / *Balaban*	1000

*** 10.000 TL.'ya kadar olan ödemeli siparişlerinizde %30 indirim uygulanır. Pul ile ödeme yapılabilir.
*** 10.000 TL.'yı aşan siparişlerde %50 indirim uygulanır.
*** İsteme adresi: Kaynak Yayınları Nuruosmaniye Cad. 3/2 Cağaloğlu Tlf: 520 66 27

Nuruosmaniye Cad. 3/2 Cağaloğlu-ISTANBUL Tel: 520 66 27